

Jaarverslag 2015

CDA en gelieerde Organen en Organisaties op landelijk niveau

Inhoudsopgave

I.	Sector Politiek & Bestuur	4
1.	Binnenland.....	4
1.1.	Partijbestuur	4
1.2.	Dagelijks Bestuur	6
1.3.	Toetsingscommissie	6
1.4.	Royementscommissie.....	7
1.5.	Commissie van Beroep.....	7
1.6.	Commissie Integriteit	7
1.7.	Financiële Commissie.....	8
1.8.	Fonds Wetenschappelijk Instituut	8
1.9.	Professor Steenkampfonds.....	9
1.10.	Onderzoekscommissie.....	9
2.	Werkgroepen en activiteiten.....	10
2.1.	Partijcongressen	10
2.2.	CDA Senioren (voorheen Landelijk Ouderen Platform)	10
2.3.	Basisgroep Sociale Zekerheid	14
2.4.	CDA Kleurrijk	18
2.5.	CDA Stedennetwerk	19
2.6.	Gesprekken met maatschappelijke organisaties	20
2.7.	Debatpartij	21
2.8.	CDA 1000	21
2.9.	Werkgroep Herziening statuten & huishoudelijk reglement CDA.....	23
3.	Buitenland.....	24
3.1.	Commissie Buitenland	24
3.2.	Bilaterale en Internationale Contacten	24
3.3.	Activiteiten Europese Volks Partij.....	24
3.4.	Eduardo Frei Stichting	25
II.	Sector Communicatie.....	41
1.	Strategische communicatie en marketing.....	42
1.1	Strategisch profiel	42
1.2	Marketing.....	42
1.3	CRM	43
2.	Evenementen	43
2.1	Nieuwjaarsreceptie 17 januari 2015	43
2.2	Campagnestart Provinciale Staten en waterschappen 17 januari 2015.....	43
2.3	Evenementen verkiezingen Provinciale Staten en waterschappen.....	44

2.4	Verkiezing partijvoorzitter.....	44
2.5	Jubileumcongres/partijcongres 11 april 2015	44
2.6	Schmelzerlezing 22 april 2015	45
2.7	Nacht van de vluchteling 14/15 mei 2015.....	45
2.8	Reünie Talent Academie (5 jaar), bbq met LPC 6 juni 2015.....	45
2.9	Heiweekend DB/PB 19 en 20 juni 2015	46
2.10	Kas-lezing 4 september 2015	46
2.11	Open Monumentendag 12 september 2015.....	46
2.12	Prinsjesdagborrel 15 september 2015	46
2.13	Carrièredag dertigers 10 oktober 2015	46
2.14	Partijcongres 7 november 2015	46
3.	Ledenwerving en ledenbinding	48
4.	Publieksvoorlichting	48
5.	Persvoorlichting	49
6.	Redactie	49
7.	Internet	50
8	Huisstijl, vormgeving, ontwerpservice en webwinkel	52
III.	Sector HRM/Steenkampinstituut	56
IV.	Sector Financiën en Interne Organisatie	69
1.	Facilitair	69
2.	Systeembeheer.....	69
3.	Ledendesk.....	70
4.	Financiële administratie	71
V.	Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	72
VI.	Bestuurdersvereniging	92
VII.	CDAV	100
VIII.	CDJA	125

In dit jaarverslag zijn opgenomen de activiteiten van het CDA op landelijk niveau.

I. Sector Politiek & Bestuur

1. Binnenland

1.1. Partijbestuur

Het Partijbestuur bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur, de voorzitters van alle provinciale afdelingen, de voorzitters van CDJA en CDAV en vijf vrijgekozen leden. Adviseurs van het Partijbestuur zijn de voorzitters van de CDA-fracties in de Eerste en Tweede Kamer en van de delegatie in het Europees Parlement, de directeur van het Wetenschappelijk Instituut, de voorzitter van de Bestuurdersvereniging en de voorzitter van de CDA-senioren.

De leden en adviseurs van het Partijbestuur waren in 2015:

DAGELIJKS BESTUUR

Mw. G.R. (Ruth) Peetoom (voorzitter)
P.L.B.A. (Pieter) van Geel (eerste vicevoorzitter, tot 7 november 2015)
Mw. R.A. (Rixt) Meines-Westra (tweede vicevoorzitter, tot 7 november 2015)
F.A.M. Kerckhaert (eerste vicevoorzitter, vanaf 7 november 2015)
Mw. M.J.D. Donders-de Leest (lid DB, vanaf 7 november 2015)
R.E.N. (Rutger) Ploum (secretaris)
H.P.J. (Bart) van Meijl RB (penningmeester)
P.J. van Zanten (lid DB, vanaf 11 april 2015)
E. Andreou (lid DB, sinds 7 november 2015)
Mw. A.M.J. (Anita) Rasenberg (lid DB, tot 7 november 2015)
J.C.G.M. (John) Berends (lid DB, tot 11 april 2015)

VRIJGEKOZEN LEDEN PARTIJBESTUUR

A.E. (Alwin) de Jong (Grote Steden)
T.P. (Theo) Koekoek (Bedrijfsleven/ondernemers)
G. van Soest (Ouderen en zorg)
Mw. J. (Janny) Bakker-Klein (Sociale Zaken)
D.P.M. (Denis) Maessen (tot 7 november 2015)
J.A. (Jacco) de Boer (vanaf 7 november 2015)

VOORZITTERS PROVINCIALE AFDELINGEN

Mw. A.M. (Annemarie) Knottnerus-van der Veen (Groningen)
Dhr. G.J. (Bert) Kuiper (Friesland)
Dhr. M. (Martijn) Reinders (Drenthe)
H. Th.M. (Hein) Pieper (Overijssel, tot november 2015)
M.R.J. (Maarten) Westerduin (Overijssel, vanaf november 2015)
P.C. (Peter) Drenth (Gelderland)
W.G. (Wim) Faber (Flevoland – interim)
J.C.J. (Jelle) Beemsterboer (Noord-Holland)
P. H.B. (Peter) Pennekamp (Zuid-Holland)

V. (Victor) A.J. Slenter (Zeeland)
W.A.F.M. (Wil) van der Kruijs (Noord-Brabant, tot 7 november 2015)
Mw. I. (Inge) van Dijk (Noord-Brabant, vanaf 7 november 2015)
K.M.L. (Karel) Leunissen (Limburg)

CDJA/CDAV

J.H. (Julius) Terpstra (CDJA)
Mw. J. (Josine) Westerbeek-Huitink (CDAV)

ADVISERENDE LEDEN (niet-stemhebbend)

L.C. (Elco) Brinkman (voorzitter Eerste Kamerfractie)
S. (Sybrand) van Haersma Buma (voorzitter Tweede Kamerfractie)
Mw E.M.R. (Esther) de Lange (voorzitter Eurodelegatie)
R.H.J.M. (Raymond) Gradus (directeur Wetenschappelijk Instituut)
A.T.B. (Ank) Bijleveld (voorzitter Bestuurdersvereniging)
K. (Kaya) Turan Koçak (voorzitter CDA Kleurrijk)

De taken van het Partijbestuur zijn onder meer:

- het leiding geven aan alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de partij;
- de zorg voor de handhaving van de statuten en reglementen;
- de bespreking van het politieke beleid van de fracties in de Eerste en Tweede Kamer en van de CDA-delegatie in de EVP-fractie;
- de voorbereiding en organisatie van de verkiezing van de leden van de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement;
- het opstellen van concept- of model-programma's ten behoeve van verkiezingen van vertegenwoordigende lichamen;
- de zorg voor het beheer van geldmiddelen en eigendommen van het CDA;
- de voorbereiding van de besluitvorming van Partijcongressen.

Het partijbestuur is in 2015 8 keer bij elkaar geweest, waarvan één 'heidag'. Belangrijke punten van aandacht voor het partijbestuur in 2015 waren:

- Eerst lezing van het voorstel tot wijziging van de statuten en reglementen dat wordt voorgelegd op het voorjaarscongres in 2016.
- Naar aanleiding van het voornemen om stappen te zetten in een zelfevaluatie van het partijbestuur is het 'Pact van Doorn' opgesteld tijdens het heiweekend in juni 2015. Naar aanleiding hiervan is de vergaderstructuur veranderd.
- Het behandelen van diverse inhoudelijke voorstellen van de visie- en metagroepen (o.a. Ruimte & wonen,) en het naar aanleiding daarvan stimuleren van gesprek met de leden via Dialoog.NU.
- Voorbereidingen treffen voor de Tweede Kamerverkiezingen 2017, met name wat betreft de kandidatenlijst (o.a. door het vaststellen van de profielschets lijsttrekker/kandidaten).

1.2. Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur heeft de dagelijkse leiding over alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen de partij. Het kan in spoedeisende gevallen namens het Partijbestuur beslissingen nemen, en bereidt de besluitvorming van het Partijbestuur voor. Verder is het Dagelijks Bestuur onder meer verantwoordelijk voor het personeelsbeleid van het CDA-bureau.

Het dagelijks bestuur bestond in 2015 uit de volgende leden:

Mw. G.R. (Ruth) Peetoom (voorzitter)
P.L.B.A. (Pieter) van Geel (eerste vicevoorzitter, tot 7 november 2015)
Mw. R.A. (Rixt) Meines-Westra (tweede vicevoorzitter, tot 7 november 2015)
F.A.M. Kerckhaert (eerste vicevoorzitter, vanaf 7 november 2015)
Mw. M.J.D. Donders-de Leest (lid DB, vanaf 7 november 2015)
R.E.N. (Rutger) Ploum (secretaris)
H.P.J. (Bart) van Meijl RB (penningmeester)
P.J. van Zanten (lid DB, vanaf 11 april 2015)
E. Andreou (lid DB, sinds 7 november 2015)
Mw. A.M.J. (Anita) Rasenberg (lid DB, tot 7 november 2015)
J.C.G.M. (John) Berends (lid DB, tot 11 april 2015)

1.3. Toetsingscommissie

De Toetsingscommissie adviseert het Partijbestuur ter zake van de toetsing van de hoofd- en nevenfuncties van kandidaat-parlementariërs en de toetsing van (voorgenomen) cumulaties van functies (de zogenoemde dubbelmandaten).

De basis hiervoor wordt gevonden in art. 114 van de Statuten dat luidt als volgt:

“Uitgesloten is de cumulatie van politieke functies, partijfuncties en/of maatschappelijke functies die het aanzien van het politieke ambt of van de partij schaadt, doordat de cumulatie tot een belangenvermenging leidt die de integriteit van de politieke besluitvorming aantast of tot een zodanige belasting van de betrokken persoon leidt, dat in redelijkheid geen behoorlijke vervulling van de politieke functie en/of partijfunctie is te verwachten.”

Het Partijbestuur neemt uiteindelijk, gehoord hebbende het advies van de Toetsingscommissie, een definitieve beslissing. De Toetsingscommissie heeft zich in 2015 uitgelaten over de cumulatie van functies van de kandidaten voor de Eerste Kamer.

In 2015 is de samenstelling van de Toetsingscommissie veranderd. Tijdens het najaarscongres van 2015 zijn er twee nieuwe leden aangesteld. Sindsdien bestaat de Toetsingscommissie uit:

Mr. M.L.A. van Rij (voorzitter, tot 7 november 2015)
Mw. R.A. Meines-Westra (voorzitter, vanaf 7 november 2015)
Mw. mr. L.B.F.M. Hellwig
Mw. mr. J.G.J. Kamp
Mw. H.J. Nap-Borger
Mr. J.J.L. Pastoor (tot 7 november 2015)
H. Doornhof (vanaf 7 november 2015).

Het ambtelijk secretariaat werd tot september 2015 gevoerd door mw. mr. I. Zandbergen, daarna door mr. C.C. Koopman.

1.4. Royementscommissie

De Royementscommissie is belast met de beslissing over de inbehandelingneming van een voordracht tot ontzetting uit het lidmaatschap van het CDA, oordeelsvorming ter zake van die voordracht en kennisgeving van haar uitspraak ter fiattering aan het Partijbestuur. In 2015 zijn er geen voordrachten tot ontzetting uit het lidmaatschap ingediend.

De Royementscommissie bestaat uit:

Mw. mr. P.C. Lodders-Elfferich (voorzitter)
Mr. W.M.M. van Fessem
Mw. mr. P.E.M.S. Lokin-Sassen
H. Visser
Mr. ing. P. van der Zaag.

Het ambtelijk secretariaat werd tot september 2015 gevoerd door mw. mr. I. Zandbergen, daarna door mr. C.C. Koopman.

1.5. Commissie van Beroep

De Commissie van Beroep beslist op ingestelde beroepen tegen beslissingen van partijorganen en/of verbanden, waartegen krachtens Statuten of reglementen beroep kan worden ingesteld. In 2015 is er één beroepszaak aanhangig gemaakt. Naar aanleiding van een besluit van het partijbestuur om het lidmaatschap van een lid op te zeggen stelde het lid beroep in. Hiervoor is de Commissie van Beroep één keer samengekomen om een hoorzitting te houden en een besluit op te stellen. In deze zaak oordeelde de Commissie van Beroep het beroep als ongegrond.

De Commissie van Beroep bestaat uit:

Drs. W.J. Deetman (voorzitter)
Mr. F.J.M. Houben (tot 7 november 2015)
Mr. H. Franken (vanaf 7 november 2015)
Mw. G.W. van Montfrans-Hartman
Mr. W.F.C. Stevens
Mw. mr. M.A.C. Prins (griffier, tot 7 november 2015)
Mr. R. Fleurke (griffier, vanaf 7 november 2015)

Het ambtelijk secretariaat werd tot september 2015 gevoerd door mw. mr. I. Zandbergen, daarna door mr. C.C. Koopman.

1.6. Commissie Integriteit

Begin 2011 heeft de commissie Maij-Weggen haar bevindingen gepresenteerd in de brochure: "*Een betrouwbaar politicus. Grondhouding voor volksvertegenwoordigers en bestuurders namens het CDA*". De commissie is met een tweetal aanbevelingen gekomen die werden overgenomen

door het partijbestuur: het instellen van een (i) landelijke integriteitscommissie en (ii) regionale vertrouwenspersonen. In de partijbestuursvergadering van 4 oktober 2013 is de integriteitscommissie ingesteld. De commissie is in 2015 twee keer bijeengekomen naar aanleiding van een gemelde integriteitskwesitie.

De commissie is als volgt samengesteld:

Mw. Mr. P. C. (Tineke) Lodders-Elfferich (voorzitter);
Drs. A.B.A.M. (Anton) Ederveen;
Dr. Geart Benedictus;
Mw. I. P. (Irene) Michiels van Kessenich-Hoogendam;
Mr. Dr. J.E. (Janne Elisabeth) Nijman;
J. (Jan) ten Hoopen;
E. (Eric) Bleumink.

Het ambtelijk secretariaat werd tot september 2015 gevoerd door mw. mr. I. Zandbergen, daarna door mr. C.C. Koopman.

1.7. Financiële Commissie

De Financiële Commissie is volgens de statuten belast met het jaarlijks onderzoek van de balans en de rekening van baten en lasten van de partij, van de bijzondere organen en van de bijzondere organisaties en brengt daarvan verslag uit aan het Partijcongres. De commissie adviseert het Partijbestuur over financiële aangelegenheden. De Commissie kwam in 2015 bijeen ter bespreking van de jaarrekening 2014 en de begroting 2016.

In het najaar van 2014 is voorgesteld om de Financiële Commissie om te bouwen tot een Auditcommissie. Vooruit lopend op een statutenwijziging, zijn in 2015 stappen ondernomen om te komen tot een Auditcommissie, ter vervanging van de Financiële Commissie.

De samenstelling van de Commissie was in 2015 als volgt:

Mr. W.C. (Wim) Zwanenburg, voorzitter
Drs. M.B. (Martijn) De Haas
vacature
H.P.J. (Bart) van Meijl RB, adviseur (penningmeester dagelijks bestuur)
Mr. H.M.C. (Hilde) Westera, adviseur (directeur partijbureau)
M.P.R. (Marco) Kampmeijer, adviseur (controller partijbureau)

1.8. Fonds Wetenschappelijk Instituut

Het Fonds Wetenschappelijk Instituut heeft als doelstelling het verlenen van financiële steun aan het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA voor het verrichten van haar activiteiten, waardoor de politieke overtuiging van het CDA kan doorwerken in het politieke werk van de partij. Het bestuur van het fonds vergaderde in 2015 tweemaal, eenmaal in het voorjaar over de jaarrekening 2014 van het fonds en van het WI en eenmaal in het najaar over de begrotingen en de jaarplannen voor 2016.

De samenstelling van het bestuur was in 2015 als volgt:

Drs. G. Goedhart (voorzitter)

Mr. Drs. L. Jongsma (penningmeester)

Ir. J.A.G. Verheijen

W.J. Berg

Dhr. R. Fraanje (adviseur, waarnemend directeur Wetenschappelijk Instituut)

Drs. J.F. Huibers (adviseur, penningmeester Wetenschappelijk Instituut)

H.P.J. van Meijl RB (adviseur, partijpenningmeester)

Mw. mr. H.M.C. Westera (adviseur, directeur partijbureau)

1.9. Professor Steenkampfonds

Het Steenkampfonds heeft als doelstelling ondersteuning te verlenen aan scholings- en vormingsactiviteiten. Op grond van die doelstelling levert het fonds een belangrijke bijdrage aan de werkzaamheden van het Steenkampinstituut.

Het fondsbestuur vergaderde in 2015 eenmaal voor de bespreking van de jaarrekening 2014 en eenmaal in het najaar voor de begroting en jaarplan 2016.

In 2015 was de samenstelling van het fondsbestuur (niet zijnde het bestuur in de zin van de KvK inschrijving) als volgt:

Ir. R. Willems (voorzitter)

Mr. G.H.H.J. Jansen (secretaris)

Drs. G.P.M. van den Goor (penningmeester)

G. de Jong

J. ten Hoopen

Drs. J.S.J. Hillen

Mw. mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck

H.P.J. van Meijl RB (adviseur, partijpenningmeester dagelijks bestuur)

Drs. J. van der Kolk (adviseur, sectorhoofd HRM/Steenkampinstituut)

1.10. Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie heeft zich in 2015 gebogen over de verwerking van de stembiljetten voor de Eerste Kamerverkiezingen en bestond uit de volgende personen:

J. van der Tak

Mr. Drs. J. de Visser

2. Werkgroepen en activiteiten

2.1. Partijcongressen

Zie hoofdstuk II sector communicatie onder paragraaf 1.1.

2.2. CDA Senioren (voorheen Landelijk Ouderen Platform)

CDA Senioren is de Seniorenorganisatie gelieerd aan het CDA en is lokaal, provinciaal en landelijk actief. CDA Senioren houdt zich vooral bezig met de lokale en de landelijke politiek. Dit alles gebaseerd op de Uitgangspunten van het CDA : Gerechtigheid, Solidariteit, Rentmeesterschap en Gespreide Verantwoordelijkheid.

CDA Senioren wil de positie van senioren in onze samenleving en in de politiek versterken, zeker daar waar senioren ongelijk worden behandeld ten opzichte van de andere generaties. CDA S wil daarom een belangrijke speler zijn in de maatschappelijke en politieke arena. Goed politiek bedrijven kan niet zonder deskundige, positief ingestelde senioren, die willen samenwerken met de Tweede Kamerfractie, met het Partijbestuur en de bijzondere organisaties binnen het CDA. In de maatschappelijke arena wil CDA S ook deelnemen aan overleggroepen met de overheid. Senioren zijn een belangrijke en omvangrijke groep, die een grote betekenis hebben in het zelf participeren of anderen helpen te participeren in onze samenleving.

De organisatie CDA Senioren behartigt de belangen van senioren, door het CDA en leden van de Eerste en Tweede Kamer van gevraagd en ongevraagd advies te voorzien op het gebied van seniorenbeleid. CDA Senioren heeft een informatiefunctie ten opzichte van de landelijke organisatie van het CDA, van de CDA Senioren organisaties in de provinciale en lokale afdelingen, de landelijke, provinciale en gemeentelijke fracties. Tevens bieden zij een podium waar senioren hun mening en ideeën kunnen geven over wat er onder hen leeft (bevordering "bottom up").

Visienota

In januari 2014 is de Visienota "Kansen zien en keuzes maken" besproken en vastgesteld in de AB-vergadering van CDA Senioren.

24 Februari 2015 heeft CDA Senioren haar visienota "Kansen zien en keuzes maken" gestuurd aan de voorzitters van CDA Senioren in de Provinciale Afdelingen van het CDA met het verzoek deze te bespreken en daar waar nodig in de praktijk te brengen. Daarop zijn in diverse provinciale- en lokale Afdelingen van het CDA de nodige stappen gezet tot het vormen, c.q. optimaliseren van CDA Senioren platforms.

In de AB vergadering van 14 oktober 2015 is de visienota aangepast, met betrekking tot de samenstelling van de Commissies en de relatie CDA Senioren – TK Fractie.

Algemene Bestuursvergadering

De CDA Senioren zijn in 2015 vier maal bijeen geweest. De CDA Senioren vergaderen op het CDA-Partijbureau, het platform bestaat uit maximaal twee afgevaardigden per provincie en maximaal een afgevaardigde namens elk van de 5 grote steden. De Seniorenbonden hadden tot 1 augustus 2015 een vertegenwoordiger als adviseur in het Algemeen Bestuur. Na 1 augustus 2015 nemen zij zitting in de Commissies van CDA S. Enkele personen vanuit de Eerste en de

Tweede Kamer, het Europees Parlement hebben een “standing invitation” voor het Algemeen Bestuur.

CDA Seniorenberaad

Tot juli 2015 waren twee leden van de CDA-senioren, (voorzitter – secretaris) afgevaardigd naar het CDA Seniorenberaad (voorheen het Mosterdoverleg). In dit overleg hadden vertegenwoordigers van de Seniorenorganisaties zitting. Het overleg werd georganiseerd door een Tweede Kamerlid van het CDA. In 2014 hebben CDA Senioren voorgesteld om het organiseren van de bijeenkomsten (en eventueel het voorzitterschap) op zich te nemen, zodat de Tweede Kamerleden zich volledig kunnen concentreren op de thema's die aan de orde komen. Het CDA Seniorenberaad is in 2014 niet bijeen geweest. Aangezien het overleg van het CDA Seniorenberaad in het slop is geraakt, werd op 8 juli 2015 afgesproken dat de CDA TK fractie zelf overlegt met de ouderenorganisaties, zo nodig afzonderlijk. CDA S zal hiervoor uitgenodigd worden. CDA S zal geregeld overleg hebben met de CDA sympathiserende ouderen organisaties.

De afgevaardigden van de met het CDA sympathiserende ouderenorganisaties zullen zitting hebben in de twee politieke commissies van CDA Senioren, te weten de Commissie Welzijn, Zorg, Wonen en Mobiliteit en de commissie Inkomen en Pensioenen. Aan de CDA TK fractie is verzocht deze politieke commissies regelmatig te bezoeken.

Europese Senioren Unie

Ook op Europees niveau is CDA Senioren actief. Een lid van CDA Senioren is afgevaardigd als toehoorder naar de Europese Senioren Unie (ESU). Er wordt gestreefd naar een volledig lidmaatschap van de ESU. De ESU heeft de demografische uitdagingen van de vergrijzing goed in beeld.

Nieuwe leden CDA Senioren

Per 1 januari 2015 is de heer Rodenburg gestopt als penningmeester van CDA S. Hij is opgevolgd door de heer Jaap van der Spek.

Vertrekkende leden

Door wijziging van de Visienota hebben de vertegenwoordigers van de sympathiserende ouderenorganisaties vanaf 1 augustus 2015 geen zitting meer in het Algemeen Bestuur van CDA S, te weten: de heren Okke Pol (PCOB), Ab van Beek (ANBO) en G. Knoop (KBO). De vertegenwoordigers van de ouderenorganisaties zijn gevraagd zitting te nemen in de twee politieke commissies van CDA S.

Begin 2015 hebben wij afscheid genomen van de heer J. Boertjes, ambtelijk secretaris van CDA S.

Op 14 oktober 2015 heeft de secretaris, mevrouw Marianne van der Sanden-Holthuizen, afscheid genomen i.v.m. toenemende zorgtaken.

Dagelijks Bestuur

De samenstelling van het DB ziet er per eind december 2015 als volgt uit:

G. van Soest (voorzitter)

J. Beumer (vice-voorzitter)

Mw. Drs. M.G.J. van der Sanden-Holthuizen (secretaris, tot 14 oktober 2015)

Vacature (secretaris, vanaf 14 oktober 2015)

J. van der Spek (penningmeester).

De zittingsduur van de leden van het DB is maximaal drie maal drie jaar.

Commissies

De CDA Senioren kennen sinds 2009 een aantal commissies waarin verschillende leden van de CDA Senioren zitting hebben. In 2015 zijn de volgende commissies actief:

- Commissie Wonen, Zorg, Welzijn en Mobiliteit;
- en de Commissie Communicatie.

De Commissie Inkomen en Pensioenen staat sinds 2014 op non actief, i.v.m. het ontbreken van een voorzitter en voldoende commissieleden. In de loop van 2015 heeft de nieuwe penningmeester zich ingezet om de Commissie Inkomen en Pensioenen weer te activeren.

Door het instellen van deze commissies kunnen de CDA Senioren adequaat reageren op beleidsinhoudelijke actualiteiten rondom actuele thema's.

De Commissie Wonen, Zorg, Welzijn en Mobiliteit heeft in 2015 uitdrukkelijk aandacht besteed aan de feitelijke invoering van diverse wetten (Wet LIS) en de feitelijke invoering en consequenties hiervan voor de burgers, c.q. de senioren in de praktijk.

De Commissie Communicatie heeft in 2015 vol enthousiasme nieuwe mappen en folders ontworpen. Men heeft de redactie gevoerd voor het ledenblad CorDAad. Vanaf 1 januari 2015 wordt het ledenblad CorDAad voortaan samengesteld en opgemaakt door de commissie Communicatie onder leiding van de heer Theo Morskate. Ook wordt meer aandacht besteed aan de nieuwe communicatiemiddelen. In 2015 heeft men geregeld met een stand op CDA congressen gestaan. Er zijn in 2015 drie edities uitgegeven van het Nieuwsbulletin CorDaad.

In 2015 heeft het CDA Partijbureau besloten niet deel te nemen aan de 50+ beurs. CDA Senioren vond dit een groot gemis.

Adviesfunctie CDA Senioren in het Partijbestuur van het CDA

Sinds september 2013 had CDA Senioren een adviesfunctie in het Partijbestuur verworven. Vanaf november 2014 is de voorzitter van CDA Senioren (landelijk), de heer Gijp van Soest benoemd in de vacature voor het vrijgekozen lid "Senioren" in het Partijbestuur. CDA Senioren wil graag deze functie binnen het Partijbestuur voor de komende jaren consolideren.

Brandbrieven

Op 24 juni 2015 en op 3 september 2015 zijn er door het bestuur brandbrieven verstuurd naar de Voorzitter van de CDA Fractie in de Tweede Kamer, de Voorzitter van het Partijbestuur van het CDA en de leden van het Algemeen Bestuur van het CDA.

CDA Senioren was ernstig verontrust over de belastingplannen van het Kabinet, waarbij alle werkenden er fors op vooruit gaan, maar waar de Senioren in geen enkel verband genoemd worden voor een verhoging van hun pensioen. Zij roepen de CDA fractie op om het Kabinet op dit punt een halt toe te roepen. De pensioenen en de koopkracht van de senioren staan onder grote druk. Zij hebben al jaren aan koopkracht moeten inleveren, door het niet indexerende of zelfs korten van pensioenen, mede door overheidsbeleid

Thema's vergaderingen 2015

De CDA Senioren vergaderen in het CDA Partijbureau te Den Haag.

Op verzoek van het Partijbestuur wordt de nota "Diversiteit" in een tweetal AB vergaderingen van CDA Senioren besproken onder leiding van mevrouw Monique Vogelaar.

Mededelingen vanuit de provincie worden steeds besproken tijdens de besloten AB vergaderingen. Zo mogelijk zullen zij gepubliceerd worden op de agenda van de website

Woensdag 21 januari 2015

De heer Aad Koster, namens de koepelorganisatie Zorgaanbieder Actiz geeft in een inleiding de positieve rol weer van de zorgaanbieders in het kader van het nieuwe zorgstelsel.

Woensdag 15 april 2015

De heer Aad Koster, namens de koepelorganisatie Zorgaanbieder Actiz geeft in een inleiding de positieve rol weer van de zorgaanbieders in het kader van het nieuwe zorgstelsel.

Woensdag 8 juli 2015

De heer Paul Schenderling licht zijn rapport "Groei en Bloei" toe. Het is hoog tijd voor een alternatief voor de dominante liberale visie op de economie. Diverse trendstudies wijzen uit dat veel werkende Nederlanders last hebben van toenemende prestatiedruk en moeite hebben om werk- en privé aangelegenheden met elkaar te combineren. Er is behoefte aan een betere koppeling tussen welvaart en welzijn, tussen betaald werk en onbetaald werk, tussen carrière en relaties. In onze CDA visie hebben menselijke groei en economische bloei elkaar nodig voor het evenwicht van de mens.

Woensdag 14 oktober 2015

Er is geen spreker uitgenodigd. In verband met de vele agendapunten voor de besloten vergadering is besloten deze keer geen openbaar deel te houden.

Reis naar Straatsburg op 25-26 en 27 november 2015

Op uitnodiging van de heer Lambert van Nistelrooij wordt er door CDA Senioren een zeer aantrekkelijke en informatieve reis gemaakt naar Straatsburg. Er gingen 44 CDA Senioren, verspreid uit het hele land, mee per bus.

Financiën

Het CDA Bestuur heeft in 2015 een subsidie ontvangen van € 5.000,00. De financiële actie onder CDA S leden heeft nauwelijks iets opgeleverd. Er zal gezocht moeten worden naar andere financiële mogelijkheden.

2.3. Basisgroep Sociale Zekerheid

Inleiding

Het komende jaar 2016 wordt voor de Basisgroep Sociale Zekerheid een bijzonder jaar omdat we dan ons 30 jarig bestaan vieren.

De Basisgroep is een landelijke werkgroep van het CDA. De leden zijn uitkeringsgerechtigd of zijn dit geweest. De werkgroep die sinds 1986 bestaat heeft tot doel het opkomen voor de zwakkeren in de samenleving. Doelstelling van de Basisgroep is de positie van uitkeringsgerechtigden en werkende armen helder voor het voetlicht te brengen.

Zij vervult gevraagd en ongevraagd ook de adviesrol voor de CDA Tweede Kamerfractie op het brede sociale terrein en het beleidsveld Volkshuisvesting. De decentralisatie naar het lokale niveau betekende een nadrukkelijke verbreding / verdieping van ons lokale aandachtsveld.

Gemeenten zijn per 1 januari 2015 verantwoordelijk geworden voor de Jeugdwet, WMO 2015 en de participatiewet. De decentralisaties vormden een grote uitdaging voor gemeenten. Niet alleen kwamen er nieuwe taken op de gemeenten af, maar er werd ook fors bezuinigd. Gemeenten moesten dus meer doen met minder geld.

Leden / Bestuur

Het aantal actieve leden schommelde rond de vijftien en kon ook dit jaar nauwelijks groeien. De belangrijkste oorzaak hiervan is het beperkte budget. Ongeveer 80% van ons budget werd besteed aan reiskosten. Desondanks is er toch een eerste stap(je) gezet in de noodzakelijke vernieuwing van ons ledenbestand. We hebben nieuwe contacten gelegd en de eerste resultaten waren eind 2015 zichtbaar. De ingezette koers zal ook in 2016 worden voortgezet.

De bestuurssamenstelling per december 2015:

Arend Jansen (voorzitter)
Nico van Jaarsveld (algemeen adjunct / penningmeester)
Lesley van Hilten (secretaris)
Madeline Andringa (bestuurslid)

Financiën

De bijdrage van de partij is in 2015 € 3.200,00 geweest.

In 2015 zijn we er weer in geslaagd om binnen het beschikbare budget onze activiteiten te realiseren. De partij stimuleert ook ons om naast de financiële bijdrage van de partij ook aan fondswerving te gaan doen. Om die reden hebben wij in Open Forum nadrukkelijk aangegeven dat kleine en grote giften van harte welkom zijn.

Communicatie / Open forum

Het blad Open Forum is tweemaal op papier verschenen rondom het voor- en najaarscongres van het CDA. Het is hier voor ons een nadrukkelijk PR-instrument.

De digitale Open Form Nieuws nieuwsbrief verscheen een tiental keer. Om een zo groot mogelijke doelgroep te bereiken gebruikten we een actueel overzicht van CDA fractievoorzitters en de wethouders die Sociale Zaken en /of Volkshuisvesting in hun portefeuille hebben. Het bestand werd aangeleverd door de CDA Bestuurders Vereniging.

Tijdens de CDA-congressen was de Basisgroep met een informatietafel aanwezig. Patrick Vervoort verzorgde het websitebeheer (o.a. nieuwsbrieven en actuele artikelen). Inmiddels zijn we ook voorzichtig gestart met Facebook.

Armoede document

Naar aanleiding van onze resolutie die wij ingediend hebben tijdens het Congres in 2014 was er door de partij een werkgroep Armoede ingesteld. Deze werkgroep had de opdracht om een werkdocument op te stellen met een aanpak om armoede tegen te gaan en te voorkomen. Tijdens het CDA-jubileumcongres van april 2015 hebben René Peters, voorzitter van de werkgroep Armoede en Nico van Jaarsveld, algemeen adjunct van de Basisgroep, een handreiking voor lokale bestuurders gepresenteerd. Zij overhandigden de handreiking, die ook digitaal beschikbaar is, aan partijvoorzitter Ruth Peetoom en aan fractievoorzitter Van Haersma Buma.

In de handreiking, die goed ontvangen is, doet de werkgroep 74 concrete aanbevelingen hoe gemeenten de bestrijding van armoede kunnen versterken. Het document heeft voor meer naamsbekendheid gezorgd voor de Basisgroep. Wij hebben het document actief onder de aandacht gebracht. Het is o.a. ruim 170 maal digitaal uitgezet en er is er een inleiding verzorgd bij een Diaconaal Centrum. In 2016 gaan we verder aan de slag met het armoede document.

Onze activiteiten

Het bestuur kwam zes maal bijeen op het partijbureau.

Medio 2015 werd in gezamenlijk overleg met de Tweede Kamerfractie besloten dat ook de overleggen met de fractie in het vervolg op het partijbureau zouden plaatsvinden. Daarbij is ook afgesproken dat de fractieleden, en een beperkt aantal geïnteresseerden, welkom zijn bij de inleidingen en discussie van gastsprekers die wij uitnodigen bij onze plenaire bijeenkomsten.

Onze eerste plenaire bijeenkomst van 2015 kende een drietal thema onderdelen.

Monique Senne, beleidsmedewerker CDA-fractie, behandelde het thema Zorg.

Sybrinne van den Beukel, eveneens CDA beleidsmedewerker ging nader in op de Participatiewet.

Sander de Rouwe, het vertrekkende CDA Kamerlid nam ons mee op het thema Volkshuisvesting.

Tijdens het middagdeel van onze jaarvergadering in februari was Corinne van Galen van het Nibud onze gast. Zij ging uitvoerig in op de koopkrachtwijzigingen voor de minima in 2015.

De bijeenkomst van juni stond in het teken van kennismaken met het nieuwe fractielid Erik Ronnes en informatie uitwisseling op het dossier Volkshuisvesting. Hierbij was ook Sybrinne van den Beukel aanwezig.

In september hadden we als gespreksthema: Het basisinkomen.

Onze gastsprekers waren Sjr Hoeijmakers (Econometrist) en Mark Geertsema (Strategisch beleidsadviseur Sociale Domein van de gemeente Groningen).

Zij hebben ons laten kennismaken met een onderwerp, ieder vanuit de eigen invalshoek, dat steeds prominenter op de politieke agenda's verschijnt. Sjr deed dit vanuit de ideologische insteek en Mark vanuit de meer praktische hoek. De worsteling van de gemeenten en experimenten op lokaal niveau.

In onze oktoberbijeenkomst werd er tijd ingeruimd voor Thijs Scheepers, lid van de werkgroep Euregio Inclusie. De genoemde werkgroep maakt zich sterk voor het opheffen van persoonsgebonden belemmeringen van mensen met een beperking, dit ten behoeve van een inclusieve euregionale arbeidsmarkt. Met het CDA kamerlid Pieter Heerma werden actuele sociale dossiers besproken.

Voor de novemberbijeenkomst hadden we een tweetal prominente gastsprekers.

Onze eerste inleider was Rien Fraanje van het CDA WI, die ons meenam in de WI-uitgave 'Lang leve het verschil, weg met de fragmentatie'. Het handelt over de nieuwe sociale kwestie van deze tijd waar het gaat om een tegenstelling van mensen mét politieke invloed, sociaal economische kansen, mogelijkheden om te participeren en een veel grotere kans om lang en gezond te leven tegenover mensen voor wie deze privileges onbereikbaar zijn.

Onze tweede inleider was de heer Bos van het Nibud.

Hij stond uitvoerig stil bij de koopkracht en betaalbaarheid toen, nu en straks.

Een van de gasten in ons plenaire overleg van december was Erik Maassen van de Woonbond. Met hem stonden wij stil bij de vele onderwerpen die dit domein telt zoals inkomensafhankelijke huurverhoging, scheefwonen, huurnormen, urgentiewoningen en langer zelfstandig wonen. Dit alles tegen de achtergrond dat volgens het SCP er in 2012 730.000 mensen in armoede leefden.

Onze tweede gast was niet minder dan onze partijvoorzitter Ruth Peetoom.

Met haar hebben we het reilen en zeilen van de Basisgroep binnen de partij besproken.

Met wederzijdse trots wordt o.a. gerefereerd aan het CDA Armoede document, er werd terugblijkt maar ook vooruit gekeken.

Frans Wolters Prijs 2015

De uitreiking van de Frans Wolters Prijs 2015 heeft plaatsgevonden tijdens het CDA-congres in april. We hadden een prominente plek tijdens het congres waarbij voldoende ruimte is geweest voor de Basisgroep. De Frans Wolters prijs 2015 is uitgereikt aan Jan Troost.

Jan Troost is een persoon die zich tientallen jaren op het brede sociale domein zeer verdienstelijk heeft gemaakt. Hij was van zijn geboorte af gehandicapt en van jongs af aan al gekluisterd aan een rolstoel. Desondanks zette hij zich onvermoeibaar in voor zijn gehandicapte medemens. Het deed dit met de nodige humor.

Europa / Sociaal

Nico van Jaarsveld vertegenwoordigt de Basisgroep in het EUCDW NL-overleg en in EPSIN. Voor overleg is men ook dit jaar weer enkele malen bijeen geweest.

EUCDW NL is de Nederlandse tak van de Europese werknemersorganisatie die gelieerd is aan de Europese volkspartij (EVP). Naast reguliere onderwerpen heeft er ook een gedachtewisseling plaatsgevonden over de toekomstige positionering van het EUCDW NL.

Het Europees Platform voor sociale integratie (EPSIN) was betrokken bij voorbereiding van een tweetal internationale bijeenkomsten in 2015 die noodzakelijkerwijze moesten worden samengevoegd tot een seminar dat in juni 2015 plaatsvond te Sint Niklaas in België. Het betrof een internationale uitwisseling van succesvolle lokale initiatieven in de strijd tegen armoede in het bijzonder 'working poor'. De Basisgroep heeft een tweetal inleiders geleverd voor dit seminar. John van Hal, oud wethouder van Rucphen en Bianca Prins als ervaringsdeskundige.

In november heeft Nico van Jaarsveld deelgenomen aan een seminar te Bratislava dat als thema had 'De arbeidsmarkt en sociale integratie van jongeren met een beperking' en daar is met een kort statement de Nederlandse situatie gepresenteerd.

Sinds juli 2014 is EPSIN lid van EZA (Europees Centrum voor Arbeidersvraagstukken te Königswinter) en voert in opdracht van EZA bijzondere projecten uit.

In overleg met onze CDA Europarlementariërs zijn de mogelijkheden bekeken om als Basisgroep een werkbezoek te brengen aan het Europarlement te Brussel. Tal van aspecten hebben ons helaas genoodzaakt om af te zien van zo'n collectief bezoek.

Jubileum

In 2015 zijn we gestart met de voorbereidingen voor onze jubileumbijeenkomst van juni 2016. De Basisgroep bestaat dan 30 jaar. Het bestuur heeft de taak op zich genomen om deze bijeenkomst te organiseren. Het is de bedoeling dat de bijeenkomst sociaal-feestelijk is. Het bestuur ziet deze bijeenkomst als een uitgelezen kans om afscheid te nemen van onze voorzitter. De voorzitter blijft wel betrokken bij de Basisgroep maar dan in een adviesrol.

De jubileumcommissie werd medio 2015 blij verrast doordat de Raad van Bestuur van EPSIN besloten had een internationaal seminar te organiseren van 23 t/m 25 juni te Doorn (NL). Onze jubileumbijeenkomst van zaterdag 25 juni, precies de dag waarop we 30 jaar bestaan, wordt aangehaakt aan het te organiseren internationale seminar. Verdere uitwerking zal in 2016 plaatsvinden.

Tot slot

In 2015 waren er tal van uitdagingen voor de Basisgroep om het sociaal kloppende CDA-hart, samen met velen anderen, vorm te geven en verder uit te bouwen. Dit gaan we ook in 2016 weer doen. Niet onvermeld kan blijven dat we als Basisgroep de fractievoorzitter Van Haersma Buma de tekst hebben aangeboden voor het achtste CDA-principe.

De tekst van dit achtste principe luidt:

Een sociale samenleving

Wij willen een blijvende sociale samenleving waar elk mens telt.

Waarbij de strijd tegen armoede en uitsluiting een gezamenlijke opdracht is.

Dank zijn wij verschuldigd aan allen die ons werk mogelijk gemaakt hebben en tegelijkertijd weten we ons in 2016 ook weer door hen gesteund.

2.4. CDA Kleurrijk

Samenstelling en werkwijze

De samenstelling van de kerngroep van CDA Kleurrijk is in 2015 gewijzigd. Het voorzitterschap werd vervuld door Kaya Turan Koçak. Gert-Jan van Reenen (vice-voorzitter), Hester Jansen (secretaris), en Thoon Essed (voormalig gedeputeerde provincie Noord Brabant), hebben zich teruggetrokken.

De kerngroep bestond in 2015 uit: Kaya Koçak (sectormanager en diversiteitsmanager Rabobank), Ouadie Makkor (directeur Pro-For-Work People) en Mitra Rambaran (PR & Communicatie; voormalig raadslid). De kerngroep is in 2015 aangevuld met Marc Frans en Robin Gelici. T. Gardeniers-Berendsen (o.a. ex-minister CRM) is als adviseur aan CDA Kleurrijk verbonden. Vanuit het partijbureau werd CDA Kleurrijk ondersteund door Karin Hoentjen. CDA Kleurrijk communiceert overwegend via email. Daarnaast is zij in 2015 een aantal keer bijeengekomen voor regulier overleg.

De 'Kleurrijk Denktank' waarin diverse experts op het gebied van diversiteit, recht, en religie zitting hebben voedt de kerngroep bij het formuleren van standpunten.

Communicatie binnen het CDA

Binnen de partij heeft CDA Kleurrijk met diverse geledingen (CDJA, Bestuurdersvereniging, Kamerfractie, CDAV, WI, DB) langs formele en informele weg contact. Dat contact staat steeds in het teken van het bevorderen van de diversiteit binnen de partij. In 2015 is in het bijzonder aandacht besteed aan het uitbouwen van de contacten met CDAV en met het Steenkamp Instituut. Ook zijn veel contacten met lokale partijafdelingen onderhouden. CDA Kleurrijk-voorzitter Kaya Turan Koçak onderhield daarnaast regelmatig contact met leden van het partijbestuur en met fractieleiders in de Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europees Parlement.

Netwerk

CDA Kleurrijk streeft naar een zo groot mogelijk netwerk binnen de partij. Het gaat hier vooral om een digitaal netwerk. In 2015 zijn dit circa 300 personen. Belangrijkste communicatiewijze is de website waarin aandacht is voor actualiteiten, aankondigingen en activiteiten. CDA Kleurrijk heeft in 2015 het actieve gebruik van sociale media (Facebook en Twitter) ingezet om aandacht voor thema's van diversiteit te vragen.

Activiteiten

In 2015 heeft Kleurrijk aan een aantal landelijke activiteiten deelgenomen die de organisatie beter zichtbaar maken in het land. Belangrijkste was het ondersteunen van kleurrijke kandidaten voor de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen in maart 2015.

CDA Kleurrijk heeft in januari 2015 vragen beantwoord van mensen die verward waren door de aanslag in Parijs.

In april 2015 heeft CDA Kleurrijk de 13e Norbert Schmelzerlezing bezocht met als titel: Het actief pluralisme als grondslag voor een Europese Islam.

In mei 2015 bezocht CDA Kleurrijk Turkije met een delegatie, waaronder CDAV.

In juni 2015 werd een netwerk event georganiseerd met Paul Schenderling over het verdienmodel in Nederland, beschreven in het rapport Bloei en Groei.

In september 2015 bracht de voorzitter van CDA Kleurrijk een bezoek aan de Bisschop van de Syrisch Orthodoxe Kerk en werd er in die maand de netwerkbijeenkomst over Sociale Cohesie georganiseerd.

In oktober 2015 heeft Kaya Kocak de campagne 'Onderhuids, aanpak tegen racisme en raciale discriminatie' als voorzitter van CDA Kleurrijk ondertekend, in afstemming met Ruth Peetoom, voorzitter landelijk CDA.

Opnieuw werden we in november 2015 opgeschrikt door de aanslagen in Parijs. Toch ging de busreis naar Brussel door, met een delegatie van Chinese ondernemers om een bezoek te brengen aan Europarlementariër Wim van de Camp. De naweeën van de aanslag werden wel gevoeld, vanwege de strikte veiligheidsvoorschriften en verkeersopstoppingen. Die maand vond ook de bijeenkomst Religie en Participatiesamenleving op de Haagse Hogeschool plaats, waar Mitra Rambaran aan deelgenomen heeft.

In december 2015 organiseerde CDA Kleurrijk een netwerk bijeenkomst over Culturele Intelligentie in Eindhoven.

2.5. CDA Stedennetwerk

De inzet t.b.v. de ambitie 'meer CDA in de stad' bestond in 2015 uit het volgende:.

- Bijeenkomsten van het Stedelijk Netwerk (G36 = G32 + G4) en het nieuwe Stedenteam;
- Bijeenkomsten van het G5-netwerk (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Eindhoven);
- Virtuele ondersteuning via digitale infrastructuur;
- Extra inzet tbv een aantal CDA steden met specifieke problematiek.

Genoemde inzet wordt aangestuurd en gecoördineerd onder verantwoordelijkheid van bestuurslid (Grote) Steden, Alwin de Jong (in afstemming met o.a. Ruth Peetoom en het Dagelijks Bestuur).

Stedelijk Netwerk

In 2011 werd het Stedelijk Netwerk (G36) opgericht. Een netwerk dat van 2012-2014 werd uitgediept (en werd uitgebreid met een aantal randgemeenten/'overloopsteden'). Een netwerk waarin deelnemers in toenemende mate gebruik zijn gaan maken van elkaars initiatieven en expertise (best practices, lessons learned). In derde en vierde kwartaal van 2015 is dit netwerk omgevormd tot het 'Stedenteam', dat wil zeggen tot een team met een vaste bezetting (per G36 stad 2-3 deelnemers). De focus van dit team ligt op het realiseren van winst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Daarbij hoort een activistische aanpak vanuit een gezamenlijk vastgestelde strategie. Per aanvang 2016 zal dit team full swing operationeel zijn. In 2016 zullen bovendien een aantal nieuwe lijnen worden uitgezet, zoals een HRM-lijn met aandacht voor 'upcoming' stedelijke talenten en een lijn 'van buiten naar binnen', waarbij niet-CDA'ers kennis kunnen maken met het CDA als partij met 'stedelijk smoel'.

G5 Netwerk

De G5-steden treffen elkaar (aanvullend) 2x/jaar in gezelschap van Sybrand Buma en Ruth Peetoom om a) de politieke agenda strategisch op elkaar af te stemmen (waar mogelijk) en b) verenigingsactiviteiten af te stemmen (waar mogelijk synergie te pakken).

Virtuele ondersteuning via digitale infrastructuur

Het delen van lessons learned door elkaar te zien (het elkaar in de ogen kijken-principe) is cruciaal. Om dit te borgen en permanent mogelijk te maken is in 2015 voorzien in verdere uitbouw van (equiperende) digitale infrastructuur.

Extra inzet

Een aantal stedelijke afdelingen en fracties hadden in 2015, om geheel uiteenlopende redenen, behoefte aan extra begeleiding. Met name Alwyn de Jong heeft hier in 2015 veel tijd aan besteed.

Overig

Op diverse plekken en binnen diverse gremia is extra aandacht gecreëerd voor de positie van het CDA in de stad. Bij de CDA TK-fractie, binnen interne (o.a. in Bestuursforum-BSV en via www.cda.nl/steden) & externe media (waaronder kranten) en binnen de diverse partijorganen etc. Waar mogelijk en logisch is samengewerkt met partners als CDA Kleurrijk, CDJA en de vele nieuwe (hybride) netwerken die het CDA rijk is.

2.6. Gesprekken met maatschappelijke organisaties

In 2015 heeft de partijvoorzitter met diverse geledingen in de maatschappij gesproken. Zo heeft zij gesprekken gevoerd met verschillende religieuze instellingen of religieus geïnspireerde instellingen. Daarnaast waren organisaties en bedrijven met een duurzaamheidsdoelstelling belangrijke pijlers. Verschillende projecten binnen het CDA hebben rondetafelgesprekken gevoerd om voldoende voeding te krijgen uit de samenleving om rapporten / werkdocumenten te kunnen maken. In 2015 vonden deze plaats op het terrein van ruimte & wonen, werk & economie, cultuur, media & sport.

2.7. Debatpartij

Het bestuur heeft ook in 2015 koers gehouden op de ingeslagen weg van meer debat in de partij, meer leden en kiezers betrekken bij standpuntvorming en nieuwe manier van werken en ontmoeten toepassen. Dit heeft geleid tot het instellen van verschillende permanente inhoudelijke netwerken, de visiegroepen. In april 2013 is het bestuur gestart met het instellen van visiegroepen. Elke visiegroep bestaat uit circa 12 deskundige leden en niet-leden. Daarnaast wordt altijd geprobeerd een zo groot mogelijk diversiteit te behalen. De leden zijn voor een periode van 2 jaar benoemd door het partijbestuur. Het CDA heeft na twee jaar veertien permanente groepen: Zorg, Duurzame ontwikkeling, Familie & gezin, Ruimte & wonen, Werk & economie, Financien, Onderwijs & jeugd, Veiligheid & justitie, Binnenlands bestuur & democratie, Landbouw & voedselveiligheid, Mobiliteit, Cultuur, media & sport, Defensie en Buitenland. Elke visiegroep heeft in beginsel een aantal adviseurs, te weten het Tweede Kamerlid, Eerste Kamerlid en Europarlementariër dat het onderwerp in portefeuille heeft en een adviseur vanuit het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Elke visiegroep heeft de opdracht meegekregen om op basis van het Program van Uitgangspunten, het strategischrapport Kiezen en verbinden en het vigerende verkiezingsprogramma concrete voorstellen te doen. Deze voorstellen worden besproken en bediscussieerd in het partijbestuur. In 2015 stonden standaard 1 of meerdere documenten van visiegroepen op de agenda van het partijbestuur. De visiegroepen Landbouw & Voedselveiligheid, Familie & gezin, Zorg, Werk & economie deel I, Duurzame Ontwikkeling hebben in dit jaar afgeronde stukken opgeleverd. Deze documenten worden doorgeleid de persoon die verantwoordelijk wordt voor het verkiezingsprogramma.

De inhoudelijke afstemming tussen de visiegroepen vindt plaats in het overkoepelend regiegroep overleg. De partijvoorzitter is voorzitter van deze groep. Tevens zijn naast de voorzitters van de visiegroepen twee leden van het partijbestuur lid van de regiegroep. In 2015 is deze groep vier keer bijeen geweest.

Dialogo.NU (Resultaat kwartiermakers)

Naast de inhoudelijke opdracht van de visiegroepen hebben zijn vanuit het partijbestuur expliciet de opdracht meegekregen om op vernieuwende wijze ideeën en zorgpunten op te halen en vice versa dat de visiegroep hun voorstellen bespreekt met leden, kiezers en (maatschappelijke) organisaties. In 2014 is Dialogo.Nu gestart om de visiegroepen te ondersteunen. In 2015 zijn innovatie sessies op congressen gehouden. De dialoogmakers hebben een enquête ontwikkeld, die door visiegroepen o.a. kan worden gebruikt om een peiling onder de leden te houden. De dialoogmakers begeleiden ook de presentatie van de visiegroepdocumenten tijdens partijbestuursvergaderingen. De nieuwe vormen van bespreken zorgen voor een beter resultaat.

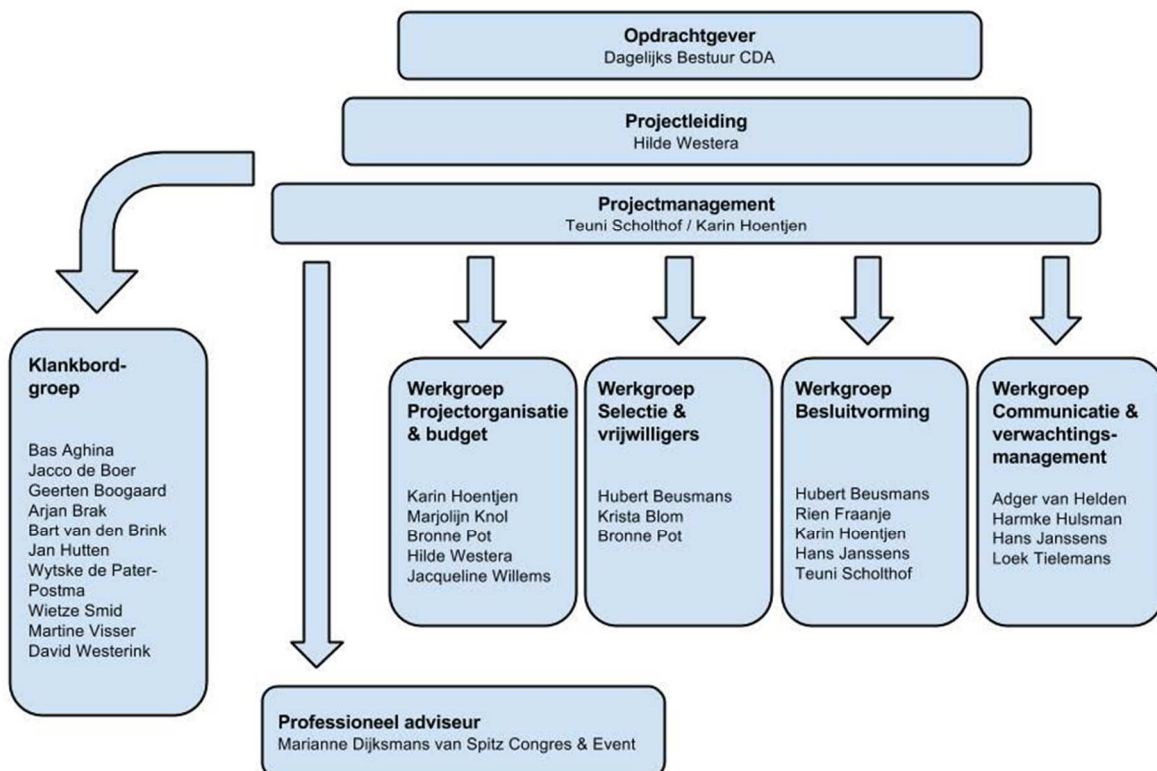
2.8. CDA 1000

Debat in de partij is al jaren een belangrijk punt voor het bestuur. Leden en kiezers moeten zo goed mogelijk worden betrokken bij standpuntvorming en nieuwe manieren van werken en ontmoeten spelen daarbij een belangrijke rol. Al in de eerste maanden van 2015 is het idee ontstaan om volgens een heel nieuw concept leden te betrekken bij het verkiezingsprogramma: het G1000-concept. Een G1000 is in zijn originele vorm een 'burgertop': een bijeenkomst van een grote groep burgers die richtinggevende uitspraken doen over belangrijke zaken voor de gemeenschap. De CDA1000, zoals de bijeenkomst zal gaan heten, is een 'ledentop' die

gehouden wordt als onderdeel van de procedure voor het schrijven van het CDA verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen voor 2017. De CDA1000 vormt één van de antwoorden op de centrale vraag hoe de partij op een vernieuwende wijze een aantrekkelijk, gedragen en herkenbaar CDA verkiezingsprogramma kan maken, met een grote betrokkenheid van de leden en met inpassing van de nieuwe structuur van de visiegroepen.

In 2015 is er een CDA1000 projectgroep gevormd, bestaande uit 14 medewerkers uit verschillende sectoren van het CDA partijbureau. Het organogram is hieronder weergegeven. Er is daarnaast een klankbordgroep gevormd, bestaande uit CDA-leden die kennis van zaken hebben op het organiseren van dit soort bijeenkomsten. In december 2015 is besloten tot het inhuren van een professioneel adviseur van het bedrijf Spitz Congres & Event. De projectgroep is ongeveer tweemaandelijks bij elkaar gekomen en de klankbordgroep twee keer. De professioneel adviseur heeft in 2015 nog geen diensten verricht.

De CDA1000 zal plaats vinden op 10 september 2016.

2.9. Werkgroep Herziening statuten & huishoudelijk reglement CDA

In 2014 is een statutencommissie aan de slag gegaan om een voorstel te formuleren ter actualisering van de statuten en reglementen. In 2015 is men aan de slag gegaan met het schrijven van de wijzigingen. Op basis van tweewekelijkse bijeenkomsten is er geschaafd aan de tekst. Door het organiseren van een deelsessie op het voor- en najaarscongres is er gekeken naar de behoefte in de praktijk. In november heeft het partijbestuur de eerste versie bekeken en in januari 2016 de uiteindelijke versie goedgekeurd.

De statutencommissie bestaat uit:

Mw. mr. M. Kip, voorzitter

Mr. J. de Visser

Mr. R.K. Fleurke

Mr. R.E.N. Ploum

Mw. mr. H.M.C. Westera

Mw. mr. I. Zandbergen (secretaris, tot september 2015)

Mr. C.C. Koopman (vanaf september 2015)

3. Buitenland

Het Internationaal werk van de Partij in 2015 bestond uit vier onderdelen, te weten de Commissie Buitenland, samenwerking binnen de Europese Volks Partij, internationale contacten en de Eduardo Frei Stichting. Op het voorjaarscongres in 2015 is Efstathios Andreou verkozen als nieuw lid Dagelijks Bestuur voor internationale zaken.

3.1. Commissie Buitenland

Onder leiding van de voorzitter van de Commissie Buitenland, dhr. L.J.M.P. Frissen, is de commissie in 2015 vijf keer bijeengekomen. In de vergaderingen is gesproken over de actuele buitenlandse politiek en zijn inbrengen voor de Europese Volkspartij besproken en gecoördineerd. De belangrijkste hiervan betrof de amendering op het congress paper van de EPP dat op het congres (EVP congres in Madrid) werd behandeld en de visie van de EPP op de buitenlandse politiek van de EU schetst.

De Commissie Buitenland is gedurende het jaar met vier adviezen gekomen. Dit betreft adviezen over (1) TTIP, (2) asiel en migratie, (3) de Balkan (4) voedsel in geopolitiek perspectief.

Bijeenkomsten

Gedurende het jaar zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd. In april vond de dertiende Norbert Schmelzer lezing plaats, die gegeven werd door Wouter Beke, voorzitter CD&V. De lezing ging over de rol en positie van de Islam in West-Europa.

Op de beide congressen van het CDA zijn deelsessies gehouden waarin het buitenland centraal stond: één sessie ging over ontwikkelingssamenwerking en één sessie ging over TTIP.

In het najaar is een expert meeting gehouden over Financing for Development. Tevens vond in het najaar in samenwerking met de Konrad Adenauer Stiftung de eerste Adenauer Lezing plaats, met sprekers Günther Krings MdB en Aart Jan de Geus.

3.2. Bilaterale en Internationale Contacten

De contacten met het Duitse CDU en Belgische CD&V waren intensief gedurende 2015 op velerlei niveaus binnen de partij. In juni vond het jaarlijks Sint Gerlach-overleg plaats voor de CDA-, CD&V en CDU-fracties. Voorts werden congressen bijgewoond van beide partijen en hadden de voorzitters van het CDA en CD&V ontmoetingen. In het najaar hebben op uitnodiging van de KAS vier CDA'ers die op het terrein van zorg actief zijn in de gemeente- of provinciale politiek het CDU in Berlijn bezocht. Samen met een delegatie van CD&V kregen zij inside informatie over het thema zorg bij het CDU.

Op het partijbureau zijn verscheiden internationale delegaties ontvangen, waaronder uit Oekraïne, Israël, Georgië, Venezuela en Kameroen.

3.3. Activiteiten Europese Volks Partij

In 2015 is door de partij vanuit de Commissie Buitenland actief deelgenomen aan activiteiten van de Europese Volkspartij (EVP). Dit betrof deelname aan de drie vaste werkgroepen "politieke

actualiteit”, “economie en welvaartsstaat” en “leden” van de EVP. Vanuit de partij is deelgenomen aan het congres in Madrid, waar onder meer nieuwe statuten werden vastgesteld en een congress paper werd aangenomen.

3.4. Eduardo Frei Stichting

Voorwoord

Op het CDA-congres van november 2015 is het voorzitterschap van de stichting gewisseld en is onder grote dankzegging afscheid genomen van Marnix van Rij. Marnix heeft zich sterk ingezet voor de activiteiten die de stichting heeft uitgebreid naar landen in de Arabische regio.

Intussen is de stichting al vier jaar actief in de Arabische regio. We mogen voorzichtig concluderen dat er voor de EFS een rol is weggelegd in deze landen, waar religie sterk aanwezig is in politiek en het dagelijks handelen en doen van de bewoners. Gelijkijdig merken wij in landen als Marokko en Tunesië interesse in het vormgeven van een politiek partijstelsel waar religie een rol speelt, maar niet langer doorslaggevend kan of mag zijn in de besluitvorming. Aan de andere kant constateren wij dat er ook scepsis bestaat jegens onze ‘westerse’ aanwezigheid in trainingen. Onze trainers moeten in het begin van de trainingen de nodige moeite doen om geloofwaardig te worden bevonden: dat ons verhaal inspirerend mag zijn en geen blauwdruk betreft die gevolgd moet worden voor een ideale wereld. Onze trainers verdienen hier een extra compliment want keer op keer zijn ze in staat om een gesprek op basis van wederzijds respect en gelijkwaardigheid tot stand te brengen.

In 2015 zijn onze activiteiten in Oekraïne toegenomen. Vanwege de lokale verkiezingen in het land zijn er extra trainingen gegeven. In Macedonië hebben wij er voor gekozen door te gaan met trainingen voor jongeren en vrouwen van de regeringspartij. Ondanks de diepe polarisatie in dat land geloven wij erin dat het belangrijk is een nieuwe generatie op te leiden en in staat te stellen binnen de Europese politieke normen een bijdrage te leveren aan hun land.

In 2015 bestond onze stichting 25 jaar. Op 30 oktober jl. hebben wij dit gevierd. Samen met andere politieke partijen werd terug gekeken wat het subsidieprogramma betekent voor politieke partijen in onze doellanden.

Ik kijk er naar uit samen met de vele EFS vrijwilligers en bestuursleden actief bij te dragen aan maatschappelijke transformatie in landen die grenzen aan de Europese Unie en hen waar mogelijk te ondersteunen in de vormgeving van een democratisch stelsel.

Mijn dank gaat uit naar alle trainers van de stichting die zich ook dit jaar weer hebben ingezet en de steun die wij vanuit de partij, in het bijzonder het Partijbestuur, de Commissie Buitenland en de fracties hebben mogen ervaren. Tot slot gaat mijn dank uit naar de organisaties waarmee wij samenwerken zoals de Konrad Adenauer Stiftung, het Robert Schuman Institute, International Republican Institute en de Nederlandse ambassades in de doellanden. Met de crisis waarmee Europa en haar buurlanden momenteel mee geconfronteerd wordt, zal het belang van ons werk noodzakelijker worden en de samenwerking met onze partners leiden tot betere resultaten.

Inleiding en doelen van de EFS

De CDA-stichting voor Internationale Solidariteit 'Eduardo Frei' (EFS) heeft in 2015 een reeks aan projecten uit kunnen voeren ten behoeve van de ontwikkeling van politieke partijen in Midden- en Oost-Europa en de Arabische regio. Dit gebeurt op grond van de subsidieregeling Wet Financiering politieke partijen. Deze regeling is bedoeld voor activiteiten die bijdragen aan een maatschappelijke transitie in de landen in Oost-Europa, Zuidoost Europa en de Arabische regio. De subsidie is gebaseerd op het aantal zetels van de partijen in de Tweede Kamer. Hieronder volgt een korte introductie op de werkwijze van de EFS, waarna in de volgende hoofdstukken verslag wordt gedaan van de activiteiten. De EFS gaat daarbij uit van haar volgende drie doelen:

- Promotie van het christendemocratisch gedachtegoed en de kennis hierover in internationaal verband in het algemeen en op de terreinen van internationale samenwerking en mensenrechten in het bijzonder;
- stimuleren van de permanente betrokkenheid van CDA-leden en aan de CDA gelieerde organisaties op bovengenoemde terreinen;
- projecten initiëren en ondersteunen, die gericht zijn op promotie van de christendemocratische uitgangspunten, met name in Midden- en Oost-Europa en in ontwikkelingslanden.

Midden en Oost Europa: Werkwijze

Het bestuur van de stichting treedt voor het CDA op als ontvanger en beheerder van de ontvangen gelden. De EFS werkt met een jaarplan en vanuit een strategisch meerjaren beleidsplan (2014 – 2017) en werkt voor het merendeel met vaste partners in de doellanden. Het EFS bestuur vergaderde in 2015 zes keer en in september is de jaarlijkse bijeenkomst voor trainers gehouden.

De subsidieregeling biedt ruimte voor scholingsactiviteiten in de volgende landen: Albanië, Armenië, Azerbeidzjan, Bosnië-Herzegovina, Georgië, Kroatië, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Oekraïne, Rusland, Servië, Turkije en Wit-Rusland, Egypte, Jordanië, Libië, Marokko en Tunesië. Het secretariaat van de EFS ontvangt projectvoorstellen van zusterpartijen of van organisaties uit deze landen. Per project dient een doelomschrijving, een conceptprogramma en een projectbegroting te worden voorgelegd. Het bestuur beoordeelt de voorstellen. Na afloop van de activiteit leveren de trainers een evaluatie aan. De accountantsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken vraagt om een financiële onderbouwing bij het jaarverslag.

In een aantal gevallen wordt samenwerking tussen politieke partijen bevorderd. Allereerst indien in een land meerdere politieke partijen zijn die dezelfde christendemocratische ideologie delen. Daarnaast in de programma's met het Robert Schuman Institute waar deelnemers worden geselecteerd uit meerdere landen. Tenslotte wordt in een aantal projecten in de Balkan deelnemers geselecteerd uit de regio, met de bedoeling om kennismaking en samenwerking te stimuleren.

Projecten in Zuidoost Europa, Oost-Europa en de Arabische regio

Het bestuur van de EFS steunt projecten die ten goede komen aan de doelstelling van de stichting en de subsidievoorwaarden en passen binnen de volgende categorieën:

1. Vormings- en scholingscursussen

De categorie vormings- en scholingscursussen betreft trainingen en conferenties (ideologisch, beleidsinhoudelijk of communicatief) die door CDA-deskundigen in de betreffende landen worden uitgevoerd.

2. Technische hulp

Technische hulp bestaat enerzijds uit directe en gerichte advisering van een zusterpartij in een bepaald land en anderzijds uit de ontwikkeling of vertaling van documenten die voor de zusterpartij van belang kunnen zijn. Directe financiële of andere vormen van materiële steun worden niet verstrekt.

3. Uitwisselingen

Voor individuele personen of groepen kan de EFS een studiebezoek aan Nederland organiseren. Tijdens een dergelijk bezoek wordt op directe wijze kennis genomen van de hier bestaande structuur, het functioneren van de samenleving en de christendemocratische inbreng daarbij.

4. Oriëntatiebezoeken

Oriëntatiebezoeken door de EFS zijn bedoeld om inzicht te verkrijgen in de politieke situatie in een land en de betekenis van christendemocratie in dat land. Een dergelijk bezoek vindt veelal plaats als voorbereiding op nieuwe samenwerking of projecten.

Bestuurssamenstelling EFS 2014

Het bestuur van de stichting bestond in 2015 uit de leden:

Dhr. M.L.A. van Rij (voorzitter, tot november 2015)

Dhr. J.E.P.M. Alting von Gesau (voorzitter, vanaf november 2015)

Dhr. W. Hoff (penningmeester)

Mw. C.M. Wortmann-Kool

Dhr. C. Çörüz

Dhr. D. Vriesendorp

Mw. M. Keijzer,

Dhr. G. Boogaard (vanaf april 2015)

Mw. A. Doesburg

In 2015 is afscheid genomen van Marnix van Rij als voorzitter van de stichting en is op het CDA congres van 7 november Jeroen Alting von Geusau verkozen tot nieuwe voorzitter. Dhr. B.F.C. Pot is secretaris van de stichting.

European Network of Political Foundations

De EFS is lid van het European Network of Political Foundations (ENoP). Dit netwerk brengt politieke partij stichtingen vanuit heel Europa bijeen en biedt kennisondersteuning op gebied van relevante ontwikkelingen op Europees niveau. Voor meer informatie www.enop.eu.

In de hiernavolgende paragrafen volgt een uitgebreid verslag per regio en land welke activiteiten ondernomen zijn.

In **paragraaf 3.4.1** komen de landen aan bod onder het Matra Zuidoost Europa programma. De nadruk lag hier vooral op het gebied van vormingscursussen, trainingen, congressen en regionale projecten.

In **paragraaf 3.4.2** komen de landen aan bod die onder de Matra Arabische Regio vallen. Hier zult u zien dat de nadruk vooral lag op oriëntatiebezoeken en enkele eerste trainingen.

Tenslotte komen in **paragraaf 3.4.3** de landen aan bod die vallen onder Matra Oost-Europa. De projecten bestonden hier vooral uit vormings- en scholingstrainingen.

3.4.1 Projecten Matra Zuidoost-Europa

In de tekst hieraan voorafgaand is de werkwijze van de EFS beschreven. In deze en volgende paragrafen volgt per land een projectbeschrijving van de activiteiten die in 2015 plaats hadden. De genoemde trainers zijn alleen de EFS trainers. Vaak zijn er tijdens de trainingen ook trainers aanwezig uit andere landen. Bij elk project is het projectnummer vermeld, dat verwijst naar de kostenuitsplitsing in de bijlage over de financiën. In sommige gevallen zijn kosten gedeeld met de partnerorganisatie.

3.4.1.1: Bosnië-Herzegovina

Partner: Center for New Initiatives (CNI)

Partijen: SDA, HDZ-BiH, HDZ 1990, PDP en SDA

Trainer: Hans Démoed, Christof Wielemaker, Nico van Buren, Matthijs Schüssler

Context

Een belangrijke stap voor het land werd dit jaar bereikt door de inwerkingtreding van de stabilisatie- en associatieovereenkomst (SAA) tussen Bosnië-Herzegovina en de EU, op 1 juni 2015. De voortgang in hervormingen blijft uitzonderlijk traag verlopen. De aanpak van corruptie, verbetering van het juridisch en institutionele kader in het land, economie en bescherming van mensenrechten blijft ver achter. De EU verbindt daarom strikte voorwaarden aan de SAA om de druk op het land hoog te houden.

Project 28: Twee trainingen

In april en juni vonden de trainingen plaats voor de vijf politieke partijen, in Sarajevo resp. Banja Luka. De eerste training voor twintig deelnemers richtte de focus op praktische beleidsthema's, bekeken vanuit de christendemocratische visie. De Nederlandse trainers gaven uitleg over regionaal economisch beleid, sociaal-economisch beleid en het principe van leven-lang-leren om mensen in staat te stellen zich te blijven ontwikkelen. Naast de uitleg, werd veel aandacht besteed aan consulteren en samenwerken met actoren uit de samenleving om tot beleid te komen dat breed gedragen wordt.

De tweede training was voor vijftien deelnemers. De training ging over rule of law en in het bijzonder over corruptie. Beide trainers gaven met zo praktisch mogelijke voorbeelden de glijdende schaal van vriendjespolitiek tot corruptie aan. De focus lag daarbij op lokaal bestuur.

Conclusie

Beide trainingen slaagden in de opzet en het overbrengen van inhoudelijke kennis. Toch constateerden de trainers een hoge mate van apathie onder de deelnemers. Met name in de tweede training was het moeilijk om aan de deelnemers over te brengen dat zij het verschil

kunnen maken. Men denkt veelal “dat anderen” (lees: de EU) de situatie in het land zullen verbeteren.

3.4.1.2: Kosovo

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partij: LDK (Kosovo)

Trainers: Ada Boerma, Hillie van de Streek, Hester Tjalma

Context

In 2015 hebben jarenlange onderhandelingen geleid tot een Stabilisatie- en Associatieakkoord tussen Kosovo en de EU. De Europese Commissie is positief in haar voortgangsrapport van Kosovo en omschreef het jaar als een jaar vol mijlpalen. Toch blijven de zorgen groot over hervormingen op het gebied van de rechtsstaat, is de economie van het land zwak en was het land oorzaak één van de vluchtelingenstroom in 2014. Ook was inmenging van de EU nodig om na de verkiezingen in 2014 tot een coalitie te komen. Onder druk kwam een coalitie tot stand tussen de PDK en LDK, waarbij de laatste de premier levert. Toch wordt deze regering gezien als een goede basis om de banden met Servië te normaliseren.

Project 21: Drie trainingen voor vrouwen

De drie trainingen vonden plaats in Pristina, Istog en Kllokot. Aan de trainingen namen 38, 33 en 40 deelnemers deel. De trainers brachten kennis over voor participatie binnen de partij en politiek in het algemeen, proces van kandideren, best-practices vanuit Nederland en alles gericht vanuit het perspectief van de vrouw.

Conclusie

Al enkele jaren ondersteunt de EFS in samenwerking met de KAS activiteiten voor het LDK Women's Forum. De trainingen zijn bedoeld om vrouwen te stimuleren en motiveren om politiek actief te worden binnen de partij. Dit blijft lastig, omdat politiek traditioneel vooral aan mannen blijft toebedeeld. Illustratief voor de haperende interne partijdemocratie is dat de voorzitter dit jaar 'zonder tegenkandidaten' via een geheime stemming opnieuw verkozen werd. Een vrouwelijk parlamentslid had ambities, maar haar werd te staan gegeven dat ze zich beter niet zou moeten kandideren “omdat ze een vrouw is”. Dankzij de VN is na de oorlog voor het parlement een quotum van 30% ingesteld, waardoor in het parlement vrouwen vertegenwoordigd zijn. Maar op regionaal en lokaal niveau en/of binnen politieke partijen is dat in mindere mate tot niet het geval.

3.4.1.3: Macedonië

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partij: VMRO-DPMNE

Trainers: Annet Doesburg, Frédérique Windhorst, Hans van der Vaart en Friso Douwstra

Context

Al enkele jaren bestaat er een grote impasse tussen de twee grootste partijen in het land: VMRO-DPMNE en SDSM. In 2015 kwam daar een dieptepunt bij. De SDSM begon de partij te beschuldigen van corruptie, met bewijs verkregen van afgetapte telefoongesprekken. In mei 2015 leidde dit tot protesten in het land. Enkele dagen daarna was 'Kumanovo attack': een terroristische groep zou het land zijn binnengedrongen. Na een politie-ingreep vielen er 22 doden en meer dan 60 gewonden. De kritiek van de EU is groot op het land om hervormingen en voorspoed in de EU-toetredingsonderhandelingen te krijgen.

Project 26. Political Academy

In oktober vond gedurende vier dagen de Political Academy plaats voor 68 jongeren en vrouwen van VMRO-DPMNE. De training was gericht op het versterken van hun capaciteiten. Dit gebeurde op de onderdelen rule of law, minderheden, relatie gemeente en centrale overheid. Praktische onderdelen van het programma waren gericht op communicatie en campagne. Door vier trainers te sturen, kon effectief worden omgegaan met de bijna zeventig deelnemers.

Conclusie

VMRO-DPMNE staat onder grote druk als regeringspartij en de partij wordt beschuldigd van velerlei zaken, variërend van machtsmisbruik tot stemfraude. De trainers constateerden dat het goed was om de jongeren en vrouwen van de partij deze training te geven. Zo wordt invloed gehouden op de partij en kan worden gewerkt aan een nieuwe generatie politici en bestuurders van de partij voor de toekomst.

3.4.1.4: Robert Schuman Institute

Partner: Robert Schuman Institute (RSI)

Partij: verschillende partijen uit Midden- en Oost-Europa, gelieerd aan de Europese Volkspartij.

Trainers: Nic van Holstein, Nico van Buren, Jan Mulder, Coskun Çörüz, Annet Doesburg, Jos Denissen en Hans Démoed

Context

In samenwerking met het Robert Schuman Institute organiseerde de EFS drie trainingen. Deze trainingen bestaan uit intensieve programma's die elk zes werkdagen duren. De deelnemers worden streng geselecteerd. De 20 deelnemers kwamen uit Albanië, Wit-Rusland, Bosnië-Herzegovina, Macedonië, Georgië, Kosovo, Moldavië, Servië, Oekraïne en Montenegro.

Project 29 en 30 en 31. Trainingen Young Leaders XXII

Van **20 - 24 januari** vond de cursus plaats over "sociaal economische politiek". Dit was de laatste training voor de groep XXI. In vijf dagen tijd kregen zij intensieve trainingen over de onderwerpen vergrijzing en de druk op nationale pensioensystemen, gezondheidssystemen in Oost-Europa, entrepreneurship en kick-start projecten, onderwijs en stage, globalisering en de financiële crisis. Daarnaast kregen de deelnemers nog een training debatteren.

Van **15 - 19 september** vond de cursus plaats "Basics of a Democracy" en daarmee de start van de 22e serie. De cursus ging in op de basisprincipes van een democratie, mensenrechten, christendemocratie, maatschappelijk middenveld en gender. Praktische trainingen gingen over communicatie.

Van **10 - 14 november** vond de cursus plaats "international and security issues". In deze training kwamen hedendaagse conflicten aan bod, conflictbeheersing en de internationale structuren zoals de VN en NAVO. Ook deze week werd afgewisseld met praktische trainingen over campagne en debatteren.

Conclusie

De trainingen dragen bij aan kennis over zaken die relevant zijn om als EU-toetredend land en/ of land uit het Nabuurschapsbeleid nodig dienen te hebben. Omdat de jongeren actief lid zijn van een politieke partij, wordt verwacht de kennis te delen en te gebruiken binnen hun partij. Door de combinatie van onderwerpen zijn ze in staat om inhoudelijke thema's te koppelen aan ideologische waarden en zijn ze in staat hierover te communiceren in publiek debat.

Een flink aantal deelnemers uit voorgaande jaren heeft in eigen land intussen politieke carrière gemaakt. Sommige hebben zitting in de gemeenteraad, parlement, of zijn zelfs minister geworden. Sommigen richten zich op train-de-trainer activiteiten en brengen de kennis over op collega's.

3.4.1.5: Servië

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS) en International Republican Inst. (IRI)

Partij: meerdere partijen uit de Balkan

Trainers: Jos Denissen, Gerben Horst, Ingeborg ter Laak

Context

De onderhandelingen over de toetreding van Servië tot de Europese Unie zijn sinds januari 2014 officieel begonnen. De Europese Commissie schetst een positief beeld in het voortgangsrapport van 2015 over Servië, alhoewel de Europese Commissie vindt dat Servië meer moet werken aan hervormingen op gebied van economie en rechtsstaat en corruptie aan moet pakken. Verder is de Commissie blij met de verbeterde band met Kosovo. Het is wel belangrijk dat bepaalde posities zoals die van de Ombudsman versterkt en geformaliseerd worden.

Project 27: Summer School en debattraining

De Summer School vond plaats in mei voor 22 deelnemers. De training van vijf dagen ging over alles wat politieke partijen raakt: rol van maatschappelijk middenveld, coalitievorming, scheiding van machten, Europese Unie etc. De training werd afgewisseld met praktische onderwerpen over omgaan met interne problemen, teambuilding en communicatie.

De debattraining in Vrnjacka Banja vond plaats in juli en was voor 21 high potentials van verschillende politieke partijen. In drie dagen tijd kregen ze verschillende trainingen gericht op effectief communiceren. De training was in samenwerking met de IRI.

Conclusie

Jongeren in Servië zijn gedesillusioneerd over de toekomst in eigen land. Dit werd vooral opgemerkt door de trainer die de groep in Vrnjacka Banja trainde. Ze hebben grote zorgen over de toekomst van hun land en hebben geen vertrouwen meer in de politieke elite. Wegens gebrek aan voortgang van de Westelijke Balkan-landen valt het op dat organisaties zich beginnen terug te trekken uit deze regio, waaronder USAID en de IRI.

3.4.1.6: Turkije

Partner: International Republican Institute

Partij: Turkse partijen (AKP, CHP en MHP)

Trainers: David Vriesendorp en Michiel van Butselaar

Context

De Europese Commissie schetst een positief beeld over de ontwikkeling en toetredingsperspectieven van het land. De economische ontwikkelingen zijn positief en de grootschalige inzet voor Syrische vluchtelingen wordt geprezen. Aan de andere kant staat echter een toenemende inperking van vrije media/ meningsuiting. Bedreiging en criminalisering van journalisten gaat onverminderd door. In 2015 is een wet aangenomen die politiek in staat stelt harder op te treden tijdens demonstraties. De AKP verloor verrassend haar meerderheid in de verkiezingen van juni 2015, nadat de Koerdische partij HDP de kiesdrempel haalde. Omdat de AKP er niet in slaagde een regering te vormen, volgden nieuwe verkiezingen in november waar de AKP haar meerderheid weer terug won.

Project 32

Van 6 tot en met 8 november vond de training plaats voor 12 Turkse deelnemers. De deelnemers waren actieve jongeren van de drie partijen. In de training kwamen onderwerpen aan bod over waardengedreven politiek, belang van civil society, communicatie- en onderhandelingsstechnieken. Vanuit de IRI werden ook onderdelen van het programma verzorgd.

Conclusie

De training verliep inhoudelijk goed en de trainers wisten de deelnemers goed te motiveren, wat zich uitbetaalde in een actieve deelname. De opkomst voor de training is alleen tegengevallen, wat wellicht verklaard kan worden door de parlementsverkiezingen die het weekend daarvoor plaats hadden gevonden. Ook was de agenda te breed van opzet, waardoor focus in de training ontbrak om naar een conclusie toe te kunnen werken. Deze punten worden geëvalueerd voor een vervolg in 2016.

3.4.2. Projecten Matra Arabische Regio

3.4.2.1: Jordanië

Partner: International Republican Institute (IRI)

Partij: multipartijen

Trainers/ deelnemers: David Vriesendorp, Annet Doesburg, Hans Démoed, Heidi van Haastert, Jan Schinkelshoek, Ben Knapen en Ruth Peetoom

Context

Ondanks het feit dat Jordanië gelegen is in een uiterst onrustige en instabiele geopolitieke omgeving, is het in het land relatief rustig. Een belangrijke impuls kwam in 2015 van de Europese Unie met een investering van 100 miljoen euro aan Jordanië om te helpen met economische hervormingen en duurzame groei en werkgelegenheid. Toch is ook Jordanië intussen bij de oorlog om IS betrokken geraakt, door de verbranding van de Jordaanse piloot Muath Kasasbeh door IS. Het land reageerde hierop door de anti-IS luchtaanvallen te intensiveren en gevangenen te executeren met groeiende steun onder de eigen bevolking.

Project 23: Beleidsvorming

In samenwerking met IRI vond van 29 - 31 maart een training plaats over beleidsplanning voor acht politieke partijen. Jordanië kent veel werkloosheid onder jongeren en vrouwen en de vraag is groot naar het strategisch en lange termijn plannen van effectief beleid. Met een EFS-trainer, oud parlementariër, kon hier concreet uitleg over worden gegeven inclusief best practices op lokaal niveau uit Rotterdam en Leeuwarden. De politieke partijen zijn gemotiveerd om bij te dragen aan dergelijke beleidsprocessen, maar hebben niet de kennis om de theorie om te zetten in de praktijk door gebrek aan vaardigheden en technieken en interne partijdemocratie

Project 24 + 36: Drie sessies over gehandicaptenbeleid

Een groot maatschappelijk probleem in Jordanië is de omgang met gehandicapten in het dagelijks en maatschappelijk leven. De opvang van gehandicapten gebeurt vooral in familiekring en de rol van de overheid is beperkt. In drie bijeenkomsten is hier aandacht aan besteed. Wettelijk is veel geregeld, maar het schort aan de implementatie.

Op 28 januari is een round table session gehouden in Amman met ongeveer twintig vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties waarvan de meesten met een handicap.

De EFS-trainer gaf inzicht in de positie van gehandicapten in Nederland, de basis mensenrechten en lobbyen voor je positie. De workshop hielp de deelnemers om strategischer na te denken, coalities te vormen en richter hun boodschap naar buiten te brengen.

Op 9 en 10 mei volgde een praktische training in Amman, gegeven door twee EFS-trainers. Negentien leden van politieke partijen namen deel en leerden om bewustwording te creëren over de positie van gehandicapten. De helft van de deelnemers had een handicap. De training bestond uit twee delen: de eerste dag ging vooral in op het Nederlandse beleid, voorbeelden en werd de toon gezet om het onderwerp pro-actief te benaderen. Op de tweede dag stond het debat centraal en het formuleren van concrete, makkelijk te behalen doelen.

Op 11 en 12 augustus volgde een derde training in Karak, Jordanië. De training begon met een ééndaagse conferentie voor ongeveer honderd personen. Onder de deelnemers waren veel ouders met gehandicapte kinderen. De ouders wierpen het panel voor dat er onvoldoende scholingsmogelijkheden zijn en er geen vervoer is geregeld. Overheidsgebouwen hebben bijvoorbeeld geen gehandicaptenopgang. De tweede dag was een praktische training voor 25 leden van de partij Equality Party. Deze partij zet zich o.a. voor gehandicapten in. Met best practices uit Nederland werd de partij geholpen om te werken aan actieplannen voor verbeteringen. De IRI verzorgt een follow-up voor deze partij.

Project 38: Training lokaal bestuur en de rol van vrouwen

In november vond een training plaats over lokaal bestuur en de positie van vrouwen. De Nederlandse trainers gaven inzicht in autonomie van lokaal bestuur. Daarnaast gingen ze in op de rol van vrouwen in politiek bestuur en probeerden ze de deelneemsters via best practices te motiveren hun politieke carrière verder vorm te geven.

Conclusie

Alle vier de trainingen gingen uit van theorie in combinatie met inzicht geven via best practices met als doel de deelnemers een kader te geven om gestructureerder te werken aan planning, maken en uitzetten van beleid, communiceren van successen, lobbyen en motiveren om niet op te geven. De trainingen slaagden hierin en omdat de IRI nog vervolg trainingen geeft, kunnen ze de vaardigheden verder ontwikkelen. De trainingen voor gehandicapten waren bijzonder en een van de deelnemers zei na afloop in gebarentaal: "I have never been respected before in my life like this. Thank you for this great experience".

3.4.2.2: Tunesië

Door de sterk verslechterde veiligheidssituatie in het land is er van afgezien om projecten te starten in Tunesië. Het bestuur betreurt dat terreur er op deze manier in slaagt om kennisontwikkeling en uitwisseling van ervaringen omtrent democratie te frustreren

3.4.2.3: Marokko

Partner: NIMAR en IRI

Partij: PUM, PPS, UC, PAM, RNI

Trainers: Ingeborg ter Laak, Jos Denissen, Aart van Bochove, Monique Vogelaar, Anita Rasenberg, Petra Groeneweg, Jan Mulder, Peter Noordhoek, Gerben Horst, Lotte Schipper en Hans Démoed

Context

Op 4 september 2015 waren er regionale en gemeentelijke verkiezingen in Marokko. De regerende Islamitische PJD partij nam de controle over in de grote steden als Rabat, Casablanca

en Agadir. De liberale partij PAM won de meeste lokale zetels en werd gevolgd door de conservatieve Onafhankelijkspartij. Economische ging het slechter in het land, onder andere door tegenvallende oogsten. Corruptie vormt een groot obstakel in de noodzakelijke hervorming van de economie en Transparency International plaatste Marokko in 2015 op plaats nummer 88 van de 168.

project 21: Trainingen politieke partijen

In samenwerking met de IRI Marokko droeg de EFS met trainers bij aan programma's van de IRI voor politieke partijen.

Op **30 en 31 januari** vond de eerste training plaats in Guelmim. De training was voor rond de vijftig deelnemers, deels man en vrouw en allen waren jonger dan veertig jaar. De focus van de training lag op het motiveren van vrouwen om zich kandidaat te stellen in verkiezingen. De trainer, raadslid in Zoetermeer, kon daar op praktische wijze veel over bijbrengen. De training hielp de aanwezigen om strategisch en gestructureerd een campagne voor te bereiden en was motiverend voor de deelnemers om een plek voor vrouwen in de politiek te erkennen.

Op **10 en 11 april** vond een training plaats in Rabat voor 160 voornamelijk vrouwen. Op vrijdag werd vooral aandacht besteed om vrouwen te motiveren zich kandidaat te stellen. Op zaterdag stond communicatie centraal. In totaal waren er vier trainers aanwezig zodat de groep op de tweede dag in vier subgroepen verdeeld kon worden en rouleerden de deelnemers langs de trainers.

Op **30 en 31 oktober** (beide voor de PUM), **13 november** (PPS, 12 deelnemers) en **14 november** (UC, 20 deelnemers), **22 november** (PAM, 13 deelnemers), **23 november** (RNI, 14 deelnemers) en **24 november** (RNI, PPS en PAM samen, 15 deelnemers) vonden trainingen plaats voor jongeren, vrouwen en partijstrategen over partijontwikkeling met nadruk op communicatie met de regionale partijkantoren. Tijdens deze trainingen werd ook aandacht besteed aan de positie van jongeren en vrouwen in beide partijen.

Op **14 november** vond een jongerentraining plaats in Rabat. Op lokaal niveau zijn veel jongerenorganisaties actief in Marokko. Binnenkort hebben zij een grote conferentie om een jongerenprogramma op te stellen voor de politiek. Deze training droeg bij aan de voorbereiding van een aantal van de deelnemers. De trainers gingen in op rechten van jongeren, formuleren van een boodschap, maken van een stakeholderanalyse, mediagebruik en lobbyen. De training sloeg goed aan.

Project 22: Drie trainingen political awareness

Voor het derde jaar is met het NIMAR een serie trainingen gegeven voor een groep jongeren uit Marokko. Het NIMAR had uit 50 aanmeldingen uiteindelijk 20 deelnemers geselecteerd en iedere deelnemer telefonisch getest op zijn of haar niveau Engels. In april, mei en juni kreeg de groep van twintig deelnemers drie trainingen gericht op political awareness.

De eerste training richtte zich op het identificeren van lokale problemen en het vinden van oplossingen via politieke en maatschappelijke weg. De deelnemers waren gevraagd vooraf foto's in te sturen over een probleem in hun dorp of stad. Gaandeweg de training kregen de deelnemers inzicht welke stappen zij kunnen zetten om verantwoordelijkheid te nemen voor hun directe leefomgeving.

De tweede training legde meer de nadruk op persoonlijke ontwikkeling, vaardigheden op het gebied van presenteren en de rol van politieke partijen in het maatschappelijk leven. Omdat de

deelnemers niet lid zijn van een politieke partij en er in Marokko aversie heerst tegen politieke partijen, is uitgebreid stil gestaan bij de westerse opzet van politieke partijen.

De derde training combineerde lokale politiek met mondiale instituties. De deelnemers kregen praktische handvaten om oplossingen te formuleren op basis van SWOT-analyses en SMART-analyses. Op de tweede dag werd stil gestaan bij integriteit in het politiek bestuur en werd op interactieve wijze gesproken over de plaats van Marokko in internationale instituties. Beide onderwerpen waren nieuw voor de deelnemers en werden zeer gewaardeerd.

Conclusie

In vergelijking tot vorig jaar merken de trainers bij het aankomen en verlaten van het land veel controle op wat ze komen doen. In Guelmim was voor het eerst de Marokkaanse veiligheidsdienst tijdens de training aanwezig.

De trainingen met het NIMAR zijn met veel succes verlopen. De deelnemers hadden aan het begin weinig interesse in de politieke ordening van hun land en de rol van politieke partijen. De training droeg eraan bij dat zij begrip kregen voor de rol van politieke partijen en dat enkelen zelfs besloten om politiek actief te worden. Daarnaast droegen de trainingen bij aan de motivatie van de deelnemers om verantwoordelijkheid te nemen voor hun directe leefomgeving en praktische vaardigheden om zaken aan te pakken.

Met de trainingen van de IRI bereiken wij politieke partijen in het land. De trainingen droegen bij aan het beter organiseren van de partijorganisatie, bespreekbaar maken van de rol van jongeren en vrouwen in de partij, bespreekbaar maken van interne partijdemocratie en het uitleggen van nauwere betrokkenheid met de regio's en het betrekken van de lokale afdelingen in de (politieke) besluitvorming van de partij.

3.4.3. Matra Oostelijk Partnerschap

3.4.3.1 – Armenië

Partner: Konrad Adenauer Stiftung (KAS)

Partijen: ARF Daschnakcutyun, Heritage Party, Armenian National Congress, Prosperous Armenia, Orinats Yerkir, Republican Party of Armenia, Free Democrats, MIAK

Trainers: Rick van der Woud en trainers van de PvdA en VVD

Context

Armenië bevindt zich in een moeilijke spagaat tussen Rusland en de EU. Op 2 januari 2015 werd Armenië lid van de Eurasian Economic Union omwille van veiligheidsgaranties en energie.

Tegelijkertijd zoekt het economische samenwerking met de EU. In december 2015 leidde dit tot een nieuw steunprogramma van de EU van 30 miljoen euro om Armenië te helpen meer werkgelegenheid te creëren en verbetering van de democratie in het land. Een grondwetswijziging kreeg in een referendum een meerderheid, waardoor Armenië nu een parlementaire democratie is, met meer macht voor de premier en regering en louter ceremoniële bevoegdheden voor de president.

Project 34: Multipartijentraining

In juli vond de multipartijentraining in Armenië plaats. De training was voor dertig deelnemers van acht partijen en vond plaats in Aghveran. In drie dagen tijd werd het volgende behandeld: de eerste dag stond het thema ideologie centraal. De trainers gingen in op de sociaal-democratie, christendemocratie en liberalisme. De deelnemers werden vervolgens uitgedaagd om korte

presentaties over hun eigen partij te maken waarin zij de visie en missie verwoordden. Dit viel tegen, waarna de trainers de nodige tijd besteedden aan het maken en verwoorden van een onderscheidende boodschap. De tweede dag zoomde verder in op de achterban en doelgroep van politieke partijen. Het verkiezingsverhaal stond centraal en de deelnemers oefenden met strategie en campagne-onderdelen. Op de derde dag stonden de persoonlijke vaardigheden centraal en werden de individuele presentatietechnieken geoefend.

Conclusie

Al enkele jaren wordt deze training verzorgd in Armenië. Naast de inhoud over ideologie, campagne en persoonlijke vaardigheden is de training sterk gericht op onderlinge kennismaking van elkaar partijen. In het sterk gepolitiseerde land Armenië is het goed om mensen te laten reflecteren waar zij precies voor staan en wat precies de onderlinge verschillen zijn. In de praktijk valt dit reuze mee en helpen de trainers de deelnemers in het luisteren naar en begrijpen van elkaars meningen en standpunten en uitgedaagd om juist de samenwerking op te zoeken in plaats van afstand te houden op basis van vermeende beelden en ideeën die er leven. Daarin slaagt deze training.

3.4.3.2 - Georgië

Partner: NIMD

Partij: United National Movement

Trainers: Aart van Bochove

Context

Sinds 2012 wordt Georgië geregeerd door de Georgian Dream coalitie en met het winnen van de presidentsverkiezingen in 2013, ligt de macht volledig bij deze partijen. UNM is de grootste pro-Europese oppositiepartij. Toch heeft deze partij veel te lijden onder de regering met veel vermeende politiek gemotiveerde rechtszaken. Veel (oud-)officials verlaten daarom de partij met kennisverlies tot gevolg.

Project 35: training vrijwilligersmanagement

Op 4 en 5 december is in Tbilisi voor partijfunctionarissen van de UNM een training over vrijwilligersmanagement gegeven. Via een stappenplan zijn de mogelijkheden voor de UNM verkend om meer vrijwilligers actief voor de partij te krijgen én tegen lagere kosten. Het stappenplan bestond uit het karakteriseren van de vrijwilliger, manieren waarop vrijwilligers gemotiveerd kunnen worden, inzetten van de vrijwilliger in campagnetijd, geven van verantwoordelijkheid aan vrijwilligers. Dit werd vervolgens in de praktijk gebracht door de Georgische context voor vrijwilligers te schetsen en vervolgens een vrijwilligersplan op te stellen.

Conclusie

De training verliep goed en bijna alle deelnemers gaven aan veel van de training te hebben geleerd. Twee punten vielen op: de partijleiding was met name geïnteresseerd in het vinden van geld voor vrijwilligers, omdat vrijwilligers voorheen op die manier werden gemotiveerd. Echter, UNM beschikt als oppositiepartij niet meer over dat geld. Voor de trainer was het moeilijk om de hoger geplaatste deelnemers out-of-the-box te laten denken. Daarnaast waren de verwachtingen met de lokale partner onvoldoende scherp over gekomen, waardoor men de verwachting had dat de trainer een blauwdruk kwam brengen, terwijl het nemen van eigen initiatief centraal stond in de training om tot een blauwdruk te komen.

3.4.3.3 – Oekraïne

Partner: Institute of Political Education (IPE), Ukraine

Partij: UDAR

Trainers: Nico van Buren, Hans Janssens, Eiko Smid, Wim Eilering, Friso Douwstra, Peter Noordhoek, Jos Denissen, Annet Doesburg, Hans Démoed, Loek Tielemans en Ton Roerig

Context

De regering in Oekraïne staat onder grote druk. Omdat de regering door de Maidan-beweging tot stand is gekomen, zijn de verwachtingen onder de bevolking hoog gespannen om snel hervormingen in het land te zien. Tegelijkertijd vergt de oorlog in het oosten van het land alle aandacht van de regering. Oekraïne is financieel afhankelijk van het IMF, waar het in ruil hervormingen moet laten zien. Intussen is al de vierde minister afgetreden, onder andere uit frustratie dat hervormingen geblokkeerd worden. Een volgend IMF hulppakket kan daardoor uitblijven.

Project 33: Zes trainingen lokaal bestuur

De eerste training van **16 - 18 april** was voor raadsleden uit de regio rondom Kiev. De Nederlandse trainer verzorgde twee sessies: de eerst ging over de rol van de lokale overheid, intergemeentelijke samenwerking en gewenst schaalniveau van gemeentes. De tweede inbreng bestond uit een onderhandelingsspel om tot een regionaal economisch ontwikkelmodel te komen. De training droeg bij aan het ontwikkelen van zelfbewustzijn en het verkennen van kansen, zonder te wachten of te vertrouwen op plannen vanuit de centrale overheid. Na afloop gaven de deelnemers aan dat ze economisch beter moeten gaan functioneren in de regio's, om naar het oosten van het land te laten zien dat de gekozen, pro-Europese richting beter werkt.

De tweede training van **29 - 30 april** wederom in Kiev was voor kandidaten van UDAR. De trainers verzorgden trainingen, gericht op het formuleren en communiceren van de eigen boodschap en het proces van recruter en selecteren van kandidaten. Onder de deelnemers was veel onrust, omdat nog onduidelijk is hoe de partijleiding van UDAR de partij positioneren wil tijdens de verkiezingen. Vooral onder de jongeren deelnemers leidde dat tot wrevel. De trainers kwamen hen tegemoet door hen 's avonds apart nog te begeleiden hoe zij hierover in gesprek kunnen gaan met de partijleiding.

De derde, vierde en vijfde training waren voor de kleine partij Democratic Alliance en vonden plaats in Odessa en Kiev op **16-17 en 30-31 mei en 18-19 juni**. De trainingen in mei waren voor een groep van 20 deelnemers in Odessa en de laatste training in Kiev fungeerde meer als een slottraining voor alle deelnemers. De kennis over lokale politiek en het eigen politiek program van de deelnemers was laag. In alle trainingen werd de groep daarom uitgedaagd om na te denken over de kernboodschappen, op een onderscheidende en christendemocratische wijze en hun relevantie voor de lokale politiek. Op deze punten moet de partij nog werk verzetten, wil het voldoende stemmen aan zich binden.

De zesde training was voor een groep studenten van **18-19 september** in Kiev over politieke ideologiën en integriteit in bestuurlijke handelen. Na afloop hadden de 27 deelnemers kennis over de rol van ideologie in de politiek en hoe dit het handelen van politieke partijen bepaalt en dat integriteit nooit 'klaar' is en een mentaliteitsverandering vereist.

Conclusie

Na een jaar van pauze is de EFS in samenwerking met de KAS weer begonnen met trainingen in Oekraïne. De samenwerking met de KAS verloopt efficiënt en de bijdrage van de EFS bestaat uit

het sturen van trainers. De focus op de lokale verkiezingen was een goede en zowel UDAR als DA zijn uitgedaagd om nog meer na te denken over hun rol en mogelijkheden in deze verkiezingen.

3.4.3.4: Wit-Rusland

Partner: Educatio

Partijen: (1) The Belarusian Popular Front Party (2) Youth of Christian Social Union (3) United Civic Party (4) Movement for Freedom (5) Young Front (6) Youth of UCP en (7) Belarusian Christian Democrats

Trainers: Hubert Beusmans, Bronne Pot

Context

In 2015 zijn tussen Wit-Rusland en de EU voorzichtig weer gesprekken gestart die leidden tot het vrijlaten van politieke gevangenen en opschorten van bepaalde sancties die tegen Wit-Rusland lopen. Dit was een belangrijke doorbraak voor president Lukashenka die de banden met de EU graag wil aan halen.

Project 32. Inventarisatie behoefte Wit-Rusland

Op 17 september werd een training “consensus driven politics” verzorgd voor 15 deelnemers. De trainers gaven uitleg over het Nederlandse poldermodel. De principes van consensus zijn uitgelegd in termen van het genereren van maximaal draagvlak voor besluiten. Dat betreft niet alleen macro-economische zaken, dat speelt ook op micro-niveau in een politieke partij. Daarom is ook stil gestaan bij het consulteren van leden en mensen in de eigen partij, op lokaal niveau, in ieders directe omgeving.

Naast de theorie is een spel uitgevoerd om het werken met belangengroepen inzichtelijk te maken om tot een gedragen besluit te komen.

Conclusie

De achterliggende gedachte van de training was om de onderlinge samenwerking van de verschillende centrumrechtse/ christendemocratische partijen te versterken. Deze training droeg daaraan bij door deelnemers van de verschillende partijen uit te nodigen voor de training én in te gaan op het belang van samenwerken, op basis van het poldermodel.

3.4.4. Publicaties

Since its founding in 1990, the EFF has published several journals and articles, which are used for education and training purposes. An overview of these works that have been published since 2008 are listed below:

“Political Party Building in Eastern Europe”, Jan van Laarhoven in: “European View, Transition to Democracy”, volume 7, number 1, 2008

“A Plea for Democracy Beyond Borders: Defence, Development, Diplomacy, and Democracy”, Martin van Vliet, Jan Jaap van Halem c.s., 2008

“Rapport Over de Dijk, dilemma’s in ontwikkelingssamenwerking”, Jan Jaap van Halem, Arnold van Velzen, Martin van Vliet, Lizzy Beekman, Bronne Pot, 2009

“Society, Values, Politics, an Introduction to the Debate”, Jos van Gennip, 2009

“Religie, een blinde vlek in ons buitenland beleid, een DVD met zeven sprekers over de rol van religie in Ontwikkelingssamenwerking”, Jan Jaap van Halem, Arnold van Velzen, Bronne Pot, 2010

“Leren participeren in de Zuid-Kaukasus”, in “Develop, kwartaaltijdschrift over Human Resourced Development”, Tjip de Jong, Bronne Pot en Pieter Jan van Wijngaarden, jaargang 6, nummer 4, winter 2010

“20 years of International Solidarity, the ongoing need for promoting democracy”, editor Elisabeth Wunderle, 2010

“Blik op Ontwikkelingssamenwerking”, editor Elisabeth Wunderle, 2010

“Zenska Strana Parlamenta, Ucesce zena u skupstinskim sazivima 1946 – 2010 u Crjnoj Gori”, Nada Drobnjak, 2010

“Civic Education, methodological guidelines for School Teachers”, Pieter Jan van Wijngaarden, Tjip de Jong, Bronne Pot, 2010 (translations available in Georgian, Armenian and Azeri)

“Politics based on conviction, Taking responsibility for society: A practical guide to Christian-Democratic values”, J.A.T. Denissen, 2012 (translations available in French and Arabic)

3.4.5. Activiteiten 2015

Onderstaande activiteiten geven het totaaloverzicht van alle activiteiten van de EFS op chronologische volgorde weer:

January

- 19 – 24 Young Leaders XXI-3, social economic policies, RSI
- 28 - 29 Round table on disability policies, Jordan
- 30 - 31 Women and politics, Morocco

March

- 21 – 22 Socio-economic policies, Bosnia-Herzegovina
- 29 - 31 Policies and politics, Jordan

April

- 10 - 12 Women, politics and society, Morocco
- 16 -18 Training local politics, Ukraine
- 18 - 19 Youth training politics, Morocco
- 18 - 19 Women and Politics, Kosovo
- 29 - 30 Training local politics, Ukraine

May

- 9 - 10 Training policies on disability and politics, Jordan
- 16 - 17 training local politics, Ukraine
- 16 - 17 training women and politics, Kosovo
- 16 - 17 training youth politics, Morocco
- 30 - 31 training local politics, Ukraine

June

- 6 - 7 training youth politics, Morocco
- 13 - 14 training local politics, Ukraine
- 13 - 14 Rule of law and politics, Bosnia-Herzegovina
- 27 - 28 Debating skills, Serbia

July

- 3 - 5 Multiparty training, Armenia
- 8 Visiting group from Ukraine to The Netherlands
- 6 - 10 Balkan Leadership School, Serbia

Augustus

- 11 - 12 Conference on disability policies, Jordan

September

- 15 - 19 Young Leaders and Basics of Democracy, RSI
- 17 Training consensus building, Belarus opposition
- 18 - 19 Training local politics, Ukraine
- 19 - 20 Women and politics, Kosovo

October

- 24 Political reforms and EU, Bosnia-Herzegovina
- 31 - 1 Nov Political Academy, Macedonia
- 31 - 2 Nov External communication for political parties, Morocco

November

- 6 - 7 Politics and youth, Turkey
- 9 - 10 Local politics, Jordan
- 10 - 14 International and security issues, RSI
- 13 - 14 Internal party management I, Morocco
- 14 Youth Advocacy, Morocco
- 17 Visiting group from Ukraine
- 21 - 22 Internal party management II, Morocco
- 22 - 24 Internal party management III, Morocco

December

- 4 - 5 Training volunteers management, UNM, Georgia

II. Sector Communicatie

De sector Communicatie van het CDA is verantwoordelijk voor de communicatie vanuit het CDA Partijbureau en landelijk bestuur richting kiezers, leden, potentiële leden, media en relaties. De sector ondersteunt tevens het Partijbestuur en Dagelijks Bestuur op het gebied van woordvoering, speechschrijven en communicatieadvies.

Eind 2014 is er een taakherschikking gekomen voor het hele partijbureau. Als gevolg daarvan is Marcel Migo toegevoegd aan het team op het onderdeel redactie, inclusief zijn belangrijkste verantwoordelijkheid: het maandelijks blad voor CDA-politici: Bestuursforum. Jacqueline Willems is voor de helft van haar uren nu werkzaam voor communicatie, in het team evenementen.

De vaste bezetting van de sector bestaat uit:

Hans Janssens, hoofd communicatie
Nelleke Weltevrede, plv. hoofd communicatie
Jochem Beumer, online
Marjolijn Knol, evenementen
Marloes Metaal, redactie
Marcel Migo, redactie
Mirella Roor, vormgeving
Loek Tielemans, online en social media
Herman de Vries, marketing en communicatie
Jacqueline Willems, evenementen

Tijdelijke medewerkers/ stagiairs/ vrijwilligers in 2015 waren:

Eline van Santvoord: stagiair vormgeving (hele jaar)
Thijn van Veghel: online team (hele jaar)
Herbert Klinkvis: webteam en onderzoek (zomer 2014 - april 2015)
Dennis Chafiâ: campagnemedewerker vanaf december 2014 ivm de campagne PSWS15 (tot april 2015)
Latif Anjadaf: webteam (hele jaar, tijdelijke vervanging Jochem Beumer)

Marjolijn van der Stel (redacteur CDA.nl) heeft per 1 september 2015 het CDA verlaten. Haar taken zijn overgenomen door Marcel Migo, die al aan de sector communicatie verbonden was en Marloes Metaal, een nieuwe medewerker, afkomstig uit de CDA-Tweede Kamerfractie.

Vanwege ziekte waren Jochem Beumer en Nelleke Weltevrede een deel van 2015 afwezig.

Sectorleiding

De leiding van de sector Communicatie was in 2015 in handen van Hans Janssens, hoofd Communicatie en Nelleke Weltevrede plv. hoofd Communicatie.

Naast het managen van de sector bestond hun taak uit het adviseren van het dagelijks bestuur en het partijbestuur over communicatie- en campagne aangelegenheden en woordvoering namens de partij. Tevens is Hans Janssens benoemd tot campagneleider voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017.

Resultaatgebieden

De sector Communicatie heeft een aantal resultaatgebieden (in willekeurige volgorde):

1. Strategie en marketing
2. Evenementen
3. Ledenwerving en ledenbinding
4. Publieksvoorlichting
5. Persvoorlichting
6. Redactie
7. Internet en online
8. Huisstijl, Webwinkel, drukwerksysteem
9. Permanente campagne en verkiezingen

1. Strategische communicatie en marketing

In 2013 heeft de sector Communicatie de meerjarenstrategie “De brede volkspartij” ontwikkeld en gepresenteerd. De strategie beschrijft de veranderingen in het politieke landschap, de samenleving en de media en geeft van daaruit de hoofdlijnen voor het CDA om ook in de toekomst haar ambitie als brede volkspartij waar te maken.

Nadat het partijbestuur in grote unanimititeit de nieuwe strategie heeft aanvaard, is deze vanuit de sector communicatie verder uitgerold in verschillende projecten en in de verkiezingscampagnes voor de gemeenteraad (2014), het Europees Parlement (2014), de Provinciale Statenverkiezingen (2015) en de Waterschapsverkiezingen (2015).

Voor een verdere implementatie van de meerjarenstrategie is een doorvertaling nodig naar alle facetten van het politiek bedrijf: communicatie, HRM, opleiding, organisatie. Deze verdere uitwerking staat voor voor 2016 tot aan de Kamerverkiezingen gepland.

1.1 Strategisch profiel

Onderdeel van de nieuwe strategie is de uitwerking van een herkenbaar strategisch profiel voor de partij. Hiervoor is – mede op basis van het kiezersonderzoek dat het CDA doet – een heldere, afgebakende doelgroepenkeuze gemaakt.

Op basis van die doelgroepenkeuze is in samenwerking met de CDA Tweede Kamerfractie, het Wetenschappelijk Instituut en de inbreng van veel betrokken leden en niet-leden een politieke agenda geformuleerd, die geldt als inzet voor de voorbije en komende verkiezingen. De uitwerking van dit strategisch profiel blijft een centraal thema in de strategische profilering.

De sector Communicatie vervult in dit profileringstraject een spilfunctie tussen het partijbestuur, het partijbureau en de verschillende politieke geledingen binnen de partij op landelijk, provinciaal en lokaal niveau. Op die manier wordt de uitwerking van het strategisch profiel in de verschillende communicatiemiddelen, evenementen en campagnes geborgd.

1.2 Marketing

Politiek en marketing klinkt als een ongemakkelijke combinatie. Toch is marketing voor een professionele politieke organisatie in deze tijd niet meer weg te denken. Het vraagt om onderzoek en politieke keuzes om in een tijd van een oneindig media aanbod de juiste boodschap te adresseren aan de juiste doelgroepen. Hiervoor is het marketing instrument van grote betekenis.

Een belangrijke ontwikkeling op dit terrein is de realisatie in eigen beheer van de webapplicatie Dirk, waarmee lokale afdelingen voor hun eigen gemeenten een goed inzicht hebben in de spreiding van potentiële CDA kiezers. Deze applicatie stelt afdelingen in staat om gerichte keuzes te maken voor de inzet van hun beschikbare campagnemiddelen, zowel personeel als financieel.

De verdere integratie van Dirk in het nieuwe CRM systeem is voorzien voor de komende jaren. Hiermee heeft het CDA dan de beschikking over een modern en effectief instrument voor micro-campaigning.

1.3 CRM

In 2014 is een start gemaakt met de inventarisatie van een nieuw CRM-systeem voor het CDA. In 2015 is dit project voortgezet en besloten om te gaan werken met Salesforce. Voor de communicatie-afdeling is een goedwerkend CRM-systeem van groot belang omdat dit ons helpt om op maat met leden, kiezers en geïnteresseerden te communiceren. Hierdoor kunnen we relevanter zijn voor diegenen waarmee we direct contact hebben. Dit is belangrijk om als politieke partij goed te kunnen functioneren.

2. Evenementen

Het resultaatgebied evenementen betreft grote- en kleinschalige partijbijeenkomsten en ondersteunende evenementen bij de (permanente) campagne.

In 2015 werden de volgende evenementen georganiseerd:

2.1 Nieuwjaarsreceptie 17 januari 2015

In samenwerking met de provincie Gelderland werd op 17 januari 2015 de nieuwjaarsreceptie in Theater Orpheus in Apeldoorn georganiseerd. Ruim 500 deelnemers hebben zich aangemeld voor de receptie. Er waren korte speeches van John Berends (burgemeester Apeldoorn), Peter Drenth (voorzitter CDA-Gelderland), Ruth Peetoom (partijvoorzitter) en Sybrand Buma (fractievoorzitter Tweede Kamer).

Voorafgaand aan de nieuwjaarsreceptie vond in de locatie een bijeenkomst plaats met de twintig kandidaten voor de Eerste Kamer.

2.2 Campagnestart Provinciale Staten en waterschappen 17 januari 2015

In het centrum van Apeldoorn, vond, voorafgaand aan de nieuwjaarsreceptie, de campagnestart voor de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschappen plaats. Op het Raadhuisplein trapt men met korte toespraken van campagneleider Hans Janssens, fractievoorzitter Tweede Kamer Sybrand Buma, partijvoorzitter Ruth Peetoom, lijsttrekker van Gelderland Jan Jakob van Dijk en lijsttrekker van de Eerste Kamer Elco Brinkman de campagne af en werd er warme chocolademelk uitgedeeld.

2.3 Evenementen verkiezingen Provinciale Staten en waterschappen

Met ondersteuning vanuit het landelijk bureau zijn er in de provincies vier grote evenementen georganiseerd in het kader van de verkiezingen, met o.m. Ruth Peetoom, Mona Keijzer, Sybrand Buma en Elco Brinkman:

6 maart: campagne-tour Overijssel

7 maart: bustour Brabant

12 maart: Bond-tour Noord Holland

14 maart: bustour Zuid-Holland

De landelijke uitslagenavond voor de verkiezingen vindt op 18 maart plaats in Bar & Restaurant Pavlov in het centrum van Den Haag.

2.4 Verkiezing partijvoorzitter

Tijdens het partijcongres van 11 april 2015 is Ruth Peetoom herbenoemd als voorzitter van het CDA. In tegenstelling tot 2011 was Ruth Peetoom de enige kandidaat en ging er geen intensieve campagne door het land vooraf aan de verkiezing.

2.5 Jubileumcongres/partijcongres 11 april 2015

In verband met het indienen van de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer en het vaststellen van deze lijst door het partijcongres, werd het voorjaarspartijcongres al op 11 april 2015 georganiseerd.

In dit kader was er voor de jaarverslagen 2014 en de jaarrekeningen 2014 een mandaat afgegeven aan het partijbestuur. Beide stukken kwamen dus niet aan de orde tijdens dit partijcongres.

Het partijcongres vond plaats in DeFabrique in Utrecht (Maarsse).

In het kader van het 35 jarig bestaan van het CDA in 2015, stonden inrichting van locatie en het programma in het teken van 35 jaar CDA.

Het ochtendprogramma begon om 09.30 uur met deelsessies over/met: resoluties, expertmeeting kunst- en cultuurbeleid, Dialoog.nu, visiegroep Defensie en het eerste deel van de documentaire "Om de Oude Wereldzee".

De deelsessies werden om 11.30 uur gevolgd door het politiek ochtenddeel met:

- de traditionele opening door het zingen van vers 1 en 6 van het Wilhelmus;
- het meditatief moment verzorgd door Ellen Nauta, burgemeester van Hof van Twente en oud-directeur van het CDA-Bureau;
- het in memoriam waarin werden herdacht Jean Hendriks, Piet van der Sanden en Richard von Weizsäcker;
- het afscheid van de bestuursleden Anita Rasenberg, John Berends en Pieter van Geel;
- het voorstellen van de kandidaten voor de verkiezing voor het bestuur;
- een korte toespraak van hoofdconducteur Annelies van Zuthem en hoofdconducteur Harald Broekman;
- de verkiezing van Ruth Peetoom, waarbij door één van de leden om schriftelijke stemming werd gevraagd;
- toespraken van Ruth Peetoom en Sybrand Buma;

De hele dag werd het plenaire programma opgeluisterd met 8 korte filmpjes van CDA'ers die een bijzondere leeftijd hadden bereikt in het jubileumjaar (Steenkamp, Van Hulst, Lodders, Vogels, Deetman, Gardeniers, De Graaf, Gabor en De Jong).

Na de lunch werd het programma voortgezet met deelsessies over/met: statuten, visiegroep duurzame ontwikkeling, ontwikkelingssamenwerking, visiegroep onderwijs & jeugd en het tweede deel van de documentaire "Om de Oude Wereldzee".

Aansluitend vond vanaf 14.45 uur het plenaire middagprogramma plaats met:

- het huishoudelijk deel met de vaststelling van het verslag van het partijcongres van 8 november 2014;
- de uitslag van de verkiezing van nieuwe bestuursleden: Bart van Meijl (herbenoeming), Efstathios Andreou, Pieter-Jan van Zanten, Alwin de Jong (herbenoeming);
- de vaststelling van de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer;
- kort woord van Elco Brinkman (lijsttrekker voor de Eerste Kamer verkiezingen);
- de uitreiking van de Frans Woltersprijs door Ank Bijleveld aan Jan Troost.
- de overhandiging van het rapport Armoede door René Peters en Nico van Jaarsveld aan Ruth Peetoom en Sybrand Buma;
- een korte promotie door Christine Zandberg van het CDJA voor de Nacht van de Vluchteling;
- de behandeling en vaststelling van de resoluties;
- en de grande finale: een interview door journalist Wilfred Scholten met Dries van Agt, Wim Deetman, Jeltien Kraaijeveld-Wouters, Ruud Lubbers, Piet Bukman, Wim van de Camp, Jan Peter Balkenende, Marja van Bijsterveldt en Coskun Cörüz.

Het partijcongres eindigde rond 17.00 uur met een borrel.

2.6 Schmelzerlezing 22 april 2015

Op 22 april 2015 vond in Sociëteit de Witte in Den Haag de 13e Schmelzerlezing plaats. Ruim 130 deelnemers luisterden naar de lezing van Wouter Beke (partijvoorzitter van de CD&V), getiteld "*Het actief pluralisme als grondslag van een Europese Islam*".

2.7 Nacht van de vluchteling 14/15 mei 2015

Hoe ver zou jij lopen uit angst voor geweld? Sinds 2010 organiseert Stichting Vluchteling de Nacht van de Vluchteling. In het holst van de nacht lopen duizenden deelnemers een 40 kilometer lange sponsorloop van Rotterdam naar Den Haag en van Nijmegen naar Arnhem.

Het landelijk CDA-Bureau ligt vlak bij de finish van de loop Rotterdam-Den Haag en in 2015 heeft een ploeg vrijwilligers de lopers aangemoedigd en gerbera's uitgedeeld.

2.8 Reünie Talent Academie (5 jaar), bbq met LPC 6 juni 2015

Op 6 juni 2015 heeft team evenementen geassisteerd bij de organisatie van de reünie van 5 jaar Talent Academie. Na een dagvullend programma werd de bijeenkomst afgesloten met een BBQ op het achterterrein van het CDA-bureau. Daarbij sloot tevens het LPC aan, het platform voor de provinciale campagneleiders en -teams.

2.9 Heiweekend DB/PB 19 en 20 juni 2015

Op 19 en 20 juni vond op Landgoed Zonheuvel in Doorn het heiweekend/bestuursweekend plaats van het Dagelijks Bestuur en het Partijbestuur. Verdeeld over twee dagen richtte men zich vooral op het functioneren en de toekomst van het Partijbestuur.

Voor het diner op vrijdagavond waren tevens de fractieleden van de EVP-delegatie, de Eerste Kamer en de Tweede Kamer uitgenodigd. Tijdens het diner werd aandacht besteed aan het afscheid van de vertrekkende Eerste en Tweede Kamerleden.

2.10 Kas-lezing 4 september 2015

Team evenementen heeft in samenwerking met het Europabureau van de Konrad-Adenauer-Stiftung de eerste KAS-lezing georganiseerd in de Pulchri Studio in Den Haag.

Ruim 80 deelnemers luisterden tijdens deze lunchbijeenkomst naar prof. dr. Peter Krings MdB en mr. Aart Jan de Geus. Het thema van deze engelstalige bijeenkomst was “*A European Path for Islam in State and Society?*”.

2.11 Open Monumentendag 12 september 2015

Voor het eerst heeft het pand van het CDA-Bureau aan het Buitenhof 18 deelgenomen aan de Open Monumentendagen. Het pand is in 1908-1909 gebouwd naar ontwerp van de architect W.F.J. Kapitz als kantoor van de Haagse Duinwaterleiding en inmiddels een rijksmonument. Ruim 100 bezoekers hebben tussen 11.00-15.00 uur het pand bezocht.

2.12 Prinsjesdagborrel 15 september 2015

Sinds een aantal jaren vindt de prinsjesdagborrel plaats op het CDA-Bureau in Den Haag. In 2015 bezochten een kleine 180 genodigden de borrel.

2.13 Carrièredag dertigers 10 oktober 2015

Team evenementen heeft samen met de nieuwe voorzitter van de dertigers, Marc Haverkamp, de eerste carrièredag voor de dertigers georganiseerd. De bijeenkomst vond plaats op het CDA-Bureau in Den Haag.

Ruim 60 deelnemers hadden zich aangemeld voor deze dag, die bestond uit een kort plenair welkom, gevolgd door twee rondes waarbij men zes verschillende workshops kon volgen. Er werd afgesloten met een borrel en een korte toespraak van Wim van de Camp.

2.14 Partijcongres 7 november 2015

Aan het begin van 2013 is besloten om met de partijcongressen één keer per jaar meer de regio in te gaan, afhankelijk van de onderwerpen die op de agenda staan. Afsproken is om te proberen aan te sluiten bij de herindelingsverkiezingen die altijd in november plaatsvinden. In 2015 vonden er herindelingsverkiezingen plaats in de regio Volendam en Naarden. Helaas waren de locaties die op de congresdatum beschikbaar waren in beide regio's niet geschikt voor het najaarspartijcongres. Daarop is besloten het partijcongres te organiseren in de nieuwe locatie Tivoli-Vredenburg in Utrecht.

Het plenaire partijcongres vond plaats in de Ronda, waarin maximaal 764 deelnemers mochten plaatsnemen. Daardoor ontstond er een wachtlijst en kon een deel van de belangstellenden niet deelnemen aan het partijcongres.

Het ochtendprogramma op zaterdag begon om 09.30 uur met deelsessies over/met: resoluties, nieuwe leden, nieuwe Encyclopedie van de Paus Laudato Si, training ledenwerving, visiegroep ruimte & wonen, visiegroep mobiliteit.

De deelsessies werden om 11.30 uur gevolgd door het politiek ochtenddeel met:

- de traditionele opening door het zingen van vers 1 en 6 van het Wilhelmus;
- het meditatief moment verzorgd door Eppy Boschma, raadslid in Gouda;
- het in memoriam waarin werden herdacht Dien Cornelissen, Peter van Wijmen, Job de Ruiter en Willem Aantjes;
- een voortstelronde van kandidaten voor de verkiezing van de bestuursleden;
- toespraken van Ruth Peetoom, Theo van Eijk (vluchtelingenproblematiek, burgemeester van Montfoort) en Sybrand Buma;

Na de lunch werd het programma voortgezet met deelsessies over/met:

De overheid in de vitale samenleving, statuten, TTip, visiegroep werk & economie, visiegroep cultuur, media & sport, lokale opvang en huisvesting vluchtelingen.

Aansluitend vond om 14.30 uur het plenaire middagprogramma plaats met:

- het huishoudelijk deel met de vaststelling van het verslag van het partijcongres van 11 april 2015, behandeling van de ingekomen stukken, de vaststelling van de begroting 2016;
- de uitslag van de verkiezing van de bestuursleden (Rianne Donders, Frank Kerckhaert (tevens vicevoorzitter), Jacco de Boer;
- afscheid van de bestuursleden Rixt Meines, Theo van Eijk, Wil van der Kruijs, Denis Maessen, Hein Pieper en Martijn Reijnders;
- afscheid leden toetsingscommissie Marnix Van Rij en Jan Pastoor;
- benoeming leden toetsingscommissie Rixt Meines en Hugo Doornhof;
- afscheid van Marnix van Rij als voorzitter van de EFS;
- benoeming van Jeroen Alting von Geusau als voorzitter van de EFS;
- afscheid leden commissie van Beroep Frank Houben en Miki Prins;
- benoeming leden commissie van Beroep André Flikweert en Hans Franken;
- afscheid leden Eerste en Tweede Kamer: Peter Essers, Hans Franken, René van der Linden, Pia Lokin-Sassen, Gerrit Terpstra en Sander de Rouwe;
- kennismaking met de nieuwe voorzitter van de dertigersgroep: Marc Haverkamp;
- de behandeling en vaststelling van de resoluties;
- de uitreiking van de JPB-award 2015 aan Hans van den Heuvel en Dave Ensberg;
- de onthulling van de speciale website van CDV;
- de uitreiking van het boek "het christendemocratisch affiche" door Maaïke Kamps aan Ruth Peetoom en Sybrand Buma;
- en als slotstuk de presentatie van de deelnemers aan de nieuwe ledenwerfcampagne #ikdoemee, waarbij ook Martijn van Helvert en Marja van Bijsterveldt het podium op kwamen om kort het belang van ledenwerven te benadrukken;

Het partijcongres eindigde rond 17.00 uur met een borrel. Aansluitend vond in het kader van 35 jaar CDA een reünie-diner plaats.

Voor het eerst in jaren is na afloop van het Partijcongres een enquête toegestuurd naar de deelnemers. 89,3% van de deelnemers beoordeelde het partijcongres met een goed-zeer goed, 1,08% gaf het partijcongres een slecht-zeer slecht en 9,29% was neutraal over het partijcongres.

3. Ledenwerving en ledenbinding

Het werven van nieuwe leden is belangrijk, omdat het CDA, met ruim 50.000 leden, de grootste politieke partij van Nederland is én dit ook graag wil blijven. Met veel nieuwe leden zorgt het CDA er voor dat zij de komende jaren een sterke partij blijft, lokaal en landelijk. Om dit te realiseren heeft het CDA een nieuwe ledenwerfcampagne ontwikkeld. Het concept is gebouwd op twee belangrijke pijlers.

De nieuwe ledenwerfcampagne gaat uit van:

- Twaalf bestaande CDA-leden die allemaal hun eigen reden vertellen om lid te zijn van het CDA. Die reden verwoordt een aantal karakteristieke motivaties of waarden van deze doelgroep en beoogt zo bij potentiële leden een gevoel van herkenning/verleiding op te roepen. De geportreterde CDA-leden zijn representatief voor de CDA-doelgroepen.
- Het lid-werft-lid principe waardoor bestaande leden worden gemotiveerd om leden te werven in eigen netwerken. De doelgroep bestaat dan ook primair uit bestaande leden die in hun directe omgeving mensen kennen van wie zij al weten dat ze interesse hebben, dicht tegen het CDA aan hangen of juist in hun nevenactiviteiten of denken typisch CDA zijn.

Het communicatietraject om bestaande leden en afdelingen te informeren en motiveren, is gestart in augustus 2015. De eerste daadwerkelijke ledenactie vond plaats in oktober. Deze maand is uitgeroepen tot ledenwerfmaand. Dat heeft er toegeleid dat vele CDA-leden aan de slag zijn gegaan met ledenwerving. Vanwege het succes is de campagne geprolongeerd tot aan december. Tussentijds heeft het landelijk campagneteam nagenoeg met iedere afdeling telefonisch contact gehad over de campagne.

Het nieuwe ledenwerfconcept blijft gehandhaafd en wordt zo mogelijk in het voorjaar van 2016 verder aangescherpt. Daarnaast bereidt het team nieuwe ledenwerfacties voor. Het CDJA en de provinciale afdeling in Fryslân hebben een eigen variant binnen het concept ontwikkeld.

De ledenwerfcampagne is ontwikkeld door medewerkers van de afdeling Communicatie en de Ledendesks. Sinds 1 januari 2013 is er geen medewerker meer die zich exclusief met ledenwerving bezighoudt.

4. Publieksvoorlichting

4.1 Zendtijd Politieke Partijen

Eén van de kernactiviteiten van de pers-/publieksvoorlichting is de verzorging van de Zendtijd voor Politieke Partijen (ZPP).

Radio

Het CDA verzorgt per jaar 20 radio-uitzendingen in het kader van Zendtijd Politieke partijen. De uitzendingen worden uitgezonden op Radio 5 op zaterdagavond.

De uitzendingen staan altijd in het teken van de politieke actualiteit. Door de lengte van de uitzending is het mogelijk om dieper op een actueel onderwerp in te gaan. Hiervoor benaderen we Kamerleden, Europarlementariërs of andere prominente CDA'ers.

Televisie

De bestaande spot over de zeven principes is in het kader van de Europese verkiezingen aangepast. Lijsttrekker Esther de Lange verving in deze spot Sybrand Buma.

5. Persvoorlichting

5.1 Algemeen

Persvoorlichting behoort tot de kerntaken van de sector Communicatie. Een goede relatie met journalisten en media vraagt om permanente aandacht en relatiemanagement in de vorm van tijdige informatievoorziening, achtergrondgesprekken en andere service.

5.2 Partijcongressen

Partijcongressen zijn voor de media interessante events om het CDA in beeld te brengen. Ook in 2015 was de belangstelling van radio, tv en geschreven media groot. Dit had zijn weerslag in de berichtgeving.

5.3 Ondersteuning partijvoorzitter Peetoom

Hans Janssens was eerste woordvoerder, Nelleke Weltevrede tweede woordvoerder. Ze hebben beiden Ruth Peetoom ondersteund in haar representatieve taken, bij interviews en in andere publieke optredens.

5.4 Presentatie rapporten Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Persvoorlichting begeleidde in communicatieopzicht ook dit jaar de presentatie van een aantal rapporten van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, als ook de publieke fora of seminars van het instituut. De rapporten leidden regelmatig tot media-aandacht, ook in radio en televisieprogramma's.

6. Redactie

De redactie is verantwoordelijk voor het ledenblad *CDA.nl – het tijdschrift en Bestuursforum*, het blad van de Bestuurdersvereniging (BSV), de (eind)redactie van de overige CDA-uitgaven, het adviseren over middelen, de vormgeving en internet.

6.1 CDA.nl – het tijdschrift

In 2015 zijn er vier reguliere nummers van CDA.nl – het tijdschrift verschenen.

De redactie van CDA.nl wordt gevormd door het hoofd communicatie, die hoofdredacteur is, een eindredacteur (per 1/9 volgde Marcel Migo Marjolijn van der Stel op), een allround redacteur (per 1/9 is die functie ingevuld door Marloes Metaal), een grafisch vormgever (Mirella Roor, bijgestaan door stagiaire Eline van Santvoord), een vertegenwoordiger van de sector politiek & bestuur en een externe redactie die bestaat uit vrijwilligers.

6.2 Bestuursforum

In 2015 heeft het redactieteam zorg gedragen voor 10 uitgaven van Bestuursforum. Dit blad richt zich op alle decentrale CDA-politici in opdracht van de CDA Bestuurdersvereniging. De inhoud wordt verzorgd door een eigen, vaste redactie onder eindredacteurschap van Marcel Migo. Burgemeester Jos Wienen is redactievoorzitter.

6.3 Teksten website

Het hele jaar door is er content verzorgd voor de site www.cda.nl en voor de facebook-pagina's en twitteraccounts van het CDA.

6.4 Overige publicaties

In samenwerking met de Tweede Kamerfractie is een ledennieuwsbrief verzorgd, die met uitzondering van de recesperiodes elke week verschenen is.

7. Internet

7.1 Internet

De rol van online mogelijkheden is de afgelopen jaren steeds toegenomen, om deze reden hebben online media in toenemende mate de aandacht gekregen van de communicatieafdeling. Door scherp te zijn op nieuwe ontwikkelingen en hierop in te spelen, zijn we als afdeling meegegaan met onze tijd en hebben we ons deze nieuwe communicatiemiddelen eigen gemaakt. Omdat 2015 een verkiezingsjaar was hebben we extra gebruik gemaakt van de mogelijkheden van online middelen. Het doel hierbij was het bereiken en raken van kiezers. In dit jaar hebben we gebruik gemaakt van de onderstaande online middelen.

7.2 Website (Typo3)

Eind 2012 is de nieuwe website van het CDA gelanceerd. Bij de bouw van de nieuwe website is gekozen voor een nieuwe leverancier, die werkt met Typo3. Dit is een zogenaamd "open source"-systeem. Dat houdt in dat de partij niet afhankelijk is van één leverancier en dat er wereldwijd snel ingespeeld wordt op nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast biedt Typo3 veel mogelijkheden zodat zowel leden met veel online kennis als leden met weinig online kennis met dit systeem uit de voeten kunnen. De nieuwe site is in december 2012 online gegaan.

Het jaar 2015 is onder andere gebruikt om zoveel mogelijk leden zo goed mogelijk verder te helpen met de inzet van Typo3. Een systeem met veel mogelijkheden betekent ook dat leden begeleid moeten worden in het omgaan met al deze middelen. Door frequente wijzigingen in de lokale CDA-afdelingen (wisseling van webmasters) blijft goede begeleiding noodzakelijk. Onze helpdesk heeft dit, daar waar nodig, geboden. Daarnaast is het afgelopen jaar een aantal CDA-afdelingen van een eigen systeem overgestapt naar de Typo3 omgeving. Deze websites konden door het nieuwe systeem in korte tijd opgeleverd worden zodat afdelingen hier relatief snel gebruik van konden maken.

Verder is in 2015 veel werk gestopt in het ontwikkelen en optimaliseren van (nieuwe) functionaliteiten ten behoeve van de websites van afdelingen. Deze zijn voornamelijk gericht op het vereenvoudigen van het gebruik, uitbreiden van instellingsmogelijkheden van modules of compleet nieuwe functies.

Naast de 'zichtbare' veranderingen zijn we overgestapt op een andere aanbieder van de 'hosting' van de website. Belangrijkste reden om dit te doen is het versnellen van de werking van de website. Deze overstap is aan het einde van 2015 doorgevoerd.

Tot slot vormde de website een belangrijk onderdeel voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten in 2015. Zo is er onder andere gewerkt met campagne- en thema-pagina's die als doel hadden kiezers te overtuigen op het CDA te stemmen.

7.3 Social Media

De rol van social media is de afgelopen jaren alleen maar toegenomen. Een grotere groep mensen is meer gebruik gaan maken van social media, dit biedt voor het CDA allerlei kansen. Om die reden is ook besloten om binnen de afdeling communicatie meer prioriteit te geven aan social media dan voorheen.

Om het bereik van de informatie, die namens het CDA via social media werd verspreid, te vergroten is in 2012 een groep van online ambassadeurs gevormd. Dit zijn CDA'ers die online actief zijn en bereid zijn om de partij te steunen. Deze groep is in 2015 gegroeid en effectiever ingezet, bijvoorbeeld tijdens de verkiezingscampagne. Regelmatig ontvingen de ambassadeurs een email met het verzoek om informatie verder te verspreiden onder hun eigen netwerk.

7.4 Webcare

Social media draaien om het maken en onderhouden van langdurige contacten, dit geldt ook voor het CDA. We merken bijvoorbeeld dat veel contacten ontstaan doordat mensen het CDA online weten te vinden, denk hierbij bijvoorbeeld aan reacties op Facebook, Twitter, Google+ en Instagram. Maar het is ook mogelijk dat contact ontstaat doordat wij online geïnteresseerden weten te vinden en het gesprek met hen aangaan. Dit contact ontstaat dankzij input van de online monitor tool genaamd Coosto. Het CDA hecht veel waarde aan deze contacten, daarom hebben we ook in 2015 aandacht besteed aan het effectief inzetten van Coosto en het aangaan van waardevolle, online gesprekken met geïnteresseerden.

7.5 Infographics

Vanaf eind 2012 is geëxperimenteerd met het werken met Infographics. Een infographic is een grafische weergave van informatie. Het voordeel hiervan is dat iemand die een (goede) infographic ziet geen lap tekst hoeft te lezen, maar de boodschap snel en eenvoudig uit de afbeelding op kan maken. Het positieve resultaat van de eerste infographics heeft ons doen besluiten om hiermee door te gaan. Zo is er bijvoorbeeld een infographic verschenen over de #EerlijkeEconomie. Daarnaast hebben we in 2014 voor het eerst gewerkt met videographics/animaties. Dit is dusdanig goed bevallen dat we in 2015 hebben besloten om hiermee door te gaan. Zo zijn er voorbeeld videographics/animaties verschenen over het belastingstelsel en over vrijwilligerswerk.

7.6 WhatsApp

In 2014 is voor het eerst geëxperimenteerd om via WhatsApp te communiceren met leden en kiezers. WhatsApp is ontworpen voor hedendaagse smartphones en maakt het mogelijk om gratis via een internetverbinding met elkaar te chatten en onder meer foto's en video-opnames met elkaar te delen. De eerste ervaringen waren positief, vandaar de ook in 2015 WhatsApp is ingezet om te communiceren met onze actieve leden.

7.7 Webapp "Dirk"

In 2013 is het basisproduct van de webapplicatie opgeleverd. De Webapp is de digitale cockpit voor lokale CDA afdelingen. Doel van de internetapplicatie is om in stappen de dienstverlening aan afdelingen gedigitaliseerd aan te bieden. Daarbij wordt de applicatie ingezet om direct met afdelingen te communiceren, informatie over leden te verrijken en de provinciale en de landelijke afdeling beter inzicht te geven in de staat van de vereniging. Hierbij is het uitgangspunt: van bestaande gegevens informatie maken door een geïntegreerde manier van presenteren. Dit vergroot het inzicht van afdelingen in hun

ledenbestand. Het heeft tevens positieve effecten op het gebied van administratie, campagne, HRM en organisatorisch functioneren van de afdelingen.

De Webapp is gericht op de kern van een lokale afdeling: voorzitter, secretaris, penningmeester en de campagneleider. Het platform is beschikbaar op diverse platforms: via een website, voor tablets (bijv. iPad) en mobiele telefoons (bijv. iPhone). In 2014 is de webapplicatie verder verbeterd, zijn de mogelijkheden toegenomen en zijn de leden die toegang hebben tot Dirk begeleid in het gebruik ervan. De koppeling met de (technisch verouderde) ledendatabase blijft een aandachtspunt. In 2015 zijn nieuwe mogelijkheden onderzocht voor een verdere professionalisering. Werkzaamheden om data fijnmazig te presenteren, zijn in gang gezet.

7.8 Overzicht

Onderstaande lijst van producten is in 2015 geleverd door de medewerkers online.

- Algemeen onderhoud aan website CDA
- Gebruiksonderzoek afdelingswebsites
- Diverse nieuwe afdelingssites
- Infographics
- Videographics/animaties
- Inzet op webcare
- Intensievere en strategische inzet van Facebook, Twitter en Google+
- Inzet van Facebook ads
- Inzet van Google Ads
- Online monitoring (Coosto)
- Groep met online ambassadeurs is vergroot
- Inzet van Google Hangouts

8 Huisstijl, vormgeving, ontwerpservice en webwinkel

Binnen de communicatie van het CDA (Partijbureau, Tweede Kamerfractie, Provincies en Afdelingen) is het van belang een eenduidige en herkenbare uitstraling te hebben. Via diverse kanalen zoals de vernieuwde huisstijlsite en ontwerpservice worden verschillende middelen, vormgevingsproducten en tools aangeboden om deze huisstijl te implementeren én optimaal te gebruiken.

In 2015 zijn er door de vaste grafisch vormgever i.s.m. de stagiair(e) van het Grafisch Lyceum Rotterdam, Eline van Santvoord, tal van producten ontworpen, zoals o.a. allerlei (online en drukwerk) campagne- en promotiematerialen voor de Provinciale Staten & Waterschapsverkiezingen, folders voor ledenwerving, diverse online banners, flyers, kaarten, brochures, roll-up banners, de aankleding en vormgeving van uitingen voor de partijcongressen en producten voor de viering van 35 jaar CDA.

8.1 Drukwerksysteem wordt cdaontwerpsysteem

Sinds een aantal jaren beschikt het CDA over een drukwerksysteem, waar gemeentelijke en provinciale afdelingen en gelieerde organisaties hun eigen drukwerk kunnen ontwerpen. Aan de hand van formats kunnen zij hun drukwerk personaliseren. Beheerder van het systeem is Xpressionmanager uit Emmen.

In 2013 is het systeem aangepast voor de gemeenteraadsverkiezingen voor 2014, begin 2014 is het ingericht voor de Europese Verkiezingen en eind 2014 is het drukwerksysteem uitgebreid met formats voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschappen van 2015. De formats zijn o.a. diverse formaten posters, folders, ansichtkaarten, een uitnodiging en verschillende formaten advertenties.

Het systeem heeft eind 2014 een naamsverandering ondergaan en heet nu de cdaontwerpservice.

Behalve het genereren van pdf's voor drukwerk kan men nu ook png's downloaden voor online-banners voor Twitter, Facebook en Google+.

Medio 2015 zijn er een aantal nieuwe varianten van de online banners toegevoegd voor social media gebruik.

8.2 Webwinkel

De webwinkel is in beheer bij de firma Hexspoor in Boxtel. Via de webwinkel kunnen leden en afdelingen materialen bestellen die zij nodig hebben voor hun evenementen en (permanente) campagne. Dit varieert van pennen en winkelwagenmuntjes tot kleding. Er kan vooraf betaald worden met iDeal.

In 2014 is een tool ontwikkeld waar men voor het eerst op -pre-order basis kon bestellen. Men bestelt in een vroeg stadium en daarna wordt de inkoop pas gedaan. Dit om te voorkomen dat er te veel materiaal wordt ingekocht. Er wordt aan gedacht deze tool ook bij andere campagnes in te zetten.

In 2015 is de webwinkel uitgebreid met materiaal voor de grote ledenwerfcampagne.

9. Permanente campagne en Verkiezingen

9.1 Provinciale Statenverkiezingen

Op 18 maart 2015 ging Nederland naar de stembus voor de Provinciale Staten en de Waterschappen. De opkomst was 47,8%. Bij de vorige provinciale verkiezingen in 2011 ging 56% van de kiezers naar het stemlokaal.

Het CDA wint +1 zetel en behaalt 12 zetels in de Eerste Kamer. Daarmee is het CDA de tweede partij in de Senaat. Het CDA stijgt door naar 14,7% van de stemmen bij de Provinciale Staten. Dit is een kleine winst van +0,6%.

Het CDA heeft haar positie verstevigd in Friesland, Limburg, Zeeland en Oost-Brabant en behoudt haar positie in Overijssel en de Achterhoek.

9.2 Waterschapsverkiezingen

Nederland ging voor het eerst gelijktijdig naar de stembus voor de waterschappen en de Provinciale Staten. Van de landelijke politieke partijen is het CDA met 76 zetels de grootste geworden, gevolgd door de VVD met 67 zetels.

Van de landelijke partijen die zich uitsluitend richten op het waterschap is Water Natuurlijk, net als in 2008, het grootst met 84 zetels. De andere, de Algemene Waterschapspartij, is met 29 zetels vertegenwoordigd in de waterschapsbesturen.

De opkomst was met 43,5% twee keer zo hoog als de 22,7% in 2008. De hoge opkomst valt te verklaren uit het feit dat de waterschapsverkiezingen samenvielen met die voor de Provinciale Staten

Beide campagnes zijn door het landelijke ondersteund bij:

- het maken van marktanalyses, de positionering en het formuleren van de juiste strategie;
- de vormgeving van de basisproducten via de online-ontwerpservice;
- de mediabuy, het gezamenlijk inkopen van bijvoorbeeld Abri's en spreads op de NS-stations;
- het aanvragen van sprekers voor hun bijeenkomsten, in samenwerking met de Tweede Kamer.

9.3 Kiezersonderzoek

Het landelijke partijbureau is verantwoordelijk voor het organiseren van kiezersonderzoek. Op een bescheiden, maar frequente manier doet het CDA onderzoek naar de problemen en ervaringen van de kiezers. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van veel vrij verkregen onderzoeksgegevens van gerenommeerde onderzoeksbureaus en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Kiezersonderzoek helpt ons beter inzicht te krijgen in de problemen van de burgers. Daarnaast levert het een bijdrage aan het op een juiste manier aanpakken van deze problemen. Onderzoek stelt ons tevens in staat goed en helder te communiceren met de burgers over ons beleid en maatregelen voor het land. Om de communicatie met de burgers te optimaliseren meten we af en toe de effecten van onze boodschappen en communicatie- middelen.

De resultaten van de onderzoeken worden gedeeld met onze provinciale en lokale afdelingen. Diverse adviezen zijn geschreven over de problemen van de burgers op bijvoorbeeld lokaal niveau, welke oplossing we daarvoor bieden en hoe dit goed kan worden uitgelegd aan de kiezer.

In 2015 heeft er een tussenevaluatie plaatsgevonden van het project. Dat heeft geleid tot een aanscherping van doelstellingen voor de komende jaren.

9.4 Campagne Academie/Team 1415/LPC

In 2013 heeft de afdeling Communicatie een groep van 39 jonge, betrokken en enthousiaste mensen gerekruteerd om lid te worden van het Team1415. Hét team dat samen met het landelijk CDA-Bureau de klus van drie verkiezingen in 2014 en 2015 heeft geklaard. In 2014 en 2015 ging Nederland naar de stembus voor een nieuwe Gemeenteraad, Europees Parlement en Senaat. Om onze mensen in korte tijd op te leiden tot campagnespecialist, was er een speciale leergang ontworpen: de Campagne Academie.

Het CDA is de eerste politieke partij in Nederland die een Campagne Academie oprichtte. Het Team 1415 is actief bezig met het vormgeven en uitvoeren van de verkiezingscampagnes in de provincies en bij de afdelingen. Regelmatig komt het team bij elkaar in het LPC, het overlegorgaan waarin de provinciale campagneleiders en –specialisten zijn vertegenwoordigd. In 2015 is het team een aantal keren bij elkaar gekomen. Met name bij de Provinciale Statenverkiezingen is het team een essentiële schakel gebleken en heeft het in de provincies wezenlijke ondersteuning geboden in de provinciale verkiezingscampagnes.

9.5 Herindelingsverkiezingen 18 november 2015

Op 18 november gingen de inwoners van de fusiegemeenten Gooise Meren en Edam, Volendam en Zeevang naar de stembus. Het CDA boekte in beide gemeenten een goede uitslag. Het totale marktaandeel van CDA-kiezers nam toe in Gooise Meren naar 5 zetels (van de 31 zetels). Daarnaast werd het CDA hier gedeeld tweede. In Volendam werd het CDA de grootste landelijke partij met 4 zetels (van de 25 zetels). De herindelingsverkiezingen hebben dan ook geleid tot de bevestiging dat het CDA met recht een echte volkspartij is.

Beide campagnes zijn door het landelijke ondersteund bij:

- het maken van marktanalyses, de positionering en het formuleren van de juiste strategie;
- de vormgeving van de basisproducten via het online-druksysteem;
- de mediabuy, het gezamenlijk inkopen van bijvoorbeeld Abri's en spreads op de NS-stations;
- het aanvragen van sprekers voor hun bijeenkomsten, in samenwerking met de Tweede Kamer;
- de laatste zaterdag voor de verkiezingen middels de ondersteuning van een campagnetour.

Daarnaast zijn de afdelingen ondersteund via telefonisch advies. Eenmaal hebben de campagneleider en een medewerker het lokale campagneteam bezocht.

9.6 Eindejaarsbillboards

In het kader van de permanente campagne werd een eindejaarsbillboard ontwikkeld, met een nieuwjaarsgroet erop. In totaal werden er ruim 345 exemplaren weggezet.

III. Sector HRM/Steenkampinstituut

Inleiding

In dit verslag worden de activiteiten beschreven, die de sector HRM/Steenkampinstituut in 2015 op het gebied van HRM, opleiding en ontwikkeling heeft ontwikkeld, en/of heeft georganiseerd. De activiteiten zijn weergegeven per CDA-doelgroep, die de sector met de betreffende activiteit of dienst bedient. Daarnaast is er een aparte paragraaf (10) gewijd aan algemene activiteiten die niet op één specifieke doelgroep zijn gericht.

In dit verslag staan niet alle cursussen en trainingen uit het (regionaal) opleidingsaanbod van het Steenkampinstituut omschreven, maar is een aantal cursussen en trainingen uitgelicht, die in 2015 specifiek in de belangstelling stonden en waarin extra tijd en aandacht in is geïnvesteerd. Het kan dan gaan om nieuwe cursussen en trainingen die zijn ontwikkeld en waarvoor trainers zijn opgeleid. Of om trainingen die in 2015 zijn herzien of geactualiseerd. Ook stond een aantal opleidingsactiviteiten in het teken van de verkiezingen voor Provinciale Staten en de Waterschappen, die in maart 2015 plaatsvonden.

1. CDA-leden / vrijwilligers

Begeleiden en coördineren van oriëntatiegesprekken

Omschrijving:

De provinciale HRM-contactpersonen bieden leden met politiek-bestuurlijke ambitie, na ontvangst en bestudering van hun CV, de mogelijkheid voor een oriëntatiegesprek. Voorwaarde voor een gesprek moet de politieke ambitie van een persoon zijn, want dat is waar we met name naar op zoek zijn. In een gesprek adviseren de provinciale HRM-contactpersonen over opleidingsmogelijkheden en politiek-bestuurlijke loopbaanmogelijkheden. Belangrijke gegevens worden opgeslagen in de landelijk gecoördineerde HRM-databank.

Planning:

Doorlopend

Uitvoering / resultaat:

Op vele plekken in het land zijn gesprekken gevoerd waarvan de resultaten zijn opgeslagen in het systeem.

Ontwikkeling nieuwe online basiscursus CDA-gedachtegoed

Omschrijving:

Er wordt een nieuwe cursus ontwikkeld om er voor te zorgen dat de CDA-leden weer kennis en inzicht hebben in het CDA-gedachtegoed. Dit is een eerste stap zodat CDA'ers het CDA-gedachtegoed beter kunnen uitdragen en er een eenduidig geluid te horen is. De online cursus waarin het mens- en maatschappijbeeld en de 4 kernbegrippen van CDA per onderdeel worden uitgelegd aan de hand van een:

- animatie;
- uitleg (1 A4);
- interview en
- afsluitend een kennistest.

Doelgroep: CDA-leden

Planning:

De planning is dat de online cursus in juni 2016 gereed is voor deelnemers om er gebruik van te maken. In 2015 zal er één onderdeel eerst volledig uitgewerkt worden met aansluitend een pilot om te kijken of de eerste ideeën aansluiten bij het doel en de doelgroep.

Uitvoering/resultaat:

Uitgevoerd conform planning. De pilot heeft in november 2015 plaats gevonden en daarna is er verder gegaan met de ontwikkeling om het uiteindelijk in juni gereed te krijgen.

2. Lokale en provinciale bestuurders

April, maand van het functioneringsgesprek / Training functioneringsgesprekken

Omschrijving:

Tijdens de training komen planning, opbouw, gespreksonderwerpen en -technieken van het functioneringsgesprek aan bod. Daarnaast leren deelnemers goede vragen te stellen om zicht te krijgen op competenties van het raadslid of de wethouder. De Handreiking functioneringsgesprekken en het competentieprofiel (CDA-gemeenteraadslid of CDA-wethouder) vormen hierbij het uitgangspunt. Er is ook veel ruimte voor het oefenen van gesprekken tijdens rollenspellen.

Doelgroep: Afdelings- en fractievoorzitters

Planning:

De afdeling HRM/Steenkampinstituut stimuleert afdelingsbestuurders en fractievoorzitters om jaarlijks in het voorjaar functioneringsgesprekken met (nieuwe) raadsleden en wethouders te voeren. Hiertoe is de campagne 'April, maand van het functioneringsgesprek' in het leven geroepen.

Uitvoering/resultaat:

Uitgevoerd conform planning. Deze training is met name in het voorjaar van 2015 in diverse provincies georganiseerd.

Oktober, ledenwerfmaand

Omschrijving:

Oktober 2015 is door het CDA uitgeroepen tot Ledenwerfmaand. De sector communicatie heeft hiervoor een ledenwerfcampagne ontwikkeld. Het Steenkampinstituut heeft aan deze campagne een bijdrage geleverd door de bestaande training Ledenwerftraining te updaten, door deze te laten aansluiten op de ledenwerfcampagne en door nieuw ledenwerfmateriaal op te nemen in de training. De trainer is gebriefd over deze campagne en voorzien van het nieuwe materiaal.

Doelgroep: afdelingsbestuurders en andere CDA-leden

Planning:

Nazomer 2015 actualisering training, zodat deze klaar is voor afname vanaf Oktober, ledenwerfmaand.

Uitvoering/resultaat:

De training is met de ledenwerfcampagne extra onder de aandacht gebracht bij met name afdelingsbestuurders en campagnevrijwilligers. Vanaf oktober 2015 is deze training in diverse provincies actief door de provinciale scholingsconsulenten geprogrammeerd of door lokale afdelingen aangevraagd.

Vorbereiding Dag van de Afdeling

Planning:

Om enerzijds nieuw aangetreden lokale afdelingsbestuurders op weg te helpen en anderzijds hen te laten weten dat de partij hun bijdrage als vrijwilliger op deze positie waardeert, is in 2009 een begin gemaakt met het samenstellen van een jaarlijks welkomst-/introductieprogramma. Gezien de bezuinigingsslag die de sector HRM/SI een aantal jaren heeft gehad is deze dag in het gedrang gekomen. Echter, het belang van het juist informeren van de afdelingsbestuurders wordt wel erkend.

In 2014 is er om die reden binnen het CDA-bureau een team samengesteld van medewerkers uit diverse sectoren o.l.v. de sector Communicatie. Het Steenkampinstituut heeft geparticipeerd in dit team en heeft een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het programma en de workshops van de Dag van de Afdeling, die voorjaar 2016 zal plaatsvinden.

Najaar 2015: ontwikkeling programma Dag van de Afdeling. Maart 2016: uitvoering.

Doelgroep: in eerste instantie afdelingsbestuurders en vrijwilligers in lokale en provinciale afdelingen, maar ook politici en andere actieve CDA-leden zijn welkom.

Omschrijving:

Tijdens de Dag van de Afdeling (maart 2016) zal een breed spectrum van workshops worden aangeboden aan met name afdelingsbestuurders. Het Steenkampinstituut is verantwoordelijk voor het aanbieden van een aantal workshops en het aanzoeken van workshopleiders. Een deel van de workshops is gebaseerd op reguliere trainingen / cursussen van het Steenkampinstituut, die worden verzorgd door trainers van het Steenkampinstituut. Het gaat om workshops op basis van bestaande trainingen 'Functioneringsgesprekken', 'Ledenwerving', 'Nieuws maken/persberichten schrijven', 'Optreden in het openbaar'. In een aantal andere workshops zullen medewerkers/stagiairs van de sector HRM/Steenkampinstituut afdelingsbestuurders bijpraten over een aantal projecten die door de sector worden ontwikkeld. Deze zijn de 'Quickscan van de Afdeling', het 'onderzoek naar Coaching & Mentoring', 'HRM-visie voor lokale bestuurders' en de 'Ontwikkeling van de nieuwe online basis cursus CDA-gedachtegoed'.

Uitvoering / Resultaat:

Het Steenkampinstituut heeft eind 2015 geparticipeerd in het projectteam en heeft een begin gemaakt met het selecteren van de workshops en het benaderen van workshopleiders.

Uitvoering Dag van de Afdeling: 19 maart 2016.

3. (Nieuwe) talenten

CDA Talent Academie

Omschrijving:

De leergang CDA Talent Academie is de meest uitgebreide leergang van het Steenkampinstituut (start september - afronding juni). Cursisten verdiepen zich in het christendemocratische gedachtegoed en leren deze toe te passen in de politieke praktijk. De leergang bestaat uit negen hoorcolleges (mens- en maatschappijbeeld van het CDA, ontstaansgeschiedenis CDA, gedachtegoed CDA, staatsinrichting/politieke geschiedenis van Nederland, Europa en de EVP, de CDA-visie op de overheid, liberalisme, sociaal-democratie en populisme). Voor een aantal hoorcolleges dienen de cursisten opdrachten te maken. Ook maken de cursisten twee kennistests (over de bestuurlijke kaart van Nederland en de politieke filosofie van de christendemocratie). Daarnaast krijgen cursisten vaardigheidstrainingen aangeboden, zoals een training debatteren, een masterclass debatteren, presenteren en omgaan met de media. De cursisten nemen ook deel aan het Professor Steenkamp Debattoernooi.

Jaarlijks wisselt het onderdeel 'Het CDA in de praktijk': naast het bezoeken van een partijcongres gaan de cursisten aan de slag met bijvoorbeeld het maken van een campagnevideo of het schrijven van persberichten.

De cursisten sluiten de leergang af met het schrijven van een paper. Deelnemers dienen minimaal over een HBO-werk- en denkniveau te beschikken en bij voorkeur reeds politiek actief te zijn voor het CDA.

Planning:

In september 2014 is een groep van 25 enthousiaste CDA-leden gestart met de CDA Talent Academie (leergang 2014-2015). Een nieuw element in deze leergang (voor het onderdeel 'CDA in de praktijk' was het maken van campagnevideo's voor de Provinciale Staten-verkiezingen.

Voorjaar 2015 start de inschrijving voor de leergang Talent Academie 2015-2016. De selectiegesprekken vinden in juni plaats.

In de zomer zal het curriculum voor het studiejaar 2015-2016 waar nodig aangepast worden. Daarnaast zal de online leeromgeving anders (lees overzichtelijker en beknopter) worden ingericht.

De bijeenkomsten van de leergang zullen, in tegenstelling tot voorgaande jaren, zoveel mogelijk plaatsvinden op zaterdagen. Omdat cursisten vaak lang moeten reizen en dit niet altijd prettig is in de avonduren, is daartoe besloten. Op één dag volgen cursisten twee colleges of workshops. Op deze manier kost het de cursist minder reistijd. Veel deelnemers vinden het daarnaast prettig om een bijeenkomst overdag te kunnen volgen in plaats van in de avonduren.

Uitvoering/resultaat:

Uitgevoerd conform planning. In juni 2015 hebben 21 studenten de Talent Academie 2014-2015 succesvol afgerond en een certificaat in ontvangst mogen nemen. De online leeromgeving is opnieuw vormgegeven. Deze is compacter en overzichtelijker gemaakt. Daarnaast is nog een enkele functie toegevoegd, zoals evaluatieformulieren per onderdeel.

Het curriculum voor de nieuwe jaargang 2015-2016 is in de steigers gezet, het studieprogramma is waar nodig aangepast en georganiseerd.

Voor de selectiegesprekken in mei 2015 hadden 42 kandidaten zich aangemeld. Na de selectiegesprekken is besloten om 35 kandidaten toe te laten tot de leergang 2015 - 2016. In september 2015 is deze groep van 35 deelnemers aan de leergang begonnen. Deze groep is groter dan gebruikelijk (normaliter maximaal 25 deelnemers per groep). Om de kwaliteit van de leergang te garanderen is deze groep bij de diverse vaardigheidstrainingen en workshops opgesplitst in drie groepen van circa 12 personen. De 9 hoorcolleges zijn wel plenair georganiseerd. Vrijwel alle bijeenkomsten vonden op zaterdagen plaats.

Reünie CDA Talent Academie

Omschrijving:

In september 2009 is de eerste leergang van de CDA Talent Academie van start gegaan en sinds 2009 is deze leergang jaarlijks voor één of meer groepen georganiseerd. In 2014 bestond de CDA Talent Academie 5 jaar (eerste lustrum). Voor het Steenkampinstituut reden om voor dit eerste lustrum een reünie te organiseren! Door wisseling van personeel is het organiseren van de reünie uitgesteld naar de zomer van 2015.

Planning:

Alle cursisten die de leergang in de periode 2009-2015 hebben afgerond (circa 200 mensen) krijgen een uitnodiging voor een reünie om het eerste lustrum te vieren. Het hoofddoel van de reünie zal zijn om elkaar weer te ontmoeten, bij te praten en te netwerken. Daarnaast zal aan de reünie een themabijeenkomst gekoppeld worden.

Uitvoering/resultaat:

Zaterdag 6 juni 2015 kwamen ruim 50 alumni van de CDA Talent Academie naar het partijbureau in Den Haag om het eerste lustrum te vieren.

Aan de reünie was een thema gekoppeld, te weten 'Vormgeven aan je CDA-loopbaan, hoe doe je dat?'. Tijdens het middagprogramma kregen de reünisten de gelegenheid om hierover met elkaar en met een panel van gedachten te wisselen. Voor het panel had het Steenkamp Instituut enkele CDA-politici met een interessante politieke loopbaan uitgenodigd. De reünie werd afgesloten met een barbecue.

Talentencommissie

Omschrijving:

Bij dit debattoernooi gaan de deelnemende debatteams in vier debatrondes debatteren over een aantal stellingen. Zij doen dit volgens het Brits parlementair debat, waarbij twee regeringsteams, voorstanders van de stelling (regeringsbeleid), en twee oppositieteams, tegenstanders van de stelling, met elkaar in debat gaan. Elk debat wordt gejureerd door een jury die bestaat uit minstens een jurylid dat feedback geeft en beoordeelt op debattechniek en argumentatie en een jurylid dat feedback geeft en beoordeelt op toepassing van het CDA-gedachtegoed in het debat. De vier beste teams gaan door naar de finale. Er worden drie prijzen beschikbaar gesteld, een voor het team dat het finaledebat wint, een voor het team met de hoogste score van de CDA-gedachtegoedjury en een prijs voor de beste individuele debater.

Doelgroep: Een groot deel van de debatteams bestaat uit deelnemers aan de CDA Talent Academie 2015-2016, maar het toernooi staat ook open voor andere actieve CDA'ers en CDJA'ers.

Planning:

Dit oorspronkelijk in 2015 geplande jaarlijkse CDA-Debattoernooi is vanwege verwachte drukte in de campagne voorafgaand aan de verkiezingen voor Provinciale Staten en de waterschappen van maart 2015 verplaatst naar november 2014. Doorgaans vindt het Professor Steenkamp Debattoernooi plaats in januari of februari. In 2016 zal dit weer het geval zijn, namelijk op 16 januari. De voorbereiding en organisatie van het debattoernooi 2016 en de daaraan voorafgaande Masterclass wordt uitgevoerd in het najaar van 2015.

Uitvoering/resultaat:

Najaar 2015 heeft het Steenkampinstituut de promotie voor het toernooi uitgezet, de aanmeldingen van de teams gefaciliteerd, juryleden en tijdwaarnemers aangezocht, een debatindeling gemaakt en een toernooiboekje samengesteld.

Er is plaats voor in totaal 28 teams (56 deelnemers). Een team van ongeveer 15 a 20 juryleden en 7 tijdwaarnemers wordt ingeschakeld om in elke van de vier debatrondes 7 debatten te kunnen beoordelen en de debaters van feedback te voorzien.

Masterclass Debatteren

Omschrijving:

Deze Masterclass wordt aangeboden aan de deelnemers van het toernooi om hun debatvaardigheden op te frissen en hen voor te bereiden op de toernooivorm van het Brits parlementair debat. Het programma bestaat uit twee workshops. Workshop 1 behandelt het Brits parlementair debat en opbouw van het debat. Workshop 2 gaat in op verwoording van het CDA-gedachtegoed in het debat.

Planning:

De Masterclass vindt plaats op 9 januari 2016. Najaar 2015 is de promotie gestart, de aanmeldingsprocedure gefaciliteerd, de locatie geregeld en zijn de workshopleiders benaderd.

Uitvoering/resultaat:

Er hebben zich bijna 40 deelnemers voor de Masterclass Debatteren aangemeld.

Talentencommissie

Omschrijving:

De afgelopen jaren bestond er een CDA Talentencommissie dat sprak met CDA'ers met politieke of bestuurlijke ambities. Deze CDA Talentencommissie bestond uit 28 leden, waarbij Ank Bijleveld, CdK van Overijssel, voorzitter was.

Planning:

In 2015 wordt er een nieuwe visie ontwikkeld op talentenontwikkeling en scouting, waarbij er gekeken zal moeten worden naar een nieuwe rol van de talentencommissie binnen deze visie en een eventuele koppeling van deze commissie aan andere activiteiten rondom talentontwikkeling

(zoals bijvoorbeeld de Talent Academie).

Uitvoering/resultaat:

De contouren voor het opnieuw instellen van de Commissie zijn gereed.

4. (Kandidaat-)raadsleden

Nieuw! Debattraining Sta sterker in het raadsdebat

Omschrijving:

De meeste raadsleden hadden vaak wel wat ervaring in het raadsdebat, maar wilden daar vaak in groeien. Een training die specifiek gericht is op deze doelgroep was nog niet beschikbaar en de bestaande trainingen waren niet altijd één op één toe te passen voor raadsleden. Daarom is deze training ontwikkeld om raadsleden om te leren gaan met de standaard geschilpunten uit het beleidsdebat. Dit is een onmisbare methode om een waterdicht en overtuigend betoog in de raad te houden. Na afloop is het de bedoeling dat ze weten hoe ze een betoog kunnen opbouwen en wat krachtige argumenten zijn om zo sterker in het raadsdebat te staan.

Planning:

In het voorjaar / midden van 2015 is het de bedoeling dat deze training beschikbaar komt om de raadsleden sterker te maken in het raadsdebat.

Uitvoering/resultaat:

Uitgevoerd conform planning. Deze training is in 2015 in diverse provincies georganiseerd.

5. Fracties en fractievoorzitters

FIT-training (Fractie in Topvorm)

Omschrijving

Bij de Training 'Fractie In Topvorm' voor CDA-fracties wordt samengewerkt met (trainers van) Debat.NL die de fracties een training aanbiedt, waarbij maatwerk geleverd kan worden. In de training wordt aandacht besteed aan het formuleren en/of overbrengen van een heldere (CDA-) boodschap en het oefenen in het omgaan met lastige (journalistieke) vragen. Aangezien we bij deze training samenwerken met een commerciële partij, ligt de deelnemersbijdrage hoger dan bij andere trainingen die het Steenkampinstituut volledig zelf aanbiedt. Om die reden is er voor 2015 een subsidie beschikbaar, waaruit een aantal CDA-fracties subsidie kunnen aanvragen als tegemoetkoming in deze opleidingskosten.

Planning: Deze training is op aanvraag.

Uitvoering/resultaat:

Het Steenkampinstituut heeft in diverse CDA-media promotie voor deze fractietraining gemaakt, heeft fracties in contact gebracht met trainers van Debat.NL en heeft subsidieaanvragen afgehandeld. In 2015 hebben 18 CDA-fracties deze training gevolgd.

Pilot Fractiebegeleiding

Omschrijving:

De cursus bestaat uit 3 dagdelen, waarbij de gemeentelijke organisatie, de rol en instrumenten van het raadslid en de verschillende manieren waarop invulling gegeven kan worden aan ondersteuning van een gemeenteraadsfractie aan de orde komen. Ook is een vaardigheidstraining 'Opreden in het openbaar' onderdeel van de cursus. Naast het samenstellen van het cursusprogramma heeft het Steenkampinstituut het op zich genomen om een e-learningmodule te ontwikkelen voor deelnemers aan deze cursus.

Planning:

Najaar 2014/Voorjaar 2015: ontwikkelen cursus, samenstellen e-learningmodule. Uitvoering van de pilot in Zuid-Holland: voorjaar 2015.

Uitvoering/resultaat:

De cursus is volgens planning ontwikkeld najaar 2014, maar de samenstelling van de e-learningmodule en de uitvoering van de pilot is verschoven naar voorjaar 2015. De pilot heeft in april-juni 2015 in Zuid-Holland plaats gevonden.

6. (Kandidaat-)wethouders

Wethoudersleergang

Omschrijving:

De leergang bestaat uit vier modules van elk twee dagen. In module 1 is het thema: Hoe bereik ik mijn doelen.

Tijdens deze eerste 'tweedaagse' is er een (verdere) verdieping in de doelen die wethouders willen realiseren. We gaan daarbij in op hoe je processen kunt beïnvloeden. Daarnaast zal ook naar de rol van media gekeken worden. Kortom een gedegen programma met gastsprekers, actieve werkvormen en volop mogelijkheden voor delen van ervaringen.

Planning:

Module 1 van deze leergang: voorjaar 2015.

Uitvoering/resultaat:

Module 1 van de wethoudersleergang met als thema 'Hoe bereik ik mijn doelen' is op 17 en 18 april 2015 door het Steenkampinstituut georganiseerd. Er hebben 12 wethouders aan deze module deelgenomen.

Intervisie voor wethouders

Omschrijving:

Uit ervaring is gebleken dat veel wethouders gaandeweg hun wethouderschap behoefte hebben om over casuïstiek te praten of problemen waar ze tegenaan lopen. Om op deze behoefte in te spelen hebben we twee trainers gevonden die ook geschikt waren om intervisiegroepen te begeleiden.

Planning:

Eerste helft van 2015.

Uitvoering/resultaat:

Volgens planning is er in de eerste helft van 2015 gestart met een intervisie groep voor beginnende (8 deelnemers) en gevorderde wethouders (5 deelnemers). Deze groepen zijn zelfstandig in de tweede helft van 2015 door gegaan.

Wethouderspoule

Omschrijving

De afdeling HRM onderhoudt in samenwerking met de BSV een zgn. Wethouderspoule van oud-wethouders. Afdelingen met de vraag naar een wethouder 'van buiten', bv. als gevolg van een tussentijds vertrek, kan zo gefaciliteerd worden. In deze poule staan circa 200 oud-wethouders en bestuurders met wethouderambities geregistreerd. In het licht van de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen in maart 2014 is het waarschijnlijk dat een beroep wordt gedaan op de poule gelet op de ervaring uit het verleden. De Wethouderspoule is ook een onderdeel van de Burgemeesterspoule. Immers, er zijn wethouders die zich oriënteren op het burgemeesterschap. De poule wordt gevuld door de Provinciale HRM-contactpersonen die mensen kunnen aandragen en door de gesprekken die de afdeling HRM zelf voert of aangedragen krijgt door partijgeledingen zoals de BSV.

Planning:

Bijhouden van overzicht van beschikbare wethouders, doorlopend

Uitvoering/resultaat:

Gerealiseerd.

7. (Kandidaat-)burgemeesters

Burgemeesterspoule

Omschrijving

In nauw overleg met de burgemeesterscontactpersonen en de Bestuurdersvereniging wordt er een overzicht bijgehouden van geïnteresseerden en geschikte burgemeesterskandidaten.

Planning:

Bijhouden van overzicht van potentiële en beschikbare burgemeesters, doorlopend.

Uitvoering/resultaat:

Gerealiseerd.

Begeleiding en coördinatie van de burgemeesterscontactpersonen

Omschrijving:

De afdeling HRM vormt het aanspreekpunt voor de burgemeestercontactpersonen en heeft hierin een faciliterende en coördinerende rol. De afdeling HRM informeert de burgemeesterscontactpersonen met regelmaat over lopende en toekomstige burgemeestersvacatures. Daarnaast dragen zij zorg voor periodieke contactbijeenkomsten.

Planning:

Twee landelijke bijeenkomsten

Uitvoering/resultaat:

Gerealiseerd.

8. Verkiezingen Waterschappen

Cursus kandidaat-waterschapsbestuurders

Omschrijving:

In 2014 is de cursus voor kandidaat-waterschapsbestuurders herzien en geactualiseerd, zodat deze eind 2014 / begin 2015 voorafgaand aan de verkiezingen voor waterschapsbestuurders in maart 2015 aan kandidaten voor het waterschap gegeven kan worden. De cursus bestaat uit een online gedeelte en een cursusbijeenkomst. E-learning wordt met name ingezet voor kennisoverdracht en online kennistests. Cursisten bestuderen online literatuur, bekijken educatieve videofilms en maken opdrachten. Na online kennisverwerving worden er bij de cursusbijeenkomst vaardigheden geoefend, zoals het formuleren van een korte krachtige campagnepitch waarbij cursisten de opdracht krijgen om herkenbaar te zijn als CDA-waterschapsbestuurder.

Daarnaast zijn er nieuwe trainers gerecrueteerd uit ervaren (oud-) waterschapsbestuurders, en zijn deze opgeleid om de cursus te verzorgen.

Planning:

Actualisering cursusprogramma, samenstellen e-learningonderdelen en opleiden trainers: 2014.
Organisatie cursus: vanaf najaar 2014 tot aan verkiezingen maart 2015.

Uitvoering/resultaat

De cursus is in bijna alle provincies georganiseerd tussen oktober 2014 en maart 2015. In totaal hebben zo'n 80 kandidaten voor het waterschap de cursus gevolgd.

9. Verkiezingen Provinciale Staten

Kandidaat-Statenleden: Online leeromgeving & provinciale bijeenkomsten + workshops

Omschrijving:

Voor kandidaat-Statenleden is een e-learningmodule ontwikkeld. Deze online leeromgeving werd gecombineerd met een door het Steenkampinstituut ontwikkeld draaiboek, waarmee in de provincies een programma met workshops op maat gemaakt kon worden.

Planning:

In 2014 is de e-learningmodule en het draaiboek voor een daaraan gekoppelde provinciale bijeenkomst met workshops ontwikkeld, De e-learningmodule kon vanaf voorjaar 2014 aangevraagd worden en de bijeenkomst kon vanaf najaar 2014 tot aan de verkiezingen in maart 2015 georganiseerd worden.

Uitvoering/resultaat

De e-learning module is door 95 kandidaat-Statenleden aangevraagd, waarvan het merendeel najaar 2014 of voorjaar 2015 ook een provinciale bijeenkomst met workshops heeft gevolgd.

10. Overige activiteiten

Begeleiding van het regionaal scholingswerk

Omschrijving & planning:

Bijeenkomsten:

Twee keer per jaar wordt in Den Haag een bijeenkomst georganiseerd voor de provinciale opleidingsconsulenten, waarbij ontwikkelingen op gebied van HRM, het opleidingsaanbod van het Steenkampinstituut en de cursusplanning voor het betreffende jaar besproken worden. Daarnaast worden er ervaringen uitgewisseld en genetwerkt.

ICT & communicatie:

Communicatie met de provinciale scholingsconsulenten verloopt hoofdzakelijk via een speciaal voor de consulenten ingerichte besloten digitale leeromgeving, waarop zij veel nuttige informatie over het organiseren van opleidingen kunnen vinden. Ook is er via fora ruimte om ervaringen uit te wisselen en elkaar vragen te stellen. Een medewerker van het Steenkampinstituut faciliteert deze digitale omgeving en houdt deze up to date. Het Steenkampinstituut zorgt er ook voor dat het actuele opleidingsaanbod per provincie op de website van het Steenkampinstituut en de daaraan gekoppelde online aanmeldingsformulieren up to date blijven. In verband hiermee worden ook de nodige acties ondernomen om het regionale opleidingsaanbod via digitale nieuwsbrieven en andere CDA-uitgaven te promoten en verspreiden.

Advisering & begeleiding:

Naast communicatie met de provinciale scholingsconsulenten via de online leeromgeving ondersteunt een medewerker van het Steenkampinstituut de consulenten ook bij hulpvragen die per mail of telefonisch binnenkomen. Ook geeft zij adviezen over de planning, organisatie van cursussen en de inzet van trainers.

Financiën:

Het Steenkampinstituut stelt een jaarbudget voor organisatie van het regionale opleidingsaanbod in de provincies ter beschikking. Een medewerker beheert dit budget en onderhoudt contact met de provinciale penningmeesters over de verdeling van dit budget onder provincies en financiële verantwoording van de gelden per budget jaar.

Uitvoering/resultaat:

Uitgevoerd conform planning. De twee bijeenkomsten voor provinciale scholingsconsulenten vonden plaats op 27 maart en 16 oktober 2015 in Den Haag.

Begeleiding en coördinatie van de provinciale HRM-contactpersonen

Omschrijving/Planning

Deze vrijwilligers hebben een cruciale taak de HRM-activiteiten op lokaal- en provinciaal niveau te ontwikkelen, stimuleren en uit te voeren. Het gaat dan met name om talentscouting en talentontwikkeling, het ondersteunen van diverse kandidaatstellingsprocedures, het bevorderen van functioneringsgesprekken in de lokale en provinciale afdeling met bijvoorbeeld raadsleden, wethouders, Statenleden en gedeputeerden. De afdeling HRM heeft diverse gespecialiseerde Handreikingen geschreven die de lokale en provinciale afdelingsbestuurders hierbij ondersteunen. Jaarlijks organiseert de afdeling HRM plenaire overlegbijeenkomsten met de provinciale HRM-contactpersonen om hen te informeren, ervaringen en 'best practices' met elkaar uit te wisselen en hen verder te professionaliseren. Belangrijke gegevens worden opgeslagen in de HRM-databank. Extreem talentvolle leden worden direct aan het landelijke HRM-team doorgegeven, zodat een eventueel gesprek met de talentencommissie door het landelijke HRM-team kan worden georganiseerd.

Uitvoering/resultaat

De werkzaamheden hebben plaatsgevonden zoals omschreven. In 2015 is een start gemaakt met enkele HRM-coördinatieteams op provinciaal niveau waar alle HRM-activiteiten in worden afgestemd.

Beheer van de HRM-databank

Omschrijving/Planning:

De HRM-databank is een instrument om zicht te houden op het menselijk kapitaal van de partij. In 2015 is er een project gestart om de volledige ICT in de backoffice, inclusief de HRM-database, te vervangen. Nadat pakket en leverancier zijn gekozen, is gestart met de ontwikkeling. In 2016 zullen de eerste opleveringen plaatsvinden.

Uitvoering/resultaat

De bestaande databank is in gebruik, de vervanging is in gang gezet.

Werving en begeleiding van trainers

Omschrijving:

Om er voor te zorgen dat de trainingen in de regio kwalitatief goed verzorgd kunnen worden, blijft het voor het CDA van groot belang om te kunnen beschikken over een kwalitatief goed trainersbestand. Er moeten daarom voortdurend trainers worden aangezocht en opgeleid voor bestaande en nieuwe opleidingen en deze moeten na afloop daarvan worden gecertificeerd. De gegevens over deskundigheden en vaardigheden van de trainers zal goed moeten worden gedocumenteerd en beheerd om hen optimaal voor cursussen en trainingen te kunnen inzetten. Via een kwaliteitszorgsysteem wordt aandacht besteed aan het evalueren van cursussen en het functioneren van de trainers.

Planning:

Doorlopend

Uitvoering/resultaat

De werving en begeleiding van trainers is gerealiseerd.

Afstudeeronderzoeken

Omschrijving:

De sector HRM/SI wil ruimte bieden aan studenten die stage kunnen lopen en/of afstudeeronderzoek kunnen doen. In 2015 is een afstudeeronderzoek gedaan naar de succesfactoren van lokale afdelingen. Ook is er begonnen met een onderzoek naar de behoefte aan coaching en mentoring op lokaal niveau.

Planning:

Onderzoek succesfactoren in 2015 afgerond, onderzoek coaching en mentoring opgestart.

Uitvoering/resultaat

Beide onderzoeken zijn conform planning uitgevoerd. Het eerste onderzoek heeft geresulteerd in een digitale meting (quickscan) voor afdelingen. Het tweede onderzoek wordt in 2016 afgerond.

Maatwerk

Omschrijving:

Het Steenkampinstituut wordt door de provinciale scholingsconsulenten, of soms rechtstreeks door fracties of lokale afdelingen, benaderd met specifieke opleidingsvragen. Als dat gebeurt inventariseren de stafmedewerkers de leervraag of -behoefte en geven vervolgens advies. Ze gaan op zoek naar een geschikte trainer en stemmen daarmee de inhoud van de te geven maatwerktraining af. Maatwerkvragen komen het gehele jaar binnen en de stafmedewerkers zijn er gemiddeld enkele uren per week mee bezig.

Planning:

Op aanvraag.

Uitvoering/resultaat

In 2015 hebben de stafmedewerkers diverse maatwerkvragen in behandeling genomen.

IV. Sector Financiën en Interne Organisatie

Het jaar 2015 heeft voor de sector vooral in het teken gestaan van het uitvoeren van de taken op een professionele manier, met de kleine bemensing die er door de bezuinigingen (kerntakendiscussie) nog is.

1. Facilitair

De medewerkers hebben als hoofdtaak het bevorderen van de arbeidsomstandigheden in de brede zin van het woord, zowel voor de werknemers als voor degenen die het CDA Partijbureau gebruiken als vergaderlocatie. Dat heeft betrekking op het schoonhouden van het pand, het ontvangen van gasten en voorzien in de catering en ook de werkomstandigheden handhaven volgens de 'arbeidsomstandigheden wetgeving'.

Concrete producten en diensten die werden opgeleverd zijn de volgende:

- Een prettige ontvangst voor gasten van het CDA Partijbureau
- Goed ingerichte werkplekken
- Schone werkkamers, vergaderruimtes, toiletten
- Een goed onderhouden gebouw.
- Een toegankelijk en opgeruimd archief
- Een lunchgelegenheid voor de medewerkers
- Een goede ontvangst van bijzondere gasten inclusief warme maaltijd

Er zijn drie externe huurders van de kantoor- en opslagruimtes die niet door het CDA gebruikt worden. Een degelijk huurcontract ligt hieraan ten grondslag. De medewerkers van dit onderdeel zijn aanspreekpunt voor alle verhuur gerelateerde zaken en verzoeken.

Het Partijbureau heeft de leegstaande kantoorruimte sinds 2013 in exploitatie in samenwerking met Conceptors B.V. Eind 2015 was 100% van de beschikbare ruimte verhuurd.

De vergaderfrequentie is toegenomen in ons pand de laatste jaren en dat wordt ook gestimuleerd, met het oog op de kosten van externe zaalhuur en het optimaal benutten van de huidige interne capaciteit.

2. Systeembeheer

Het onderdeel systeembeheer biedt aan de medewerkers van het CDA Partijbureau en gelieerde organisaties volledig ingerichte werkplekken aan. Dit behelst een werkplek ingericht met pc, een telefoon en print faciliteiten. Systeembeheer draagt zorg voor het up-to-date houden van de faciliteiten. Tevens biedt systeembeheer ondersteuning bij functionele en technische vragen van gebruikers.

In 2015 is gestart met het nadenken over de vervanging van Navision naar een cloud-based softwaresysteem om de ledenadministratie in te verwerken. Eind 2015 is binnen het project BOS (Back Office Software) begonnen met de inrichting van Salesforce. Dit loopt door in 2016.

3. Ledendesk

De Ledendesk vervult 3 taken:

- Verzorgen van de ledenadministratie
- Uitvoeren van ledenzorg
- Bemensing van de receptie en aannemen van de telefoon

Ledenadministratie en ledenzorg

De bijdragen van de leden vormen een belangrijke bron van inkomsten voor de partij. Tevens vormen zij de basis van de partij in het algemeen en wordt er volop gecommuniceerd met deze leden. Dat kunnen individuele leden zijn maar ook groepen van leden zoals afdelingsbesturen, gemeentelijke afdelingen en provinciale afdelingen.

Gegevens van leden worden vastgelegd in de ledenadministratie. Dat vraagt een goede communicatie met andere (lokale) afdelingen en gelieerde organisaties.

De ledenadministratie is ook een essentiële bron van informatie voor ledenzorg en ledenbehoud.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de ledenadministratie bij evenementen. Naast het feit dat alle aanmelders via de ledendesk worden vastgelegd vervult de ledendesk een belangrijke taak bij de aanlevering van de bestanden en bij de complete organisatie van het evenement, in samenwerking met de Database administrator.

Concrete producten en diensten die werden opgeleverd zijn de volgende:

- Ledenlijsten voor afdelingen en provincies (digitaal en papier)
- Acceptgiro's versturen aan afdelingen t.b.v. herinneringen
- Muteren van diverse gegevens op lidniveau
- Bestandsselecties voor het secretariaat, afdelingen en provincies
- Contributieverzoeken, herinneringen en overige mailings
- Welkomspakketten
- Ledenservice
- Rapportages aan het management met strategische informatie

De ledenzorg betreft het beheren van de relatie met de leden. Feitelijk heeft dit veel raakvlakken met het administreren van de gegevens van de leden in de ledenadministratie.

In 2015 is gestart met het nadenken over de vervanging van Navision naar een cloud-based softwaresysteem om de ledenadministratie in te verwerken. Eind 2015 is binnen het project BOS (Back Office Software) begonnen met de inrichting van Salesforce. Dit loopt door in 2016.

Receptie en telefonie

Gasten worden aan de balie ontvangen en mensen die contact zoeken met het CDA worden naar de juiste contactpersoon doorgeleid. Daarbij fungeert de ledendesk als overloop van andere afdelingen bijvoorbeeld voor de verzending van mailings.

De gehele postverwerking vindt ook plaats bij de ledendesk. De inkomende post wordt gesorteerd. De uitgaande post gefrankeerd op de juiste kostenplaats.

Concrete producten en diensten die werden opgeleverd zijn de volgende:

- Professionele ontvangst van bezoekers, overdag en 's avonds (m.b.v. oproepkrachten)
- Professionele afhandeling van telefoongesprekken
- Verzorgen inkomende en uitgaande post
- Ontvangen en doorgeleiden faxen
- Uitleen fietsen, apparatuur e.d.

Voor de avondvergaderingen waren er oproepkrachten beschikbaar die de functie van avondreceptioniste/gastvrouw konden vervullen.

4. Financiële administratie

De meeste lokale afdelingen zijn al opgenomen in het landelijke arrangement met de Rabobank. De financiële administratie is in 2015 vooral bezig geweest met het verwerken van volmachtformulieren als gevolg van wijzigingen van penningmeester.

Verder zijn er klachten ontvangen van afdelingen over de hoge bankkosten, en de lage spaarrente. Als gevolg daarvan is besloten de vergoeding voor bankkosten in 2015 te verhogen tot € 10,00 per maand per afdeling.

In de informatievoorziening is ook in 2015 gewerkt met tussentijdse prognoses, waarbij op basis van de gerealiseerde financiële resultaten een prognose gemaakt wordt van de totale cijfers van het boekjaar. Dit leidt tot een goed inzicht in (de ontwikkeling van) de resultaten, waardoor er gestuurd kan worden door het betreffende management/bestuur.

Tot slot is het een gegeven dat er een grote bulk aan gegevens door de administratie verwerkt moet worden. De administratie van het CDA, gelieerde organisaties en organen, is ook behoorlijk complex. Omdat Navision vervangen gaat worden, is er ook voor de financiële administratie gekeken naar nieuwe softwarepakketten. Dat is Twinfield geworden, waarbij via Basecone de inkoopfacturen verwerkt kunnen worden. De bedoeling is dat dit veel tijd gaat besparen en tot een modernisering van de boekhouding gaat leiden.

V. Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Algemeen

De terugblik op 2015 vervult ons met gepaste trots. Het Wetenschappelijk Instituut is er ons inziens in geslaagd met relevante studies en andersoortige publicaties, en met de organisatie van enkele interessante bijeenkomsten over urgente onderwerpen, het denken binnen en het debat over de christendemocratie verder te brengen. Uiteindelijk is het ons er om te doen de mensen die dagelijks politiek bedrijven vanuit christendemocratische uitgangspunten met onze producten en diensten handvatten aan te reiken om zich politiek te onderscheiden en het goede samenleven een stap dichterbij te brengen.

2015 was het jaar dat het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA afscheid moest nemen van zijn directeur. Na zeven jaar koos Raymond Gradus ervoor om zich weer volledig te gaan richten op onderzoek en onderwijs aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Ook op deze plek is het goed om uit te spreken dat het Instituut veel dank is verschuldigd voor zijn onvermoeibare inzet voor de christendemocratie.

Dit activiteitenverslag begint met een algehele terugblik op het jaar in hoofdlijnen. Daarna zoomen we in op onze publicaties, symposia en andere bijeenkomsten, ons tijdschrift Christen Democratische Verkenningen, de samenwerking met de partij en haar geledingen, onze activiteiten in Europa, personele en organisatorische zaken en communicatie. In de bijlage hebben we een gedetailleerd overzicht opgenomen van publicaties, media-optredens en presentaties van de medewerkers van het WI.

Wanneer dit activiteitenverslag aanleiding geeft tot commentaar of vragen, schroom niet om ons te benaderen. U kunt onze contactgegevens vinden op onze website: www.wi-cda.nl.

Terugblik op 2015

In 2013 heeft het bestuur van het WI het meerjarenprogramma *Een vitale samenleving* vastgesteld. Daarin stelt het vast dat het christendemocratische denken dat uitgaat van mensen die ieder als uniek persoon zijn geschapen en tegelijkertijd afhankelijk zijn van elkaar niet kan rekenen op brede politieke steun. Het is de vraag, aldus *Een vitale samenleving*, of het CDA met vertrouwde waarden als menselijke waardigheid, verantwoordelijkheid, spaarzaamheid, zelfbeheersing en integriteit soms cultuurkritisch durft te zijn - tegen de uitwassen van commercialisering, tegen de hebzucht, tegen de ontmenselijking door overmatige bureaucratisering, tegen de neiging om politiek te reduceren tot maatregelen en tegen overvragen van de overheid.

Voor de periode 2013 tot 2017 benoemde het WI drie themaclusters waarop het zich wilde gaan concentreren. Binnen het themacluster 'Burgerschap, democratie en pluriformiteit' staat de vraag centraal hoe mensen goed met elkaar kunnen omgaan. De vraag hoe organisaties goed met elkaar kunnen omgaan heeft een centrale plek gekregen in het tweede cluster 'Civil society en de publieke zaak'. Het laatste cluster, 'De overgang naar een solidaire en duurzame economie', vraagt zich af hoe we goed geld gaan verdienen.

Het eerste themacluster kreeg uitwerking in een in 2014 gestart onderzoekstraject naar nieuwe maatschappelijke scheidslijnen. Dat resulteerde in juni 2015 in de publicatie van het rapport *Lang*

leve het verschil, weg met de fragmentatie. Deze studie stelt vast dat nieuwe scheidslijnen de Nederlandse samenleving dreigen te verdelen tussen bevoorrechten die het economisch en sociaal voor de wind gaat en een omvangrijke groep van kwetsbare mensen die voortdurend moeten vechten om het hoofd financieel-economisch boven water te houden en sociaal te kunnen blijven meedoen in de samenleving.

De vraag hoe mensen goed met elkaar om kunnen gaan krijgt ook een uitwerking in een studie naar de relevantie van kunst en cultuur voor ons samenleven. Onze fellow Chantal Hakbijl werkt toe naar de publicatie van haar rapport in 2016; in 2015 organiseerde zij voor dit traject een mooie deelsessie op het partijcongres in april waar veel vertegenwoordigers uit de cultuursector discussieerden over de rol van de politiek voor vitale kunst en cultuur en hoe die kan bijdragen aan goed samenleven in Nederland.

Het tweede cluster moet in de eerste plaats gaan leiden tot een publicatie over de rol van de overheid in een vitale samenleving. Het lijkt erop dat in korte tijd een breed draagvlak is ontstaan voor een overheid die ruimte laat aan burgers die zelf meer verantwoordelijkheid nemen. Dat heeft het tweede kabinet-Rutte in de Troonrede van 2013 proberen uit te drukken in een verschuiving van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Welke rol heeft de overheid in een participatiesamenleving?

De twee vragen van het eerste en tweede cluster (hoe gaan mensen goed met elkaar om, en: hoe gaan organisaties met elkaar om) komen samen in een studie naar de werking van de Zorgverzekeringswet naar aanleiding van het in 2016 tienjarige jubileum van deze mede door christendemocraten geïnitieerde wet. Stelt deze wet nog wel voldoende patiënten en professionals centraal, of: heeft de nadruk op kostenbeheersing het zicht op de mensen vertroebeld? Dit traject werd - mede op nadrukkelijk verzoek vanuit de Tweede-Kamerfractie - in 2015 opgestart. Het is de bedoeling om het voor de zomer van 2016 af te ronden.

Het derde cluster over goed geld verdienen is in 2014 gestart met een studie naar het verdienvermogen van Nederland. Paul Schenderling schreef voor het Wetenschappelijk Instituut de studie *Bloei en groei* waarin hij aantoonde dat menselijke bloei en economische groei geen tegenpolen van elkaar zijn, maar juist hand in hand gaan. Wanneer steeds de menselijke bloei in het vizier blijft, zal op de lange duur ook duurzame economische groei mogelijk blijven. De menselijke bloei maar ook de economische groei lijdt onder een eenzijdige gerichtheid op snelle, korte termijn winst. Het rapport verscheen in het najaar van 2015 ook in Engelse vertaling onder de titel: 'Economic growth serving the good life'.

Het rapport *Bloei en groei* doet ondermeer aanbevelingen over een basisverzekering voor werkenden en het tegengaan van een doorgeslagen flexibilisering van de arbeidsmarkt. In gesprekken met de woordvoerders van de Tweede-Kamerfractie kwam daarop de behoefte naar voren om op basis van de uitgangspunten van *Bloei & groei* de toekomst van de arbeidsmarkt en sociale zekerheid te doordenken. Eind 2015 heeft Paul Schenderling een aanvang genomen met een studie naar deze thema's met de ambitieuze doelstelling om die ook voor de zomer van 2016 af te ronden.

2015 kan aldus worden getypeerd als een oogstjaar. Wat in 2013 en 2014 met de uitgezette lijnen uit het meerjarig programma werd gezaaid, kon voor een deel in 2015 worden geoogst. Tegelijk zijn in 2015 op basis van het meerjarenprogramma nieuwe lijnen uitgezet. 2015 was ook

in andere opzichten een vruchtbaar jaar. In mei verscheen van de hand van onze fellow Teun Hardjono en Hubert Beusmans het webessay *Kruispunt Europa. Een nieuw perspectief op de Europese samenwerking*. Fellow Henri Bontenbal was samen met vertegenwoordigers van andere wetenschappelijke bureaus één van de organisatoren van een bijeenkomst over duurzaamheid waar ook een essaybundel werd gepresenteerd. En elk kwartaal verscheen weer een nummer van ons tijdschrift *Christen Democratische Verkenningen* met spraakmakende thema's zoals 'In de greep van angst' (lente) en 'De belofte van het christelijk-sociaal denken' (herfst).

2015 was ook het jaar dat het CDA zijn 35ste verjaardag vierde. Het Wetenschappelijk Instituut stond met de uitgave van twee publicaties bij dit jubileum stil. Als cadeau gaf het WI aan de partij het bij uitgeverij Van Gennep uitgegeven pamflet *Gemeene gratie* waarvan in oktober tijdens het najaarssymposium aansluitend op de Stichtingsraad het eerste exemplaar aan partijvoorzitter Ruth Peetom werd overhandigd. Maaike Kamps schreef samen met prof. Gerrit Voerman *Het Christen Democratisch Affiche*, een overzichtsstudie naar de verkiezingsposters van het CDA en zijn voorlopers (Uitgeverij Boom).

Het Wetenschappelijk Instituut ziet het als zijn permanente opdracht om de zichtbaarheid van zijn werk te vergroten. Die opdracht is nooit afgerond, maar moet onze doorlopende aandacht hebben. In 2015 zijn wel belangrijke stappen gezet die de zichtbaarheid van het Instituut bij de mensen in de politieke frontlinie hebben vergroot. Allereerst heeft het WI een vaste rubriek in het tijdschrift Bestuursforum van de Bestuurdersvereniging (BSV) gekregen; elk nummer schrijven medewerkers en fellows over hun projecten of wetenschappelijk nieuws dat relevant is voor de leden van de BSV. Daarnaast hebben de BSV en het WI in 2015 besloten om in 2016 en 2017 een abonnement op CDV onderdeel te maken van het BSV-lidmaatschap. Daarmee heeft CDV er per 2016 2500 abonnees bij. Ten slotte is het WI in 2015 gestart met een nieuwe traditie, namelijk een vaste deelsessie op partijcongressen van het CDA. In april discussieerden tientallen mensen over kunst en cultuur, in november bespraken evenzoveel mensen de voorlopige conclusies van het rapport in wording over de overheid in de vitale samenleving. Ook voor de nabije toekomst blijft het WI op zoek naar manieren om het denkwerk dat het kan doen bij de mensen te brengen die er in hun politieke werk profijt van kunnen hebben.

1 Rapporten, presentaties, bijeenkomsten en symposia

Symposium: Presentatie rapport 'Bloei en Groei'

Auteur: Paul Schenderling

Datum: 7 april 2015

Aangeboden aan: Maxime Verhagen, Wopke Hoekstra

Presentatievorm: symposium Stichtingsraad

Spreekers: Maxime Verhagen, Wopke Hoekstra en Paul Schenderling

Over de publicatie en het symposium: Op dinsdag 7 april organiseerde de Stichtingsraad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA in samenwerking met het Martens Centre for European Studies een symposium met als thema *Bloei en Groei. Een christendemocratisch perspectief op het verdienvermogen van Nederland*.

Drs. Maxime Verhagen, voormalig vice-premier en oud-minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en thans voorzitter van Bouwend Nederland en mr. Wopke Hoekstra, CDA-Eerste Kamerlid, hebben het eerste exemplaar in ontvangst genomen. Paul Schenderling, MSc, gaf een toelichting op het door hem geschreven WI-rapport 'Bloei en Groei'. Na afloop was er discussie met de zaal.

Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA komt in het rapport Bloei en groei met een compleet nieuwe visie op de economie: menselijke bloei is een noodzakelijke voorwaarde voor economische groei. De Grote Recessie en maatschappelijke en economische verschuivingen hebben ervoor gezorgd dat het liberale beleidsrecept - meer uren werken, meer flexibilisering en meer individuele prikkels tot prestaties - is uitgewerkt en Nederland een alternatieve visie op de economie nodig heeft.

Het vertrekpunt van deze visie is dat economie draait om het creëren van toegevoegde waarde, een proces dat start vanuit een diepere menselijke motivatie en dat gericht is op de toekomstige behoeften van anderen. Beide aspecten – menselijke drijfveren en veranderende behoeften – zijn in de afgelopen decennia, zowel in het economische en maatschappelijke debat als in het beleid, onderbelicht gebleven en hebben dringend hernieuwde aandacht nodig.

De dominante liberale visie reduceert de mens tot een homo economicus die prestatieprikkels nodig heeft om meer te werken en beter te presteren. De christendemocratische visie op de economie gaat uit van menselijke drijfveren, hun ambitie en wil om bij te dragen. Daarvoor zijn geen economische prikkels nodig, maar ruimte om talent te ontplooiën.

Dit is echter in de huidige tijd niet vanzelfsprekend. Voor de inrichting van de economie is het ook belangrijk dat er voor iedereen geschikt werk is. En dat mensen in staat zijn om vanuit hun drijfveren te handelen. Nederland kan het zich ook niet langer permitteren dat er mensen langs de kant staan en niet mee doen of zich niet betrokken voelen. Technologische ontwikkelingen hebben een grote impact op de economie. Er is daarom meer creativiteit, meer samenwerking en meer langetermijndenken nodig zodat menselijke bloei en economische groei elkaar kunnen versterken.

Jan Peter Balkenende
@jpbalkenende

Following

Uitstekend rapport van Wetenschappelijk Instituut voor het CDA over groeivermogen Nederlandse economie. Aanbevolen.

View translation

Bekijk ook de [foto's](#) van het symposium.

Follow-up (eigen artikelen):

- Economische groei kan niet zonder menselijke bloei (A. Mulder en P. Schenderling) – RD (18 april 2015)
- Menselijke bloei als beter alternatief voor de dominante liberale visie op de economie (P. Schenderling, A. Mulder en - dewerkmarkt.nl (21 april 2015)
- Economie kan niet zonder menselijke bloei (P. Schenderling en A. Mulder) – Friesch Dagblad (27 april 2015)
- Naar een regionaal innovatiebeleid (P. Schenderling) – Bestuursforum (mei 2015)

Follow-up (in de media):

- CDA denktank bepleit demotie oudere werknemer – FD (7 april 2015)
- Demotie moet mogelijk worden voor oudere werknemers – BNR nieuwsradio (7 april 2015)
- Salarisvermindering voor oudere werknemers – Radio 1 (7 april 2015)
- Minder loon voor oudere werknemer tegen werkloosheid – Interview met P. Schenderling op Radio 1 (7 april 2015)
- CDA pleit voor demotie oudere werknemer – nu.nl (7 april 2015)
- Paul Schenderling over demotie – Radio 2
- 'Oudere werknemer? Lever dan loon in' – AD (8 april 2015)
- Demotie moet bespreekbaar zijn (hoofdredactioneel commentaar) – FD (8 april 2015)
- Interview met P. Schenderling – ND (april 2015)
- Geef demotie een rol in langer gezond werken – FD (14 april 2015)
- CDA wil demotie oudere werknemer mogelijk maken – NRC (april 2015)
- Vakbond De Unie steunt plan vrijwillig inleveren loon oudere werknemers (april 2015)
- ZZP'ers verplichten tot een arbeidsongeschiktheidsverzekering is een goed idee (interview met M. Limmen)- FD (6 mei 2015)

Symposium: 'Lang leve het verschil, weg met de fragmentatie'

Datum: 22 juni 2015

Presentatievorm: symposium

Spreekers: Sybrand Buma, Mark Bovens, Rien Fraanje, en Govert Buijs (vz.)

Over de publicatie en het symposium: Op 22 juni is het rapport 'Lang leve het verschil, weg met de fragmentatie' gepresenteerd. Rien Fraanje, auteur van het rapport, lichtte de publicatie toe. Het eerste exemplaar werd in ontvangst genomen door Sybrand Buma (CDA fractievoorzitter in de Tweede Kamer) en Mark Bovens (lid WRR) die ook inhoudelijk reageerden op het rapport. Daarna volgde een discussie met de zaal.

De sociaal-economische uitholling en politieke versplintering van de middengroepen ondermijnt de sociale cohesie in onze samenleving. De verbetering van de positie van mensen met middeninkomens en middelbare opleidingen moet een speerpunt voor het CDA zijn. Dat stelt het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA in het nieuwe rapport 'Lang leve het verschil, weg met de fragmentatie'.

De middengroepen hebben sinds 2008 meer dan anderen de klappen van de economische crisis opgevangen in de vorm van stevige lastenverzwaringen, terwijl hun inkomen er al die jaren niet op vooruitging. Bovendien zijn het vooral de banen van middelbaar opgeleiden die nu in het gedrang dreigen te komen als gevolg van voortschrijdende robotisering en automatisering.

De denktank van het CDA luidt de noodklok. "Een stevige middengroep vormt het cement van de samenleving", aldus Rien Fraanje. "Zij kan een stabiliserende en samenbindende rol spelen. Maar mensen uit de middengroepen zien de afgelopen jaren de bedreigingen van meer kanten tegelijk op zich af komen. Nu het economisch wat beter lijkt te gaan, moet de politiek pal voor hen gaan staan. Bij de aankomende hervorming van het belastingstelsel dient de verbetering van hun positie hoogste prioriteit te krijgen."

De studie laat zien dat in Nederland de maatschappelijke tegenstellingen toenemen. Hoogopgeleide mensen met een breed netwerk in politiek en bedrijfsleven blijken veel politieke invloed en meer kansen op een goede baan te hebben en minder kans om ontslagen en werkloos te worden. Bovendien leven zij gemiddeld zes jaar langer en bijna twintig jaar langer in goede gezondheid. De verschillen zijn zo groot dat het Wetenschappelijk Instituut in navolging van één van zijn politieke voorvaders Abraham Kuyper eind negentiende eeuw durft te spreken van "een nieuwe sociale kwestie".

Naast de benarde positie van het midden en de groeiende maatschappelijke tegenstellingen, wijst het Wetenschappelijk Instituut ook op de hedendaagse moeizame omgang met verschillen tussen mensen als verklaring voor de afname van de sociale cohesie. Fraanje: "Verschillen tussen mensen in bijvoorbeeld kennis, ambitie en vaardigheden maken een samenleving sterk en creatief. Maar in veel Westerse samenlevingen is de hogeropgeleide mens de maat van alle dingen geworden. Het

Nederlandse streven naar een kenniseconomie is daar een goed voorbeeld van. Maar een succesvolle en prettige samenleving heeft niets aan mensen die op elkaar lijken en heeft juist mensen met verschillende talenten nodig. Niet één type mens moet de norm zijn, maar juist de mens in al zijn verscheidenheid.”.

Bekijk ook de [foto's](#) van het symposium.

Follow-up (eigen artikelen):

- Lang leve het verschil tussen mensen (R. Fraanje) – ND, 22 juni 2015
- Opleidingsniveau is de nieuwe sociale kwestie (R. Fraanje) – Trouw, 24 juni 2015
- Laten we elkaar ontmoeten (R. Fraanje) - socialevraagstukken.nl, 27 juni 2015
- Hagenaar en Hagenees zijn elkaar kwijt – AD/HC (27 juni 2015)

Follow-up (in de media):

- Als je niet meer met elkaar kunt lachen – Volkskrant (22 juni 2015)
- Interview met Rien Fraanje - Radio 1 (22 juni 2015)
- Humor en het CDA: het is niet de meest voor de hand liggende combinatie – Volkskrant, column Bert Wagendorp (23 juni 2015)
- Opkomst en ondergang van de concullegapolitiek - NRC Handelsblad, Tom Jan Meeus (27 juni 2015)
- De ideale samenleving volgens het CDA: samen lachen om Wim Kan - NRC next, Column Ilya Leonard Pfeijffer (26 juni 2015)
- Het CDA krijgt oog voor de SP, in een voetnoot – Trouw, column Hans Goslinga (12 juli 2015)

Minisymposium: 'Kruispunt Europa'

Datum: 28 mei 2015

Presentatievorm: minisymposium

Sprekers: Esther de Lange en Teun Hardjono

Over het symposium:

Donderdag 28 mei is het webessay 'Kruispunt Europa. Een nieuw perspectief op de Europese samenwerking' gepresenteerd. Het eerste exemplaar werd tijdens een mini-symposium overhandigd aan Esther de Lange, voorzitter van de CDA delegatie in het Europees Parlement door Teun Hardjono, fellow van het WI en mede-auteur van het essay. Bekijk [hier](#) de foto's van het symposium.

Symposium: Presentatie pamflet 'Gemeene gratie'

Auteurs: Rien Fraanje, Pieter Jan Dijkman, Maarten Neuteboom en Maaïke Kamps

Datum: 7 oktober 2015

Aangeboden aan: Ruth Peetoom

Presentatievorm: symposium stichtingsraad

Sprekers: Theo Bovens, Marja van Bijsterveldt, Ruth Peetoom en Julius Terpstra

Over de publicatie en het symposium: Het WI organiseerde in samenwerking met het Wilfried Martens Centre for European Studies, onder leiding van WI-voorzitter Theo Bovens een symposium over de vraag wat de christendemocratie voor Nederland kan betekenen. Waarnemend directeur van het WI Rien Fraanje bood op het symposium een pamflet aan partijvoorzitter Ruth Peetoom. Het pamflet met de titel 'Gemeene gratie. Wat de christendemocratie voor Nederland kan betekenen' werd aangeboden ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van het CDA op 11 oktober.

Ruth Peetoom reageerde op het pamflet in een korte speech waarin zij drie pleidooien centraal stelde:

- Een pleidooi voor het midden. Alles wordt tegenwoordig terug gebracht tot 'ben je voor of ben je tegen?' en het agenderen van problemen lijkt belangrijker te zijn dan zoeken naar oplossingen. Oplossingen worden echter niet gevonden in het extreme, oplossingen worden gevonden in het midden.
- Een pleidooi voor verantwoordelijkheid. Een begrip dat zeer verbonden is met de christendemocratische identiteit. Verantwoordelijkheid houdt niet op in het hier en nu. -Een pleidooi voor de hoop.

Marja van Bijsterveldt verzorgde een keynote speech. Zij verving Ab Klink die helaas niet aanwezig kon zijn. Ze pleitte voor Nederland als gidsland. 'We moeten het voortouw nemen bij vraagstukken als vluchtelingenproblematiek en het milieu'. Na de speeches volgde een discussie met beide sprekers en CDJA-voorzitter Julius Terpstra met de zaal. Daarbij kwamen verschillende onderwerpen aan bod: van problemen op de arbeidsmarkt voor ouderen tot duurzaamheid.

Follow-up (in de media):

- 'Fijn, die partijen die onze ideeën overnemen' – Trouw (7 oktober 2015)

Presentatie 'Het Christen Democratisch Affiche'

Auteurs: Maaïke Kamps en Gerrit Voerman

Datum: 7 november 2015

Aangeboden aan: Ruth Peetoom

Presentatievorm: CDA Congres

Sprekers: Maaïke Kamps

Over de publicatie: Maaïke Kamps heeft in 2014 en 2015 intensief gewerkt aan een door Boom uitgegeven boek over 100 jaar verkiezingsaffiches. Het boek omvat in woord en beeld de geschiedenis en ontwikkeling op het gebied van symboliek, receptie en belang van affiches van het CDA en zijn voorgangers. Het boek bevat ruim 120 afbeeldingen van verkiezingsposters tussen 1918 en nu. Voor het boek zijn alle campagneleiders van het CDA vanaf 1977 geïnterviewd en is onderzoek gedaan in verschillende archieven. Mede-auteur is prof. dr. Gerrit Voerman (Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen / RUG). Het boek is gepresenteerd op het CDA congres van 7 november. Het eerste exemplaar is aangeboden aan Ruth Peetoom, Sybrand Buma en Jan Peter Balkenende. Op het congres zijn veel exemplaren verkocht voor een speciale congresprijs van 15 euro. Sinds 7 november 2015 is het boek in de boekhandel te koop voor 19,90 euro.

Follow-up (eigen artikelen):

- Het Christen Democratisch Affiche – CDA.nl (oktober 2015)
- Het Christen Democratisch Affiche (over partijculturen) – Bestuursforum (december 2015)

Follow-up (in de media):

- Posters Mooie Barend moesten worden bijgedrukt – ND (6 november 2015)

Expertmeeting: kunst en cultuur

Door: Chantal Hakbijl en Reinder van Meijeren

Datum: 11 april 2015

Presentatievorm: expertmeeting

Over de expertmeeting: Het WI heeft op 11 april 2015 tijdens het Partijcongres van het CDA een expertmeeting over het kunst- en cultuurbeleid en de Christendemocratie georganiseerd. De bijeenkomst was bestemd voor deskundigen op het gebied van kunst en cultuur. Tijdens deze bijeenkomst hebben fellow Chantal Hakbijl en stagiair Reinder van Meijeren van gedachten gewisseld met de aanwezigen om te bouwen aan een hedendaagse christendemocratische cultuurvisie vanuit de waarde van kunst en cultuur.

Tweemaal eerder bracht het WI publicaties uit op het terrein van kunst en cultuur. De eerste publicatie 'Christendemocratie- kunst-politiek' i.s.m. De Boekmanstichting dateert van 1984. In 1996 volgde: 'Gaven in overvloed, Europees cultuurbeleid in christendemocratisch perspectief.' Het WI wil zijn visie op het kunst- en cultuurbeleid actualiseren.

Vorm: Er is gediscussieerd aan de hand van concrete vragen en stellingen.

Follow-up:

De waarde van kunst en cultuur (R. van Meijeren) - Bestuursforum (nr. 4, 2015)

Symposium hervorming belastingstelsel t.g.v afscheid directeur Raymond Gradus

Datum: 19 mei 2015

Presentatievorm: symposium

Spreekers: Elbert Dijkgraaf, Raymond Gradus, Ferdinand Grapperhaus, Pieter Heerma, Marnix van Rij, Willem Stevens (vz.)

Over de publicatie en het symposium: Op 15 mei 2015 nam Raymond Gradus afscheid als directeur van het WI. Ter gelegenheid van het afscheid organiseerde het WI een symposium over de hervormingen in het belastingstelsel.

Op het symposium spraken Marnix van Rij, Pieter Omtzigt, Ferdinand Grapperhaus, Theo Bovens en Raymond Gradus. De middag stond onder leiding van vice-voorzitter Willem Stevens. Bekijk ook de [foto's](#) van het symposium.

Follow-up:

De bijdragen van de sprekers zijn gebundeld en verschenen onder de titel 'Het grote belang van een nieuw belastingplan'.

Deelsessie najaarscongres 'De overheid in een vitale samenleving'

Maarten Neuteboom organiseerde met Rien Fraanje een deelsessie op het najaarscongres van het CDA op 7 november. Centraal stond het thema 'de overheid in een vitale samenleving'.

Onder de vlag van de participatiesamenleving is een trend ingezet van een terugtrekkende overheid, of in ieder geval een overheid die minder pretenties heeft de samenleving vanuit haar ideaalbeeld te vormen en meer faciliteert en zoekt naar hoe ze initiatieven vanuit die samenleving kan ondersteunen en borgen. Christendemocraten ondersteunen deze beweging op zich, maar zij roept ook de vraag op welke rol voor de overheid overblijft in een samenleving waar de mensen en hun verbanden weer ruimte en verantwoordelijkheid opeisen. Het Wetenschappelijk Instituut werkte afgelopen anderhalve jaar aan een rapport over de vraag: wat is de rol van de overheid in de participatiesamenleving? Tijdens deze deelsessie heeft het WI aan raadsleden, wethouders, burgemeesters, Statenleden en gedeputeerden de eerste voorlopige conclusies voorgelegd en is het WI in discussie gaan met mensen uit de praktijk. Het WI-rapport zal in de eerste helft van 2016 verschijnen.

2 Christen Democratische Verkenningen (CDV)

Christen Democratische Verkenningen is het politiek-wetenschappelijke kwartaalblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het wil het geheugen vormen van de christen-democratische beweging en de kennis aandragen voor de verdieping van de ideologie van de christendemocratie. Ook onderzoekt het de betekenis van christendemocratische uitgangspunten voor politieke en maatschappelijke vraagstukken. CDV verschijnt bij Uitgeverij Boom en heeft momenteel c.a. 960 abonnees.

Archief CDV

Het digitale archief van CDV is op de site geplaatst, met een zoekfunctie: cda.nl/cdv/archief

Forse uitbreiding abonneebestand

Op 3 oktober heeft de ALV van de Bestuurdersvereniging ingestemd met het voorstel om gedurende 2016 en 2017 CDV aan te bieden aan de leden van de CDA Bestuurdersvereniging. Dat betekent een uitbreiding van het abonneebestand van c.a. 950 huidige leden naar een kleine 3.500 leden. Dit is mede mogelijk gemaakt door bijdragen uit de partij, de BSV en het WI. Ook heeft Uitgeverij Boom door uitbreiding van het abonneebestand de abonnementsprijs kunnen verlagen. Er lopen verschillende initiatieven om ervoor te zorgen dat de extra abonnees het tijdschrift ook zullen lezen.

Op het CDA congres heeft Jan Peter Balkenende het belang van CDV onderstreept. Hij refereerde aan de uitbreiding van het abonnement.

In 2015 verschenen de onderstaande nummers:

Lente 2015 Biopolitiek: In de greep van angst

Angst is terug van weggeweest in de samenleving. Onze huidige rationele sturingsmodellen en prestatiegerichte mensbeelden lijken eerder aanjagers van angst te zijn dan dat ze erin slagen mensen toe te rusten om zo goed met de reële gevaren en onzekerheden van het leven om te kunnen gaan. Wat zijn oorzaken van angst? Hoe wordt angst door vormen van sturing versterkt? En: wat zijn alternatieve wegen richting een politiek van de hoop?

Kernredactie: Petra van der Burg, Pieter Jan Dijkman, Jan Prij en Erik van de Loo

Follow-up (eigen artikel):

- De utopie van een risicoloze samenleving (P.J. Dijkman)– Bestuursforum (juni/juli 2015)

Follow-up (in de media):

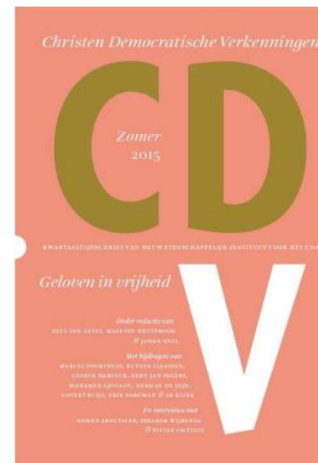
- Het CDA kruipt weg in de provincie – Column H. Goslinga in Trouw (11 april 2015)
- Was het maar zo dat bureaucraat angst kent – Nederlands Dagblad (20 april 2015)
- Een hardnekkige angstcultuur regeert ons leven – Het goede leven (21 april 2015)
- Het recht op vrijwaring van angst – Nederlands Dagblad (2 mei 2015)

Zomer 2015 Geloven in vrijheid

Zijn vrijheid en religie als water en vuur? In het publieke debat wordt dat maar al te vaak gesuggereerd. Vooral de opkomst van de politieke islam lijkt daaraan debet. Maar ook orthodox-christelijke minderheden worden in Nederland gepercipieerd als benauwend voor het individu. Het is tijd voor een herbezinning op het begrip vrijheid en op de christendemocratische vrijheidspolitiek. Zij kan dienen als spiegel voor de politieke islam en als alternatief voor een lege liberaal-seculiere vrijheid.

Kernredactie: Paul van Geest, Maarten Neuteboom en Johan Snel

Follow-up (in de media):

- 'Syriebeleid slaat door'- AD (15 juli 2015)
- 'Kabinet slaat door bij terreurbestrijding – Leeuwarder Courant (15 juli 2015)
- Jihadganger raakt uitkering meteen kwijt – RD (15 juli 2015)
- Het CDA moet oog houden voor biblebelt – RD (15 juli 2015)
- CDA'ers op Biblebelt willen eigenzinniger koers – ND (17 juli 2015)
- De christen-democratische angst voor vrije burgers – Elsevier (1 augustus 2015) ‘
- Andere koers voor het CDA'- De Gelderlander (15 augustus 2015)
- Het CDA moet de ideologische stem verheffen – Trouw (10 september 2015)

Herfst 2015 De belofte van het christelijk-sociaal denken

Aan de vooravond van het jubeljaar 2016, 125 jaar na het eerste Christelijk-Sociaal Congres en de encycliek Rerum Novarum, verkent CDV nieuwe wegen en nieuwe woorden om het christelijk-sociaal denken up-to-date te houden. In de politieke en economische orde staat het technocratische beheersingsdenken centraal. Het christelijk-sociaal gedachtegoed beidt een andere manier van kijken. In dat denken wordt de werkelijkheid ontvangen om er vervolgens een plaats in te vinden, in plaats van de regie erover te nemen. Het draait om de gedachte dat mensen in gezamenlijkheid verantwoordelijkheid dragen en delen in een cultuur van hoop en perspectief

Kernredactie: Pieter Jan Dijkman, Annemarie Hinten, Gerrit de Jong en Jan Prij

Follow-up (eigen artikel):

- 'Moed' (P.J. Dijkman) – Bestuursforum (november 2015)

Winter 2015 Het kind als 'project X'

Hoe kan in de opvoeding en in het onderwijs ten volle recht worden gedaan aan algemeen menselijke vorming? Er lijkt sprake van een culturele ontwikkeling waarin het kind wordt gezien als een project dat niet mag mislukken. En intussen beschouwt de overheid het onderwijs als een oplossingsmachine voor maatschappelijke problemen. Het is de hoogste tijd het hyperinterventionisme van de overheid achter ons te laten en de bezieling die in het onderwijs besloten ligt de ruimte te geven.

Kernredactie: Berend Kamphuis, Lútsen Kooistra en Maarten Neuteboom

Follow-up (in de media):

- Pop-up school – De Groene Amsterdammer (20 januari 2016)

Bart-Jan Heine
@JAH_Heine

Uitstekende CDV over het onderwijs,
leesvoer voor allen die actief zijn in het
onderwijs! @WlvoorhetCDA

CDV redactie

De redactie bestond in 2015 uit de volgende leden:

Mr. G. Boogaard
Dr. Th.B.F.M. Brinkel
Drs. P. van der Burg
Drs. P.H.J. Dijkman (hoofredacteur)
Drs. M.J. Fraanje
Prof. dr. P.J.J. van Geest (voorzitter)
Prof. dr. R.H.J.M. Gradus
Dr. Y.J. van Hijum
Drs. G. de Jong
Drs. L. Kooistra
Mr. M. Neuteboom (redacteur)
Drs. J. Prij
Drs. P.J. Schenderling
Drs. M.J. van der Stel
Dr. P.J.G. van Velthoven

3 Samenwerking met de partij

Partijbestuur

Rien Fraanje is adviserend lid van het Partijbestuur.

Verkiezingen

Maaïke Kamps bood de regiegroep voor de Provinciale Statenverkiezingen ondersteuning op het gebied van interne communicatie. Rien Fraanje is betrokken bij de processen rondom het verkiezingsprogramma voor de volgende kamerverkiezingen.

Visiegroepen en metagroepen

Door het CDA zijn verschillende visiegroepen in het leven geroepen. Doel van deze groepen is inhoudelijke inbreng te leveren voor het volgende concept-verkiezingsprogramma. Het WI heeft bij iedere werkgroep een afgevaardigde:

- Visiegroep duurzaamheid: Henri Bontenbal
- Visiegroep zorg: Gerard Adelaar
- Visiegroep gezin & familie: Maarten Neuteboom
- Visiegroep werk & economie: *Vacature*
- Visiegroep veiligheid & justitie: Maarten Neuteboom
- Visiegroep ruimte & wonen: *Vacature*
- Visiegroep financiën: Arjen Siegmann
- Visiegroep onderwijs: Rien Rouw
- Visiegroep binnenlands bestuur en democratie: Herman Scholten
- Visiegroep kunst en cultuur: Chantal Hakbijl
- Visiegroep defensie: Theo Brinkel
- Visiegroep landbouw & voedsel: Siem Korver
- Visiegroep mobiliteit: *Vacature*

Voor de visiegroepen werk & economie, mobiliteit en ruimte & wonen is de WI-zetel nog niet vervuld. Suggesties zijn welkom.

Samenwerking met het Steenkamp Instituut

Medewerkers van het WI geven ieder jaar een college mens- en maatschappijbeeld aan een groep van de CDA Talent Academie en aan de CDA zomerschool waarbij onder meer wordt ingegaan op de vraag hoe je CDA gedachtegoed kunt toepassen op maatschappelijke problemen. Ook wordt het WI-rapport 'Mens, waar ben je?' al jaren gebruikt als literatuur voor de deelnemers van de Talent Academie. Tot de standaardliteratuur hoort verder de 'Canon van de Christendemocratie', het CDV-nummer 'Populisme in de polder', het WI-rapport 'Op zoek naar de kracht van de samenleving' en 'CDA ontleed'. In 2015 is het Steenkamp begonnen om een E-learningmodule op te zetten over het christendemocratische gedachtegoed. Het WI is daarbij nauw betrokken.

Samenwerking met het CDJA

Jong WI

Het Jong WI kwam ook in 2015 bijeen. In 2011 is een start gemaakt met bijeenkomsten van het Jong WI. In samenwerking met het CDJA vindt een aantal keer per jaar een bijeenkomst plaats met stafmedewerkers van het WI en CDJA-ers met een onderzoeksmatige belangstelling. Doel van de bijeenkomsten is om jonge CDA-ers te betrekken bij de studies van het WI en ze kritisch te laten reflecteren op de gedachtevorming binnen het WI. Op 30 september was Paul van Geest te gast bij het Jong WI. Centraal stond toen het CDV zomernummer Geloven in vrijheid.

Samenwerking met lokale afdelingen

Regelmatig geven medewerkers van het WI een lezing of presentatie bij een lokale of provinciale afdeling van het CDA. Centraal staan dan recente rapporten of nummers van Christen Democratische Verkenningen. In bijlage één is per persoon in kaart gebracht aan welke presentaties, debatten en lezingen is meegewerkt.

4 Het WI in Europa

Het Wilfried Martens Centre for European Studies (WMCES) is de denktank van de Europese Volkspartij (EVP) en is gehuisvest in Brussel. Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA is een lidorganisatie van het WMCES.

Raymond Gradus was tot 15 mei lid van het bestuur van het Centre for European Studies. In deze hoedanigheid nam hij deel aan de vergadering van de executive board van het Martens Centre en aan de vergadering van de general assembly. In november is Rien Fraanje benoemd tot lid van de Executive Board als opvolger van Raymond Gradus.

In 2015 is Rien twee maal bij een vergadering van de General Assembly van het Martens Centre aanwezig geweest. Maarten Neuteboom nam deel aan het Cooperation en Planning seminar van het Martens Centre van 4 tot 6 juni in Athene.

In juni bezocht president Mikoláš Dzurinda het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Daarbij sprak hij met de waarnemend directeur van het WI, partijvoorzitter Ruth Peetoom en had hij een lunch met zijn oud-collega uit de Europese Raad Jan Peter Balkenende. (Dzurinda was premier van Slowakije van 1998 tot 2006.) Begin september bracht directeur Tomi Huhtanen een bezoek aan het WI. Hij maakte kennis met de staf en discussieerde over de belangrijke vraagstukken voor de nabije toekomst.

In 2015 voerde het WI twee gezamenlijke projecten uit met het CES: 'growth and jobs' en 'the urgency of christian democracy'. Binnen het eerste project valt onder meer het symposium 'Bloei en groei' dat op 7 april is georganiseerd. Ook de financiering van rapport, de vertaling en de druk van het engelstalige rapport valt onder dit project. In het tweede project is het symposium van de stichtingsraad van oktober opgenomen..

Bezoek aan Ceder in Brussel

Rien Fraanje, Pieter Jan Dijkman, Maarten Neuteboom, Maaïke Kamps en Reinder van Meijeren waren op 26 februari in Brussel. In de ochtend werd gesproken met een delegatie van CEDER (studiecentrum van CD&V). In de middag stond een bezoek aan de eurodelegatie op het programma.

5 Communicatie

Website

De vindbaarheid van publicaties van het WI op de website van het WI (www.cda.nl/wi) is verbeterd. Onder www.cda.nl/wi/publicaties zijn alle rapporten van de afgelopen 15 jaar te vinden. Deze rapporten zijn gratis te downloaden. Ook de ordening van belangrijke publicaties per thema wordt regelmatig geupdate. Via een recent geïnstalleerde google analytics tracker kan vanaf 2016 worden bijgehouden hoeveel mensen de site bezoeken.

Digitale nieuwsbrief

In 2015 verstuurde het Wetenschappelijk Instituut 4 digitale nieuwsbrieven naar 1.230 abonnees. Het aantal abonnees is dit jaar met ongeveer 40 abonnees toegenomen. Doel van de nieuwsbrief is geïnteresseerden op de hoogte te houden van aankomende activiteiten en een overzicht te geven van recente rapporten, CDV's en artikelen.

Facebook

De facebookpagina dient om geïnteresseerden actief op de hoogte te houden van aankondigingen van bijeenkomsten. Achteraf worden foto's geplaatst van het symposium. De pagina bestaat sinds medio 2011. Ook van verschenen artikelen wordt melding gemaakt op de pagina. Op 31 december 2015 zijn er 421 'likes'. Door de pagina te 'liken' blijven mensen op de hoogte van nieuws van het WI.

6 Organisatie en personeel

Bestuur:

Het bestuur van het WI voor het CDA kwam in 2015 zes maal bij elkaar. Het bestuur boog zich onder meer over de toekomstvisie van het WI, het jaarplan, de begroting 2016 en de conceptrapporten van het WI.

Het bestuur bestond in 2015 uit de volgende leden:

Mw. B.L.M. Bauer, Ph.D. (vanaf oktober 2015)

Drs. D.J. van den Berg

Mw. prof. mr. dr. S.C. van Bijsterveld (tot en met september 2015)

Mr. H.J. Bolding

Mw. drs. ing. E. Boschma

Drs. Th.J.F.M. Bovens (voorzitter)

Prof. dr. G.J. Buijs (tot en met september 2015)

Prof. dr. P.H.J. Essers (vanaf oktober 2015)

Mw. prof. dr. mr. D.M. van Gorp

Prof. dr. G. Harinck (vanaf oktober 2015)

Drs. J.F. Huibers (penningmeester)

Drs. P.J. van Mierlo RA

Mw. drs. G.R. Peetoom

Mr. W.F.C. Stevens (vice-voorzitter, tot en met september 2015).

Prof. dr. R.H.J.M. Gradus (tot 15 mei) en drs. M.J. Fraanje zijn secretaris van het bestuur.

Directie:

Drs. M.J. (Rien) Fraanje, waarnemend directeur (per 15 mei, daarvoor plaatsvervangend directeur) en wetenschappelijk medewerker (36 uur per week)

Prof. dr. R.H.J.M. (Raymond) Gradus, directeur (24 uur per week, tot 15 mei).

Medewerkers:

De onderstaande medewerkers waren in 2015 werkzaam bij het WI (in alfabetische volgorde):

Drs. H. (Hubert) Beusmans, als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het WI (16 uur per week, tot 28 mei 2015).

Drs. P.H.J. (Pieter Jan) Dijkman, hoofdredacteur *CDV* (28 uur per week, vanaf 1 september 32 uur per week).

Mw. M. Kamps, MA (Maaïke), stafmedewerker en office manager (32 uur per week).

Mr. M. (Maarten) Neuteboom, wetenschappelijk medewerker en redacteur *CDV* (28 uur per week).

P. Schenderling MSc (Paul), was van 1 januari tot heden op detachingsbasis verbonden aan het WI.

Stagiairs:

Reinder van Meijeren liep van 1 februari tot en met 31 mei stage. Hij ondersteunde Chantal Hakbijl bij het kunst en cultuurtraject.

Roeland Spruyt liep een aantal dagen maatschappelijke stage. Hij hield zich bezig met het ordenen van het archief, de publicaties van het WI en het inrichten van de bibliotheek.

Nevenfuncties:

Raymond Gradus is (parttime) hoogleraar Bestuur en Economie van de Publieke en Non-profit sector bij het Zijlstra center, aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en is lid van de Raad van Toezicht van Dianet, het kennis- en expertisecentrum op het gebied van klinische en niet-klinische dialyse en was lid van de executive board van het Martens Centre.

Hubert Beusmans is parttime werkzaam als secretaris van de CDA werkgroep Europa en is vanaf november werkzaam bij de CDA Tweede Kamerfractie.

Rien Fraanje werkt aan een proefschrift over tolerantie ten aanzien van godsdienst. Sinds november is hij lid van de Executive Board van het Martens Centre for European Studies.

Pieter Jan Dijkman werkt aan een proefschrift over de herbezinning op het concept van christelijke politiek tussen 1920 en 1960 aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Maaike Kamps werkte tot 1 april parttime als communicatiemedewerker van CDA Zuid-Holland en is lid van het campagneteam van CDA Zuid-Holland. Sinds 1 juni is ze projectsecretaris van het Back Office Software project van het CDA. Ze is secretaris van de jury van de jhr.mr. A.F. de Savornin Lohmanprijs.

Maarten Neuteboom is als parttime docent verbonden aan de Universiteit Leiden.

Fellows

Sinds 2012 kent het WI de mogelijkheid om fellows te benoemen. Dit jaar is van twee fellows het fellowship beëindigd: **Willem van Leeuwen** en **Teun Hardjono**. **Henri Bontenbal** en **Chantal Hakbijl** zijn fellow.

Stichtingsraad:

De Stichtingsraad bestaat naast het bestuur van het WI en de medewerkers en fellows van het WI uit provinciale vertegenwoordigers en vertegenwoordigers van CDA organisaties. De vergadering kent een besloten deel en een openbaar deel. De Stichtingsraad vergaderde in 2015 op 7 april op het Partijbureau in Den Haag en op 7 oktober in het Beatrixgebouw in Utrecht. Op beide avonden vond tevens een symposium plaats. Een overzicht van de sprekers en thema's op deze symposia is terug te vinden bij 'Rapporten, presentaties, bijeenkomsten en symposia'.

Friesland: H. Siegers en T. Wagenaar

Groningen: mw. H.E.M. de Jager (tot oktober), W. Neutel (vanaf oktober) en A. Rodenboog

Drenthe: drs. T. Breimer en E. Mulder

Overijssel: drs. F.A.M. Kerckhaert en drs. H.A.J. van de Vliert

Gelderland: F. van Wijk en J. Baan

Flevoland: W.G. Faber en A.L. Greiner

Utrecht: J. Luiks en 1 positie vacant

Noord-Brabant: G. van Gestel en P. Ketelaars

Limburg: mw. B. Bauer en J.M.J.C. Scheres

Zeeland: mw. H. Kool-Blokland en mw. J.M.P.A. Koppejan-Elsen

Zuid-Holland: A.H.G. Versluis en J.M. Vroomen MMC

Noord-Holland: M.Ph.M. Wiggers en J.N. Wijmenga

CDA Tweede Kamer: mw. M.C.G. Keijzer en 1 positie vacant

CDA Eerste Kamer: dr. A.H. Flierman

Partijbestuur: drs. H. Westera

CDA Europarlement: D. Gotink

Commissie Buitenland: mw. J. Nijman

Fonds WI

De stichting Fonds WI heeft uitsluitend ten doel het verlenen van financiële steun aan de Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Het bestuur van het Fonds WI kwam in 2015 twee keer bij elkaar, in april en in oktober. De samenstelling van het bestuur is als volgt:

W.J. Berg (lid namens het Partijbestuur)

Drs. J.F. Huibers (adviserend lid, penningmeester WI)

Drs. M.J. Fraanje (adviserend lid)

Drs. G. Goedhart (voorzitter, lid namens het Lohmanfonds)

Prof. dr. R.H.J.M. Gradus (adviserend lid, tot 15 mei)

Mr. drs. L. Jongsma (vanaf 15 april penningmeester, lid namens het Kuypersfonds)

Drs. B. van Meijl (adviserend lid, penningmeester CDA)

Mr. P.C.M. Mullink (penningmeester, tot 15 april)

Ir. J.A.G. Verheijen (lid namens het Schaepmanfonds)

De vacature voor het lid namens het bestuur WI zal spoedig worden ingevuld.

VI. Bestuurdersvereniging

1. Inleiding

Graag bieden wij u het jaarverslag 2015 aan. Hierin maken we duidelijk op welke manier het bestuur en het bureau de leden hebben ondersteund. De inhoudelijke ondersteuning gebeurde via Bestuursforum, de website, BSV-nieuwsbrieven en diverse bijeenkomsten. In 2015 werden in samenwerking met de Tweede Kamerfractie verscheidene handreikingen (en concept-schriftelijke vragen) rondgestuurd, onder andere over eenzaamheid, de eigen bijdrage in de zorg, de thuiszorg en het betalingsgedrag van gemeenten. Onze netwerkfunctie onderhouden we onder meer via de BSV-bijeenkomsten en de belangenbehartiging verloopt via contacten met allerlei externe organisaties als de VNG, collega-Bestuurdersverenigingen en andere organisaties.

Op 18 maart vonden de Staten-, en waterschapsverkiezingen plaats. Het CDA heeft 89 Statenzetels behaald, 3 zetels meer dan in 2011. Met uitzondering van de provincie Noord-Brabant maakt het CDA in alle provincies deel uit van het college. De verkiezingen voor de waterschappen werden voor het eerst gecombineerd met de Statenverkiezingen. Het CDA heeft van de landelijke politieke partijen de meeste zetels behaald, 76 zetels. Zes zetels minder dan Waternatuurlijk, die als landelijk waterspecifieke partij 83 zetels behaalde. In november waren er de herindelingsverkiezingen van Gooise Meren (samenvoeging van Bussum, Naarden en Muiden), Edam-Volendam (samenvoeging van Edam-Volendam en Zeevang).

Het jaar 2015 is de BSV gestart met een nieuwe voorzitter en met vele nieuwe bestuursleden. In februari trad de nieuwe ambtelijk secretaris Adger van Helden aan. Aan hem de taak om samen met het vernieuwde bestuur de nieuwe koers van de Bestuurdersvereniging naar een netwerkorganisatie vorm en inhoud te geven. Een uitwerking hiervan is dat de provinciale afdelingen nu de keuze hebben om geheel zelfstandig te blijven of om een commissie te worden binnen de provinciale afdeling. Om dit mogelijk te maken heeft een Statutenwijziging plaatsgevonden. Noord-Holland en Overijssel besloten een commissie van de provinciale afdeling te worden.

Sinds november 2014 zijn de medewerkers van de Bestuurdersvereniging in dienst van het CDA en maken zij deel uit van de sector Politiek en Bestuur en van de sector Communicatie. Door deze integratie is er een betere samenwerking en uitwisseling met andere CDA-activiteiten en worden de belangen van de Bestuurdersvereniging binnen de partij beter geborgd.

In dit jaarverslag worden de noodzakelijke gegevens die betrekking hebben op 2015 verstrekt. Met dank aan de medewerkers, werkzaam voor de Bestuurdersvereniging, is het opnieuw een overzichtelijk verslag. Naar onze mening hebben we de meerwaarde van de CDA-bestuurdersvereniging voor al onze leden ook dit verslagjaar weer bewezen.

Didi Dorrestijn-Taal
secretaris bestuur

Adger van Helden, MA
ambtelijk secretaris

2. Leden, bestuur en medewerkers

Leden

Alle gemeenteraadsleden, wethouders, burgemeesters, Statenleden, gedeputeerden, commissarissen van de Koning, algemeen en dagelijks bestuursleden van de waterschappen dienen lid te zijn van het CDA.¹ Daarnaast kunnen ook andere politici, oud-bestuurders en bijvoorbeeld bestuurders van gemeentelijke CDA-afdelingen, lid worden als buitengewoon lid.

Per 31 december 2015 telt de vereniging 2.454 leden. Dit is 61 minder dan in 2014 toen we nog 2.515 leden hadden. De verdeling is als volgt:

	2014	2015
Ereleden	6	6
Commissarissen van de Koning	4	4
Gedeputeerden	14	15
Statenleden	82	89
Burgemeesters	110	109*
Wethouders	318	313
Gemeenteraadsleden	1567	1546
Leden Gebiedscommissies**	21	0
Waterschapsbestuurders AB	62	64
Waterschapsbestuurders DB	21	16
Buitengewone leden	310	286
TOTAAL	2.515	2.448

* feitelijk telt het CDA 115 burgemeesters, maar het lidmaatschap van de BSV is voor burgemeesters niet verplicht.

** het bestuur heeft besloten dat leden van gebiedscommissies niet verplicht lid zijn van de Bestuurdersvereniging.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was in 2015 als volgt:

- drs. J.C.G.M. Berends (John), burgemeester in Apeldoorn (voorzitter);
- drs. A. Ederveen (Anton), burgemeester in Valkenswaard (vicevoorzitter);
- mr. T. van Amerongen-Huizenga (Nynke), (secretaris, tot 3 oktober 2015);
- D.J. Dorrestijn-Taal (Didi), Statenlid Utrecht (secretaris, vanaf 3 oktober 2015);
- S.J. Veerman (Sjoerd), (penningmeester, tot 22 mei 2015);
- drs. T.A. Dorrepaal (Teus), Statenlid Friesland (penningmeester, vanaf 22 mei 2015);
- J.F.A. Alberts (Frits), wethouder in Borger-Odoorn;
- T.J. Romeyn (Hans), burgemeester in Heiloo (lid, tot 22 mei 2015);
- G.E. Oude Kotte (Gido), wethouder Heerhugowaard (lid, vanaf 22 mei 2015);
- F.H. Wiersma (Koos), burgemeester in De Marne;
- J.H. Vennevertloo (Johan), AB-lid waterschap Rijn & IJssel (lid, vanaf 22 mei 2015);
- mr. J.W. Kempenaar-van Ittersum (Jenny), oud-raadslid (lid tot 3 oktober 2015);
- E.J. Bakelaar (Annelies), fractievoorzitter in Ommen;
- P.J.H.D. Verkoelen (Ellen), Statenlid Zuid-Holland;
- R.J.H. Vlecken (Raymond), burgemeester in Landgraaf.

¹ Artikel 63 van de Statuten van het CDA.

Het bestuur is bijeen geweest op 13 april, 29 juni, 31 augustus en 2 november. Daarnaast hebben voorzitter, vicevoorzitter, penningmeester, secretaris en ambtelijk secretaris vergaderd op 26 januari, 30 maart en was er voor iedere bestuursvergadering een vooroverleg waarin enkele huishoudelijke zaken besproken werden.

Sommige bestuursleden zijn verantwoordelijk voor bepaalde actuele thema's met als doel om binnen de vereniging daaraan de nodige aandacht te besteden:

WMO/Jeugdzorg: D.J. Dorrestijn-Taal en J.F.A. Alberts

Nieuwe Omgevingswet: G.E. Oude Kotte

Water: J.H. Vennevertloo

Participatiewet: R.J.H. Vlecken

De ambtelijk secretaris heeft gedurende het jaar een ronde gemaakt langs alle provinciale BSV-afdelingen om nader kennis te maken en de situatie in de betreffende afdeling te analyseren. Het bestuur heeft in de vergadering van april een bestuursplan vastgesteld voor de jaren 2015 en 2016. Daarnaast is in die vergadering een model-reglement vastgesteld voor de BSV-commissie in een provinciale afdeling.

Medewerkers

De personele samenstelling was in 2015 als volgt:

- drs. A.Z. van Helden (Adger), ambtelijk secretaris (24 uur) vanaf 1 februari 2015;
- M. Migo (Marcel), eindredacteur Bestuursforum (28 uur);
- drs. J.M. Stoker (Joke), secretariael medewerker (24 uur).

De medewerkers zijn in dienst van de Stichting Secretariaat CDA, maar verantwoordelijk voor de BSV-werkzaamheden.

3. Activiteiten

a. Burgemeestersborrel

De jaarlijkse burgemeestersborrel vond plaats op 26 januari in de Oude Zaal van de Tweede Kamer. Het thema van de bijeenkomst was: de aanstellingswijze van de burgemeester. Na een openingswoord door onze voorzitter John Berends, werd het thema ingeleid door dr. Niels Karsten, universitair docent aan de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur. Daarna volgde een levendige discussie. Dit resulteerde in de afspraak om dit onderwerp verder op de agenda te zetten en op 5 juni én 9 oktober zijn hierover vervolgbijeenkomsten geweest.

b. Ledenvergadering voorjaar

De Algemene Ledenvergadering vond plaats op 22 mei in Woerden. In het huishoudelijk gedeelte, werden de jaarrekening 2014 en het jaarverslag 2014 vastgesteld. Vervolgens hield Ruth Peetoom, die in het voorjaar was herkozen als partijvoorzitter, een toespraak. Daarna startte het inhoudelijke gedeelte met het thema: 'een halfjaar decentraal, hoe nu verder?' Dit werd nader toegelicht door het Tweede Kamerlid Mona Keijzer, Hugo de Jonge, wethouder te Rotterdam en Janny Bakker, wethouder in Huizen. Daarna was de mogelijkheid om een van de vier deelsessies te volgen.

c. *Bestuurdersdag*

De bestuurdersdag werd georganiseerd in de Witte kerk in Bunnik op 3 oktober. De begroting voor 2016 werd goedgekeurd. Nieuw is dat het servicepakket vanaf 2016 wordt uitgebreid met het kwartaaltijdschrift Christen Democratische Verkenningen van het Wetenschappelijk Instituut (WI) en dat de leden digitaal alle rapporten van het WI kunnen ontvangen. Om dit te bekostigen wordt de contributie in 2016 met € 12,- verhoogd en in 2017 met € 10,-. Ook besloot de ALV dat de kascommissie een financiële commissie wordt. Het thema voor deze dag was: 'De kunst van het loslaten', het eerste principe van Sybrand Buma die dit in zijn presentatie nader toelichtte: 'Het gaat om de samenleving, niet om de overheid'.

Pieter Jan Dijkman, medewerker van het Wetenschappelijk Instituut plaatste dit principe vervolgens in de lijn van het CDA-gedachtegoed. Basile Lemaire, raadslid in Breda besteedde aandacht aan de vraag: 'zijn burgerinitiatieven de nieuwe ambtelijk-bestuurlijke hype?' en Harry van der Molen, wethouder te Leeuwarden, deed verslag van succesvolle burgerinitiatieven in Leeuwarden. Daarna konden de aanwezigen een van de vier deelsessies bezoeken en de bijeenkomst werd afgesloten met een netwerkluunch.

d. *Waternetwerkdag*

De waternetwerkdag was op 13 november bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier te Heerhugowaard. Johan Vennevertloo, bestuurslid BSV met de portefeuille water, verwelkomde iedereen en gaf het woord aan Hein Pieper, Dijkgraaf waterschap Rijn en IJssel, die een inleiding hield over het thema 'op zoek naar transparantie'. Vervolgens vertelde Jan Kramer, DB-lid HHKN en tevens gastheer, over de verzwaring van de Markermeerdijk en de publieke weerstand daartegen. Jaco Geurts, Tweede Kamerlid, stelde onderwerpen van de begrotingsbehandeling aan de orde. De bijeenkomst werd afgesloten met een netwerkluunch.

e. *Gedeputeerdenoverleg*

In 2015 is het gedeputeerdenoverleg één keer bij elkaar geweest, op 18 juni in het Provinciehuis van Utrecht. Er werd een politieke rondblik gegeven door de fractievoorzitter in de Tweede Kamer Sybrand Buma, door de partijvoorzitter Ruth Peetoom en door Esther de Lange over het Europese speelveld. Jaap Bond werd aangewezen als de nieuwe voorzitter van het gedeputeerdenoverleg.

f. *Klankbordgroepen*

Bijeenkomst WMO

Op vrijdag 13 februari vond er op het Partijbureau een bijeenkomst plaats met het Tweede Kamerlid Mona Keijzer en Janny Bakker, wethouder te Huizen over: 'Hoe maak je als CDA'er de Wmo 2015 tot een maatschappelijk succes'.

Bijeenkomst Greenport-overleg

Op 3 september was er met Jaco Geurts een bijeenkomst voor CDA-wethouder en/of -fractievoorzitters uit Greenport-gemeenten over de actualiteiten in de tuinbouwsector.

g. Netwerken

Netwerk Generatie 14/15

Op vrijdag 6 november - aan de vooravond van het partijcongres - vond de eerste netwerkbijeenkomst van het Netwerk Generatie 14/15 plaats. Dit was een gezamenlijk initiatief van het CDJA en de BSV. Uitgenodigd waren de CDJA'ers die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 en de Statenverkiezing van 2015 zijn verkozen tot bestuurder van het CDA. Het Tweede Kamerlid Martijn van Helvert lanceerde de bijeenkomst die verder werd bijgewoond door andere Kamerleden en oud-minister Jan Kees de Jager.

h. Samenwerking met de partij

Partijcongres

Tijdens het partijcongres van 11 april heeft de voorzitter van de BSV de bundel *Overwegingen* overhandigd aan de partijvoorzitter. Deze bundel was daarna ook te koop bij de BSV-stand. Tijdens het partijcongres op 7 november verzorgde de BSV een drukbezochte deelsessie over vluchtelingen. Daarnaast was er een gezamenlijke informatiestand met het Steenkampinstituut (SI).

Regelmatig overleg

Op diverse terreinen wordt binnen het partijbureau samengewerkt aan projecten. Onder meer de acties rond de thema's eenzaamheid en vrijwilligers kwamen in samenwerking met de Sector Communicatie tot stand.

Daarnaast neemt de ambtelijk secretaris deel aan het wekelijkse stafoverleg met de partijvoorzitter. De BSV-voorzitter heeft ook regelmatig afstemming met de partijvoorzitter. De voorzitter heeft tevens de vergaderingen van het partijbestuur bijgewoond als adviseur.

i. Digitale uitgaven

Website

Op de website (www.cda.nl/bsv) zijn alle relevante publicaties en verslagen van activiteiten en bijeenkomsten gepubliceerd. De databank met moties en initiatiefvoorstellen is dit jaar behoorlijk uitgebreid. We krijgen steeds meer moties toegezonden om te plaatsen op onze website. De bedoeling hiervan is dat fracties op deze wijze kennis kunnen nemen van moties en initiatiefvoorstellen die door collega-fracties zijn ingediend.

Dossiers

Nieuw dit jaar was ook de samenstelling van enkele dossiers die integraal op de BSV-website werden geplaatst. Er verschenen dossiers over vrijwilligers, eenzaamheid, integriteit en vluchtelingen.

Nieuwsbrief

De nieuwsbrief van de BSV kreeg een vernieuwde lay-out en werd gemiddeld iedere maand verstuurd. Uit meting blijkt dat de Nieuwsbrief gemiddeld 1.250 keer wordt geopend. Daarnaast verschenen enkele 'specials' zoals over Water.

Twitter

Het Twitteraccount van de BSV, @CDA_BSV is actief ter hand genomen. Vrijwel dagelijks is er getweet of geretweet. Het aantal volgers is daardoor toegenomen tot 1.200.

De ontwikkeling van het bereik is te zien met deze informatie van januari en daarna van december.

januari 2015 • 31 dagen

TWEETHOOGTEPUNTEN

Topvolger gevolgd door 4.777 personen

Arno Kleine Staarman

@AKleineStaarman VOLGT U

Projectmanager Ruimtelijke Ontwikkeling | Van visie tot realisatie | expert DuurzaamGebouwd.nl | lid expert-team Omgevingswet Tweede Kamerfractie CDA

[Profiel weergeven](#) [Dashboard voor volgers weergeven](#)

Topvermelding 123 interacties verdiend

Adger van Helden

@adgervanhelden · 7 jan. 2015

Nieuw jaar, nieuwe baan: per 1/2 ambtelijk secretaris van de @CDA_BSV op het partijbureau in Den Haag. Ga collega's @CDARotterdam missen!

↩ 14 ↻ 4 ❤ 5

[Tweet weergeven](#)

OVERZICHT VAN JANUARI 2015

Tweetweergaven

188

Bezoeken aan profiel

86

Vermeldingen

18

Nieuwe volgers

10

december 2015 • 31 dagen

TWEETHOOGTEPUNTEN

TopTweet 5.102 weergaven verdiend

Wij wensen de collega's van @CDAGeldermalsen/@HenkvanHeusden veel sterkte toe deze heftige avond. #Geldermalsen #azc

↩ 1 ↻ 20 ❤ 8

[Alle Tweetactiviteit weergeven](#)

[Tweetactiviteit weergeven](#)

Topvermelding 65 interacties verdiend

Bea Schouten

@BeaSchouten · 12 dec.

Bespreken dilemma's in de opvang asielzoekers @CDA_BSV @CDAGelderland met @MonaKeijzer @JosHoenderboom en 2 Cyriërs pic.twitter.com/SeDO7jPKHV

↻ 5 ❤ 2

[Tweet weergeven](#)

OVERZICHT VAN DECEMBER 2015

Tweets

37

Tweetweergaven

31.602

Bezoeken aan profiel

652

Vermeldingen

41

Nieuwe volgers

31

4. Externe contacten

Met het ministerie van BZK is meegepraat over het aanzien van het ambt en over de behoefte aan ondersteuning voor lokale politici.

Er is twee keer een bijeenkomst geweest met bestuurdersverenigingen van andere landelijke partijen. Reden van overleg was om elkaar beter te leren kennen maar ook om de positie van bestuurdersverenigingen te bespreken. Als trend werd gesignaleerd dat de bestuurdersverenigingen worden verdrongen door de activiteiten van de VNG. De VNG organiseert veel voor bestuurders, maar kan nooit de rol van bestuurdersverenigingen overnemen wat betreft de scholing van bestuurders en volksvertegenwoordigers vanuit ieders partijspecifieke gedachtegoed.

Bij de VNG namen we deel in de commissie rechtspositie. Daarin zitten:

- Wilma van de Rijt, wethouder in Heeze-Leende
- Pieter van Lent, raadslid uit Renkum
- Klaas Kok, wethouder in Enkhuisen (nieuw)

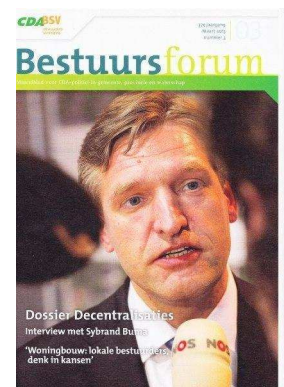
5. Bestuursforum

In april hebben bestuur en redactie het Redactiestatuut van Bestuursforum vastgesteld.

Bestuursforum is in 2015 weer tien keer verschenen. Aan deze jaargang hebben ruim honderd verschillende auteurs bijgedragen, vrijwel allen decentrale CDA-bestuurders. Uitgangspunt van de artikelen blijft het bijdragen aan een herkenbaar christendemocratisch geluid in gemeente, provincie en waterschap.

In 2015 verschenen de volgende dossiers (hoofdthema's):

Januari:	Staten- en Waterschapsverkiezingen
Februari:	Duurzaamheid en (wind)energie
Maart:	Ruimte voor flexibel
April:	Vinger aan de pols bij de decentralisaties
Mei:	De gemeente in financiële problemen
Juni/juli:	Samenwerking tussen gemeenten
Augustus/september:	Lokaal veiligheidsbeleid
Oktober:	De samenleving, niet de overheid
November:	De Rekenkamer
December:	Vluchtelingen

De dossiers kunnen via de website van de Bestuurdersvereniging (onder Bestuursforum => archief) gedownload worden.

Het aantal losse abonnementen bedroeg in 2015: 133.

De redactie vergaderde in 2015 vijf maal. Afscheid werd genomen van het redactielid Ed Koster.

De samenstelling van de redactie was op 31 december 2015 als volgt:

- Jos Wiene, burgemeester van Katwijk, (voorzitter)
- Marcel Migo (eindredacteur)
- Mieke Baltus, burgemeester van Heemskerk
- Eddy Bilder, burgemeester van Zwartewaterland
- Renée Blom, raadslid in Nieuwegein
- Adri Bom-Lemstra, gedeputeerde in Zuid-Holland
- Brigitte van Haaften-Harkema, gedeputeerde in Noord-Brabant
- Klaasjan de Jong, raadslid CDA Zoetermeer
- Yannick Lataster, raadslid in Kerkrade
- Agnes Mulder, Tweede Kamerlid
- Jan Neijzen, fractievoorzitter CDA Elburg
- Sietske Poepjes, gedeputeerde in Fryslân
- Toine Poppelaars, dijkgraaf Scheldestromen
- Ellen Verkoelen, Statenlid in Zuid-Holland
- Jan Zwemer, raadslid CDA Middelburg

Bestuursforum werd in 2015 wederom vormgegeven door Interface Communicatie en gedrukt bij BDU in Barneveld.

6. Publicaties

Overwegingen

In april verscheen een heruitgave van de bundel *Overwegingen*. Dit was een samenwerking van de CDA-Bestuurdersvereniging en het CDA Theologen Netwerk.

De bundel bevat inspirerende teksten voor openingen van vergaderingen. Alle fractievoorzitters hebben een bundel toegestuurd gekregen.

Pamflet 'Het gaat òns om mensen'

Dit pamflet, geschreven door vier wethouders, beschrijft een aantal belangrijke uitgangspunten voor een herkenbaar lokaal CDA-beleid in het sociale domein. Per uitgangspunt zijn belangrijke CDA-waarden beschreven en vervolgens wordt er een aantal suggesties gegeven voor de wijze waarop CDA-bestuurders en -politici dit in de praktijk kunnen brengen.

7. Dienstverlening

Vraagbaakfunctie

De ambtelijk secretaris beantwoordde vragen van leden, over rechtspositionele, politiek-tactische of juridische kwesties. Dit jaar kwamen vooral politiek-strategische vragen voorbij.

Financiën

De openstaande contributie 2015 bedroeg eind december nog € 26.558. We blijven inzetten op een vermindering van wanbetalers. Nadat een tweede herinnering is geweest en de betalingen zijn verwerkt, gaat er een overzicht van de dan nog openstaande contributie 2015 en 2014 per provincie naar het vertegenwoordigend AB-lid met het verzoek om de wanbetalers aan te sporen om alsnog tot betaling van de verschuldigde contributie over te gaan.

VII. CDAV

Doelstellingen

Het CDAV wil politieke bewustwording van vrouwen vergroten en stimuleert hen actief deel te nemen aan politiek en maatschappij. Het CDAV organiseert activiteiten om dit doel te realiseren en werkt aan opvattingen en ideeën op het gebied van emancipatie, die passen bij het christen-democratisch gedachtegoed en die van belang zijn voor vrouwen binnen en buiten het CDA. Het CDAV heeft ongeveer 2.600 leden, kent een landelijk bestuur en provinciale en lokale afdelingen. Het CDAV werkt volgens een netwerkstructuur, dicht bij haar leden en met behoud van vrijheid en verantwoordelijkheden voor afdelingen.

Het CDAV streeft naar een verwezenlijking van haar missie door:

- Het leveren van een inbreng in het politieke beleid op basis van het politieke program van het CDA.
- Het bevorderen van politieke bewustwording bij vrouwen.
- Het bevorderen van de integratie en participatie van vrouwen in het CDA.

Meer concreet werkt het CDAV aan:

- Het ontwikkelen van ideeën en opvattingen rondom emancipatie en gezinsbeleid
- Het stimuleren, ontwikkelen en organiseren van scholing- en emancipatieactiviteiten op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.
- Het vervullen van een vertegenwoordigende en adviserende rol in de daarvoor in aanmerking komende nationale en internationale vrouwenorganisaties.
- Het voordragen van vrouwen voor functies binnen en buiten het CDA en in politieke vertegenwoordigingen.
- Het adviseren van het CDA-bestuur op het gebied van emancipatie.

Bestuur

Het CDAV bestuur bestaat per 31 december 2015 uit 6 personen. Het bestuur kwam zevenmaal bij elkaar om te vergaderen. De bestuurlijke samenstelling in 2015 was als volgt:

Josine Westerbeek-Huitink
Voorzitter

Elma Petter
Vice-voorzitter

Petra Groeneweg
Penningmeester/secretaris

Hennie Nillesen
Bestuurslid

Margriet van de Vooren
Bestuurslid

Mireille de Jonge
CDAV Internationaal

Geeske Telgen
Bestuurslid tot 13 juni 2015

Overzicht van intrede bestuursleden

Josine Westerbeek-Huitink	2013
Elma Petter	2013 herbenoemd
Petra Groeneweg	2015 herbenoemd
Hennie Nillesen	2015 herbenoemd
Margriet van de Vooren	2015 herbenoemd
Mireille de Jonge	2014

Afscheid Mirjam Maasdam en Geeske Telgen

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 13 juni 2015 hebben we afscheid genomen van Mirjam Maasdam en Geeske Telgen. Beiden hebben zich teruggetrokken uit het bestuur in verband met andere werkzaamheden.

Mirjam Maasdam heeft dat per 1 december 2014 gedaan in verband met het lijsttrekkerschap voor de verkiezingen voor Provinciale Staten in de provincie Utrecht. Mirjam is in 2009 in het bestuur gekomen, de eerste 2 jaar als penningmeester. Daarna was ze vooral betrokken bij het schrijven van artikelen over emancipatie en zorg, bij het schrijven van het verkiezingsprogramma CDA in 2012 en bij de visiegroep Zorg van het CDA.

Geeske Telgen is sinds 2011 bestuurslid geweest gericht op de inhoud en mensen. Geeske heeft geschreven voor CDA.nl, was de vertegenwoordiger van het CDAV bij de NVR (Nederlandse Vrouwenraad) en contactpersoon naar de noordelijke provincies. Verder heeft Geeske een bijeenkomst georganiseerd over mantelzorg met Mona Keijzer en was zij de motor achter de FoodBattle met o.a. een enorm comité van aanbeveling, veel publiciteit in kranten en een werkbezoek aan de Librije.

Mirjam en Geeske worden bedankt voor de goede samenwerking en hun inzet voor het CDAV.

Beleidsmedewerker en secretariaat

Het Partijbureau heeft zich gericht op haar kerntaken. Dit heeft tot gevolg gehad dat vanaf het jaar 2015 het CDAV geen structurele secretariële ondersteuning meer heeft.

Op projectbasis kan het CDAV wel een beroep doen op ondersteuning door het Partijbureau tot een maximum van 600 uur. Petra Groeneweg heeft alle administratief ondersteunende taken overgenomen. De overige taken zijn onder de overige bestuursleden verdeeld.

Netwerk Provinciale Vertegenwoordigers

Het CDAV is in veel provincies actief. Alleen Zeeland en Flevoland hebben geen actieve CDAV organisatie. Het bestuur van het CDAV vergadert twee keer per jaar met de afgevaardigden uit de provincie. Dit zijn meestal de provinciale voorzitters van het CDAV. Elk provinciaal bestuur heeft een aanspreekpunt binnen het landelijk CDAV-bestuur om zo de onderlinge communicatie te versterken.

Vertegenwoordiger Groningen:	Marja Leffers
Vertegenwoordiger Friesland:	Sjoerdje Kok
Vertegenwoordiger Drenthe (CDA 4Women):	Thilla Franken
Vertegenwoordiger Overijssel:	Fie Freriks
Vertegenwoordiger Flevoland:	Monique Toorenborg
Vertegenwoordiger Noord-Holland:	Jolanda van Ling
Vertegenwoordiger Utrecht:	Wilmie van der Kuil
Vertegenwoordiger Gelderland:	Anne-Marie Vreman
Vertegenwoordiger Zuid-Holland:	Dineke den Hartog
Vertegenwoordiger Noord-Brabant:	Joke Wagter
Vertegenwoordiger Limburg:	Hennie Nillesen

In de provincie Zeeland is een initiatiefgroep ter oprichting van een zelfstandige afdeling van het CDAV gestart.

Meer over de activiteiten van de provincies is te lezen verderop in het CDAV jaarverslag.

Het landelijk bestuur en het NPV zijn in 2015 tweemaal bijeengekomen.

De eerste keer meteen na de nieuwjaarsbijeenkomst op 10 januari. Daarna is er vergaderd op de Ledendag van 13 juni. Onderwerpen die werden besproken zijn de activiteiten in de provincies, het jaarthema, het beleidsplan en de rol van het bestuur en NPV, de activiteitenkalender en de jaarplanning, de financiële situatie van de Provinciale CDAV-afdelingen.

Voorts zijn er door diverse bestuursleden bezoeken gebracht aan de diverse Provinciale CDAV-afdelingen en aan de door hen georganiseerde bijeenkomsten.

CDAV Internationaal

CDAV-Internationaal is de internationale loot van het CDAV. De leden houden zich bezig met (gender) vraagstukken vanuit een Europese en internationale invalshoek. Wij doen dit door het signaleren, behartigen en ondersteunen van vrouwenbelangen in internationaal verband. Daarnaast formuleren wij aanbevelingen voor de fractie in de Tweede Kamer en de Euro-fractie in Brussel. Ook onderhouden wij nauw contact met de EVP-Vrouwen, rechtstreeks en via Hillie van der Streek, de secretaris-generaal van de EVP-Vrouwen.

De leden van het CDAV Internationaal vertegenwoordigen ook op andere momenten het CDAV, zowel binnen als buiten de partij, waaronder de CDA Commissie Buitenland en het WI-beraad.

In 2015 bestond het CDAV Internationaal uit de volgende leden:

Mireille de Jonge – voorzitter

Femmy Bakker – secretaris

Astrid Frey – lid

Yolande Ulenaers – lid (tot zomer 2015)

Yesim Chandan – lid (tot zomer 2015)

Het CDAV Internationaal is traditiegetrouw het jaar 2015 begonnen met de CDAV-Nieuwjaarsbijeenkomst 2015. Het thema van deze bijeenkomst was 'Wie wordt de Marga Klompé van de 21e eeuw?' met aandacht voor vrouwen, vrede en veiligheid. De bijeenkomst met een introductie op het thema door Iris Plessius en een reflectie van Esther de Lange, was drukbezocht.

In april vond het jaarlijkse colloquium van de EVP-vrouwen plaats. De leden hebben daar presentaties gekregen over de positie van vrouwen en hun rol in democratiseringsprocessen. De focus lag op Midden- en Oost-Europa na de val van de Berlijnse Muur.

De EVP-Vrouwen Summer Academy 2015 vond plaats in Malta en stond in het teken van 'Vrouwen en de digitale Agenda'. Dit thema stond ook centraal in München, waar in het najaar de bestuursvergadering en het congres van de EVP-Vrouwen werd gehouden. Tijdens het congres heeft het CDAV Internationaal een amendement ingediend op de resolutie met betrekking tot de Digitale Agenda.

Het CDAV werd bij genoemde gelegenheden vertegenwoordigd door de voorzitter. Naar München

vergezeld door een van de CDAV Internationaal-leden.

In oktober 2015 heeft CDAV Internationaal voor het eerst officieel deel uit gemaakt van de Partijdelegatie naar het EVP-jaarcongres dat in 2015 in Madrid werd gehouden. Tijdens dit congres is Corien Wortmann herkozen in het EVP-bestuur. CDAV Internationaal heeft zich samen met het CDAV-bestuur en EVP-Vrouwen ingezet voor de lobby tot de herverkiezing van Corien Wortmann.

In de laatste maanden van 2015 zijn de voorbereidingen gestart voor de Nieuwjaarsbijeenkomst 'nieuwe stijl' van het CDAV en het CDAV Internationaal. Thema voor deze bijeenkomst is 'Onbekend maakt onbemind. De vluchtelingencrisis'.

CDAV contacten in de Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europees Parlement

Het CDAV heeft regelmatig contact met de Tweede Kamerleden, met name met de woordvoerders van Portefeuilles die het CDAV aangaan. De voorzitter van het CDAV onderhoudt met name contacten met de fractievoorzitter Sybrand van Haersma Buma over beleidsinhoudelijke standpunten en de positie van vrouwen binnen het CDA; met Mona Keijzer op het gebied van zorg en vluchtelingen en met Pieter Heerema over vrouwen en de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er dit jaar diverse ad hoc contacten met de andere Kamerleden geweest tijdens bijeenkomsten, congressen en de heidagen van het partijbestuur.

De contacten met de Eerste Kamer zijn er vooral met Elco Brinkman, Maria Martens en Sophie van Bijsterveld. De CDAV-voorzitter spreekt over diverse onderwerpen met Elco Brinkman tijdens de partijbestuursvergaderingen maar ook daarbuiten. Met Sophie van Bijsterveld en Maria Martens zijn de contacten goed. Met name in het kader van onderwerpen die echt vrouwen betreffen. Beide vrouwen zijn vaak ook aanwezig op onze nieuwjaarsbijeenkomst, ALV en bij bijeenkomsten georganiseerd door het CDAV in de provincies.

De Europarlementsleden adviseren het CDAV internationaal. Esther de Lange is daar onze eerste contactpersonen. Daarnaast zijn er ook contacten met Jeroen Lenaers.

CDAV contacten in Turkije

Dit jaar organiseerde CDA Kleurrijk een studiereis naar Turkije. Vanuit het CDAV namen Margriet van de Vooren en Josine Westerbeek-Huitink alsmede oud-voorzitter Arinda Callewaert hieraan deel.

Er zijn o.a. veel vrouwenorganisaties bezocht. Zo bezochten we Woman for Women Rights, de vrouwelijke ondernemersorganisatie Kagidir, de vrouwen tak van de politieke partijen CHP en AKP. Bij de AKP hebben we ook een locatie bezocht van waaruit de verkiezingen ondersteund werden.

Verder hebben we het Consulaat in Istanbul bezocht en tevens op hun uitnodiging de dodenherdenking op het consulaat bijgewoond. Ook bezochten we de ondernemersvereniging Musiad; het hoofd van Buitenlandse zaken in Ankara de heer Mustafa Osman Turam.

Bij elke studiereis hoort natuurlijk een bezoek aan de ambassade niet te ontbreken. Onderwerpen als de rol van de ambassade bij G20; de positie van de vrouw in de politiek en maatschappij; de problematiek rond vluchtelingen en het sociale zekerheidstelsel zijn ruim aan bod geweest.

Ook de ambtenarenvakbond; Diyanet; Teknokent en het instituut Strategic Thinking horen nog in het rijtje thuis van bezochte organisaties.

Het was een druk, overvol programma waarbij door de diversiteit aan bezochte organisaties een beter inzicht hebben gekregen in de positie van vrouwen in Turkije.

Lees [hier](#) het reisdagboek dat Margriet heeft gemaakt.

CDAV binnen het CDA

Het CDAV heeft een vertegenwoordiger in het Partijbestuur. De voorzitter van het CDAV, Josine Westerbeek-Huitink, maakt q.q. deel uit van het Partijbestuur.

Partijcongres

Het CDAV probeert altijd met zoveel mogelijk vrouwen deel te nemen aan het Partijcongres. Het CDAV heeft tijdens het partijcongres 10 extra stemmen naast de eigen stem van de leden van het bestuur. Vanwege deze extra stemmen is er voor een partijcongres overleg tussen het bestuur om voorstellen en resoluties die op het congres ter stemming worden gebracht met elkaar te bespreken en een stemadvies hierover uit te brengen. Ook is het CDAV gerechtigd om zelf resoluties in te dienen op het Partijcongres.

Verkiezingen Provinciale Staten en Waterschappen

In volksvertegenwoordigende organisaties zien wij graag een verdeling, die een afspiegeling is van de samenleving. Dat diversiteit gezond is voor een organisatie is bekend. Een divers team levert meer kwaliteit en heeft daarnaast meer draagvlak.

Het aandeel vrouwen in de vertegenwoordigende organen is de laatste jaren afgenomen. Dat vinden we een zorgelijke ontwikkeling.

Daarom heeft het CDAV in 2014 aan alle provinciale voorzitters een brief geschreven om aandacht te vragen voor vrouwen op de kandidatenlijsten en om zoveel mogelijk rekening te houden met diversiteit in het algemeen.

We zijn blij met de vrouwen die gekozen zijn, maar het uiteindelijke totale aantal vrouwen is teleurstellend.

Overige vertegenwoordigingen binnen het CDA

Elma Petter neemt deel aan de werkgroep HRM.

Mireille de Jonge maakt deel uit van het Stichtingsbestuur van het Wetenschappelijk Instituut.

Externe Vertegenwoordigingen

Nederlandse Vrouwenraad

Het CDAV is vertegenwoordigd in de algemene vergadering van de Nederlandse Vrouwen Raad (NVR). De Nederlandse Vrouwen Raad streeft naar gelijke rechten en volwaardige participatie van vrouwen op alle terreinen. De NVR, dat zijn alle lidorganisaties gezamenlijk. Onderwerpen die door de NVR op de agenda worden gezet verkrijgen daardoor meer gewicht dan wanneer lidorganisaties dat afzonderlijk doen. Er zijn ruim 40 vrouwenorganisaties lid van de NVR-koepel.

Politiek Vrouwen Overleg

De voorzitter Josine Westerbeek-Huitink vertegenwoordigt het CDAV in het Politiek Vrouwen Overleg (PVO). Het PVO is het bestuurlijk samenwerkingsorgaan van de vrouwen- en emancipatienetwerken van de politieke partijen op het gebied van arbeidsparticipatie, het combineren van arbeid en zorg, emancipatie en diversiteit. Algemene doelstellingen PVO:

- Bevorderen van gelijke behandeling en rechten van mannen en vrouwen
- Bevorderen van evenredige participatie van mannen en vrouwen in de politiek
- Bevorderen en aanzwengelen van discussie over genoemde doelstellingen met leden van het Kabinet, Tweede Kamerleden en Partijbesturen
- Partijoverschrijdende bestuurlijke samenwerking op het gebied van de rechten van de vrouw.

Het voorzitterschap en secretariaat van het PVO is elk jaar in handen van een ander politieke partij. Het CDA heeft in 2015 het voorzitterschap overgenomen van de VVD. Josine Westerbeek-Huitink heeft de rol van voorzitter vervuld en Teuni Scholthof de rol van secretaris. Het voorzitterschap wordt in 2016 voortgezet door D66.

De vergaderingen

Het PVO heeft in 2015 5 x keer vergaderd. De vergaderingen vonden plaats op de het CDA-partijbureau. Op de vergaderingen werd er onder de leden altijd een ronde gemaakt over wat er in de politieke partij in kwestie speelt op het gebied van vrouwen. Als iets in de politieke actualiteit van belang was voor vrouwen, werd er besproken of er een rol voor het PVO is weggelegd. Verder werden de vergaderingen gebruikt om relevante gesprekken en de expertmeeting te plannen, voor te bereiden en na te bespreken.

De werkbezoeken

In 2015 heeft het PVO drie werkbezoeken afgelegd. Op chronologische volgorde:

1. Mariëtte Hamer, voorzitter SER (13 mei 2015)

Onderwerpen: SER-adviezen die vrouwen raken, combinatie arbeid - zorg, pensioen, vrouwelijk leiderschap, aantal vrouwen in de SER. Een prettig gesprek waarbij mevrouw Hamer met het PVO mee dacht en haar hulp aanbood voor de toekomst.

2. Hans de Boer, voorzitter VNO-NCW (20 mei 2015)

Onderwerpen: de Topvrouwendatabank voor topfuncties in het bedrijfsleven (initiatief met Minister Bussemaker), bestuursstructuur en -cultuur, handelsmissies. Een prettig en serieus gesprek over de achterblijvende M/V diversiteit in de top van het bedrijfsleven.

3. Premier Rutte (28 oktober 2015)

Onderwerpen: vrouwelijke hoogleraren, gender pay gap, medicijnen voor vrouwen, economische zelfstandigheid en arbeidsparticipatie, WMO. Het was een prettig gesprek waarin de leden van het PVO de gelegenheid kregen om te vertellen wat er in ieder politieke partij speelde op het gebied van vrouwen. De premier was goed voorbereid, luisterde, was geïnteresseerd, stelde vragen en dacht met het PVO mee. Hij stelde ook voor om een gezamenlijke actie vanuit de woordvoerders op touw te zetten over een bepaalde kwestie, waarbij we ook de SP betrekken. Tot slot gaf hij aan dat het VVD-smaldeel van het PVO welkom is om eens terug te komen op gesprek.

De expertmeeting

De expertmeeting vond plaats op 1 september 2015 in de fractiekamer van het CDA in de Tweede Kamer. Het thema: De toekomst van de flexibele arbeidsmarkt: wat betekent dit voor vrouwen? Is het een keuze of een noodzaak voor vrouwen om kleine (combinatie)banen te vervullen en wat zijn de gevolgen voor de socialezekerheidsrechten? CBS-hoofdeconoom dr. Peter Hein van Mulligen gaf een cijfermatige presentatie over de stand van zaken van vrouwen op de Nederlandse arbeidsmarkt met een speciale focus op de flexibele arbeidsmarkt. Prof.mr. Ferdinand Grapperhaus gaf hierover een meer beschouwende presentatie. Aanwezige Kamerleden waren Linda Voortman (GroenLinks), Pieter Heerma en Pieter Omtzigt (beiden CDA) en enkele medewerkers.

Tot slot

Het PVO kijkt terug op een goed en productief jaar. Het hoogtepunt was het prettige gesprek met Premier Rutte in het torentje. Waar er vorige jaren vooral gesprekken plaatsvonden met bewindspersonen, kozen we nu voor organisaties (SER en VNO-NCW) die misschien minder zichtbaar, maar niet minder belangrijk zijn voor de totstandkoming van beleid dat vrouwen raakt.

De expertmeeting is goed verlopen en de cijfers van het CBS gaven een goed beeld van de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt, waar nog een wereld te winnen is. Er is behoefte aan herziening van het concept, wat in 2016 aan de orde zal komen.

Communicatie

Het CDAV wil haar leden zo goed mogelijk informeren. Dit doen wij door middel van het aankondigen van activiteiten op de website van het CDAV www.cda.nl/cdav en door middel van digitale ledennieuwsbrieven. Daarnaast heeft het CDAV een LinkedInaccount en een Twitteraccount.

Ook schrijven wij nieuws en achtergrondartikelen in het CDA.nl, op de drie pagina's 'Vrouw & Politiek', dat vier keer per jaar verschijnt.

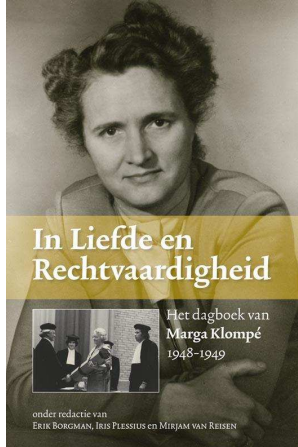
TWEETS	VOLGEND	VOLGERS	VIND-IK-LEUKS	LIJSTEN
1.766	377	412	653	2

Website www.cda.nl/cdav
E-mail cdav@cda.nl
Twitter [Twitter CDA Vrouwen](#)
Facebook [Facebook CDA Vrouwen](#)

Activiteiten CDAV landelijk

Nieuwjaarsbijeenkomst:

Traditioneel houdt het CDAV in samenwerking met de EVP-fractie begin januari haar nieuwjaarsbijeenkomst. Op 10 januari 2015 waren een kleine 70 belangstellende vrouwen afgekomen op het thema: **“In Liefde en Rechtvaardigheid: Het dagboek van Marga Klompé.”**

Iris Plessius, één van de schrijvers van het dagboek, gaf een boeiende inleiding over het werk en het leven van Marga Klompé.

Daarna gaf Esther de Lange, CDA-delegatieleider in het Europees Parlement een eerste reactie.

Marga Klompé (KVP) was de eerste vrouwelijke minister van Nederland. Zelf heeft ze nooit een autobiografie geschreven. Dat vond ze een uiting van ijdelheid. Wel hield ze gedurende haar eerste jaar als lid van de Tweede Kamer handgeschreven dagboeken bij over de politiek en haar leven. Deze zijn gebruikt om “in Liefde en Rechtvaardigheid” het dagboek van Marga Klompé samen te stellen.

Marga Klompé was voordat ze in tweede kamer kwam werkzaam als natuur- en scheikunde-docente aan het meisjeslyceum Mater Dei in Nijmegen. Ze was actief in de Unie van Vrouwelijke vrijwilligers en werd namens het Nederlands Vrouwencomité afgevaardigd naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

Marga had een groot netwerk. In 1948 werd ze op de KVP-kandidatenlijst voor de Tweede Kamer gezet. Als enige vrouw in de fractie wist ze zich goed staande te houden tussen alle mannen. Ze geldt als grondlegster van de algemene Bijstandswet en de Wet op de bejaardenoorden. Zij was een groot voorvechtster van vrede en internationale gerechtigheid.

Haar rooms-katholieke geloof was een belangrijke inspiratie voor haar doen en laten. Voor haar waren mensen als dragers van maatschappelijk verbanden eerst en vooral verantwoordelijk voor het creëren van een liefdevolle en rechtvaardige samenleving waarin op een respectvolle wijze plaats is voor iedereen. Ze had een enorme inzet. Voor een privéleven bleef weinig tijd over. Een uniek mens met grote betekenis voor de Nederlandse samenleving.

Esther de Lange gaf in haar reactie heel mooi de verbanden aan met de huidige problemen in Nederland en Europa. Zeker zo kort na de aanslagen in Parijs zijn vraagstukken op het gebied van vrede en rechtvaardigheid heel actueel. Op de vraag: Wie wordt de Marga Klompé van de 21-ste eeuw gaf Esther aan dat we allemaal een stukje Marga Klompé in ons hebben en dat we daar ook naar moeten handelen. Dat was een mooie conclusie aan het eind van de bijeenkomst.

Algemene Ledenvergadering 13 juni 2015

De Ledendag was het startpunt van het Jaarthema 2015/2016: **‘De balans tussen werk, zorg en invloed’**

Ongeveer 1/3 deel van het inkomen in Nederland wordt verdiend door vrouwen, en dus 2/3 deel door mannen. Vrouwen verrichten veruit de meeste zorgtaken. Het gaat echter niet alleen om de combinatie van werk en zorg. Ook het aantal vrouwen op posities waar besluiten genomen moeten worden (bv in de politiek, in raden van bestuur) blijft achter.

“De balans tussen werk, zorg en invloed”. Een onderwerp dat ook 20 jaar geleden al op de agenda van het CDAV stond, maar nog steeds actueel is.

Mirjam Maasdam-Hoevers, fractievoorzitter CDA Provincie Utrecht liet aan de hand van een aantal cijfers de verschillen zien van de arbeidsparticipatie van de man en van de vrouw alsmede het aantal uren dat aan het huishouden wordt besteed.

Het aantal vrouwen in topfuncties blijft ver achter bij de mannen.

Tevens geeft ze aan dat 52% van de vrouwen niet economisch zelfstandig is. Vooral jonge vrouwen moeten zich realiseren dat je altijd de stap naar economische zelfstandigheid moet kunnen zetten. Het leven is niet altijd de roze wolk.

Vervolgens draagt Mirjam een aantal punten aan voor de discussie. Hoe blijven vrouwen tussen 30 en 50 actief? Moeten de eisen anders worden bv door flexibelere verbanden? Je moet er ook tijdelijk tussenuit kunnen stappen en op een later moment weer instromen. Vrouwen moeten elkaar steunen, maar hebben ook echte supporters nodig bv in selectiecommissies.

Daarna volgt er een rondetafelgesprek geleid door Josine Westerbeek-Huitink.

Toos Jongma-Roelants, o.a. voorzitter CDAV 1991 - 1995, geeft aan dat de faciliteiten 20 jaar geleden veel minder waren. Economische zelfstandigheid was toen een “vies” woord in het CDA. Ze heeft veel vrouwen aangedragen voor de lijsten en functies. Het hielp wel, maar het werd niet in dank afgenomen. Mannen hadden soms moeite om vrouwen serieus te nemen op hun deskundigheid. Josine vult daar op aan, dat vrouwen elkaar ook moeten steunen in de vergadering.

Geeske Telgen-Swarts, o.a. lid landelijk bestuur PCOB, heeft niet een bepaalde vrouw die zij als voorbeeldfiguur ziet. Als zij bv kijkt naar haar moeder die werkte, dan vond ze dat als kind niet altijd leuk. Maar aan de andere kant straalde haar moeder daarmee uit: jullie kunnen dit later ook. Zij geeft ook aan dat zij ervaart dat jonge mensen niet alleen maar een carrière willen, maar ook welzijn. De participatiesamenleving is een mooi woord, maar je blijft toch voor een belangrijk deel afhankelijk van je familie.

Hilde Kaemingk, o.a. CDA-raadslid Zeist, ziet deze eeuw als een eeuw van kansen voor vrouwen. In haar werk bij de bank zijn er goede faciliteiten bv voor wat betreft flexwerken en thuis werken. De tijdsinvestering in haar raadswerk is enorm. Bovendien wordt aanwezigheid verwacht op vreemde tijden zoals dinsdag om 14.00 uur.

Verder zegt ze dat de jonge generatie bezittingen minder belangrijk vindt, ze willen dingen ervaren (experience) en flexibel zijn. Er zijn zo veel keuzes: reizen, carrière, sporten, gezin.

Mirjam Maasdam-Hoevers, o.a. fractievoorzitter CDA Provincie Utrecht, geeft aan dat ook andere manieren van vergaderen gestimuleerd moeten worden. Telefonisch vergaderen gaat sneller bv een half uur ipv met 6 mensen naar Utrecht rijden om dan 2 uur bij elkaar te zitten. De uitdrukking van Ruth Peetoom "be there" kan gewoon niet altijd.

In de zaal wordt bepleit om het belang van de economische zelfstandigheid goed onder de aandacht te brengen.

- Er is geen vangnet voor vrouwen als je 'narigheid' overkomt zoals scheiding, ziekte, overlijden. Niet alleen voor jezelf, maar ook voor je kinderen. Het heeft ook consequenties voor je pensioen.
- In het onderwijssysteem zou je er al aandacht aan moeten besteden. Opleiding is dus erg belangrijk, want je moet later wel degelijk aan de bak.
- Door de globalisering en de vergrijzing is de druk op het werken door vrouwen heel hoog
- Besef dat in het carrièreperspectief de golfbeweging van de "levenscyclus" zit.

Activiteiten provinciale CDA V afdelingen

CDAV Fryslân

Bestuurssamenstelling per 31 december 2015

Sjoerdije Kok, voorzitter en lid DB van CDA Fryslân

Djoke Travaille, notulist

Rineke Osinga, lid en lid AB van CDA Fryslân

Minke van der Goot, secretaris (tot 1 april 2016)

Sjoukje Dijkstra, penningmeester

Akke Toren, secretaries (na 1 april 2016)

Bestuur

Er vindt een verandering in het Bestuur plaats, doordat Akke Toren zich weer beschikbaar heeft gesteld. Zij zal op de Jaarvergadering van 1 april 2016 de functie van Minke van der Goot als secretaris overnemen.

Het bestuur heeft 5 maal vergaderd, steeds bij de bestuursleden thuis. Tussendoor wordt er veel via de mail met elkaar afgestemd. Naast de vaste agendapunten kwamen ook actuele zaken in het bestuur aan de orde. Iedere vergadering is tijd besteed aan actuele (politieke) zaken.

Algemeen

Het jaar 2015 is voor ons bestuur een plezierig jaar geweest. We mochten ons 35-jarig jubileum vieren. Dit is dan ook met een feestelijke bijeenkomst herdacht in de Waalse Kerk.

We hebben goede vergaderingen gehad en naast de bestuurlijke zaken hebben we actief gereageerd op actuele politieke zaken. In Fryslân is het CDA Vrouwenberaad nog steeds een actieve club. Zij wordt gevormd door vrouwen die zich vanuit hun christelijke achtergrond in willen zetten voor de maatschappij. Het e-mail adressenbestand omvat ruim 300 adressen. Het CDA Vrouwenberaad stelt zich niet alleen open voor CDA vrouwen maar voor alle geïnteresseerde vrouwen. Dit jaar is gekozen voor activiteiten binnen en buiten de provincie. Het bestuur maakt deel uit van de netwerkgroep CDA4WOMEN die helaas in 2015 geen gezamenlijke bijeenkomsten heeft georganiseerd.

Activiteiten CDAV Fryslân in 2015

Bezoek “Fier Fryslân”

Op 11 februari is er een bezoek gebracht aan “Fier Fryslân” in Leeuwarden.

“Fier Fryslân” is een expertise-en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Hun visie is: geweld begint, waar respect stopt. Geweld in de privésfeer is niet alleen het probleem van het slachtoffer. Daarom richt Fier zich op alle betrokkenen bij het geweld. Fier zoekt altijd naar mogelijkheden om gezinsleden bij de hulp te betrekken, behalve als dit om veiligheidsredenen niet mogelijk is.

Mevrouw Anke van Dijke en haar medewerkster Linda Gerritsen hebben ons uitleg gegeven over "Fier" Mony Brandsma, destijds CDA Statenlid heeft meegewerkt om alle geledingen van zorg hier onder één dak te krijgen. Het betreft de Jeugdzorg en "Blijf van mijn lijf".

"Fier" biedt hulp d.m.v. verschillende afdelingen: "Asja" is bedoeld voor meisjes die slachtoffer zijn van loverboys.

"Zahier" biedt hulp aan vooral de opvang van vrouwen en meisjes uit vooral Noord-Afrika, het Midden Oosten, en Azië. Zij hebben vaak te maken met eergereleerd geweld.

"Metta" richt zich op de opvang van meisjes van 12 tot 23 jaar, die soms al voor hun zesde jaar getraumatiseerd zijn.

"Rena" biedt gespecialiseerde hulp aan door heel het land. "Fier" is er ook voor de ambulante hulp en is door de vereniging van Nederlandse Gemeenten landelijk erkend hierin.

Voor het financieren van al deze hulp kan men bij de WMO aankloppen, maar ook wordt men ondersteund door vele vrijwilligers en sponsors. Men probeert zoveel mogelijk zelf supporting te zijn!

Op 8 april werd onze Algemene ledenvergadering gehouden in "Nijkleaster" in Jorwert.

Na het formele gedeelte van deze jaarvergadering werd het woord gegeven aan ds. Hinne Wagenaar. Hij is pionierpredikant voor Nijkleaster. Nijkleaster is een pioniersplek van de Protestantse Kerk in Nederland. Op 28 oktober 2012 is men gestart met deze pioniersplek om hier een klooster in de hedendaagse tijd te realiseren. Een plaats van bezinning in deze vaak hectische maarschappij. Men doet dit d.m.v. wandelingen met een bezinningsonderwerp en korte bijeenkomsten in de kerk van Jorwert.

Op 28 september 2014 vierde Nijkleaster in Jorwert de afronding van de geldinzamelingsactie "het verhaal gaat door/It ferhaal giet fierder.Help ons bouwen".

De realisatie van de Ferdjipping was een feit. Deze verbouwing kon tot stand komen door giften en vele vormen van vrijwilligerswerk. Al eerder waren de Foartsjerke en de hal door een verbouwing aangepakt en men had nu twee goed bruikbare en geoutilleerde ruimtes tot de beschikking.

Elke woensdag ochtend is iedereen hier welkom voor een ontmoeting, wandeling en bezinning.

Op deze manier wil men aan de titel van het boek van Geert Mak "Hoe God verdween uit Jorwert" een ommekeer maken door religie d.m.v. bezinning te laten beleven op deze pioniersplek.

Bezoek Tweede Kamer op 2 oktober

In een touringcar met 50 vrouwen vertrokken we naar Den Haag. Tijdens de rit vertelden een aantal raadsleden uit enkele Friese gemeenten hun ervaringen over het raadswerk.

Bij de Eerste Kamer aangekomen werden we ontvangen door het Eerste Kamerlid Wopke Hoekstra.

De Eerste Kamer krijgt advies van de Raad van State en besluit daar wel of niet iets mee te doen. Zij beoordeelt wetgeving en besluiten die door de Tweede Kamer zijn genomen. Zij komen daarvoor iedere dinsdag bijeen.

Tijdens de vergaderingen is er in tegenstelling tot de vergaderingen in de Tweede Kamer zelden publiek bij aanwezig.

Daarna heeft Wopke Hoekstra ons rondgeleid en veel verteld over het monumentale gebouw met prachtige schilderijen, plafonds en wandversieringen.

Hierna brachten we een bezoek aan het Mauritshuis, waar een zeer deskundige gids ons veel informatie gaf over de verschillende schilderijen.

Op de terugreis hebben we onze activiteiten gepresenteerd voor de komende tijd.

Jubileumviering 35 jaar CDAV

Op 28 november in de Waalse kerk hebben we ons 35-jarig jubileum gevierd.

Er waren 45 vrouwen aanwezig waaronder een aantal voormalige actieve leden/bestuursleden.

Dhr B. Bilker heeft een lezing gehouden over Maria Louise van Hessen-kassel "Marijke Meu". Zij is de belangrijkste provinciale vrouwelijke Friese bestuurder uit onze geschiedenis geweest. Zeer passend in ons jubileumjaar.

Het orgel werd bespeeld door dhr A. Osinga, voor en na de bijeenkomst.

Als afsluiting werden er hapjes en drankjes geserveerd.

Kerstgroet Ook dit jaar is via de e-mail een kerstgroet verspreid naar de leden. Deze kaart met gedicht was deze keer verzorgd door Djoke Travaille. Gezien de vele positieve reacties hopen we hier ook in 2016 mee door te gaan.

Andere contacten

Naast onze eigen activiteiten werden er vergaderingen en bijeenkomsten van andere vrouwenorganisaties bezocht en van het landelijk CDA Vrouwenberaad. Daarnaast waren er regionale bijeenkomsten en ledenvergaderingen van CDA Fryslân. Een afvaardiging bezocht bijeenkomsten van de Friese Christelijke Plattelandsvrouwen, de Hervormde Vrouwengroep, de Protestante Vrouwen Organisatie en anderen. Ook werden door de CDA-vrouwen de Landelijke CDA-congressen bijgewoond.

Het Bestuur van CDAV Fryslân kijkt terug op een boeiend en inspirerend jubileumjaar met veel activiteiten.

CDAV Overijssel

Het CDAV Overijssel heeft in 2015 een behoefte-onderzoek uitgezet. Er hebben toen 20 mensen aangegeven dat ze wel behoefte hebben aan een thema-avond.

Een kleine werkgroep heeft zich bezig gehouden met het organiseren van een bijeenkomst op 15 februari 2016 met als thema mantelzorg

Inmiddels is de bijeenkomst ook geweest. Het was een heel inspirerende avond met ongeveer 60 bezoekers.

CDAV Gelderland

Het bestuur bestond per 1 januari 2015 uit:

- Mevrouw A.M.Th. Vreman, voorzitter
- Mevrouw J. van Schuylenburg, penningmeester
- Mevrouw P.E. Jacobs, secretaris
- Mevrouw A.E.H. Looman-van Breen

Bestuurswijzigingen:

In de Algemene Ledenvergadering van 6 maart 2015 hebben we afscheid genomen van Jeannette van Schuylenburg. Jeannette heeft zich meerdere termijnen ingezet voor het CDAV Gelderland als penningmeester en als vertegenwoordigster van het CDAV Gelderland in de HRM-commissie Gelderland.

Loes Looman is de nieuwe penningmeester per 6 maart 2015.

In de Algemene Ledenvergadering van 28 november 2015 is mevrouw Reini van Schoor benoemd als bestuurslid. Er zijn 3 vacatures in het bestuur van het CDAV Gelderland.

Bestuursactiviteiten:

Het bestuur heeft 3 maal vergaderd in 2015, te weten op 16 januari, 3 juli en 23 oktober. Daarnaast zijn er tal van provinciale vergaderingen bijgewoond door meerdere bestuursleden. Anne-Marie Vreman woonde de vergaderingen bij van het Bestuur CDA-Gelderland als bestuurslid. Jeannette van Schuylenburg heeft de vergaderingen van de HRM-commissie CDA Gelderland bijgewoond en zal dat doen tot 1 maart 2016.

Op 13 juni 2015 vond een ledenvergadering plaats van het CDA Gelderland, met verkiezingen voor 3 vacatures van bestuurlijke functies. Het verheugt ons dat alle vacatures zijn ingevuld door dames. Mevrouw Liza Kozłowska, net verhuisd naar Gelderland, is de nieuwe secretaris.

Mevrouw Anita Ermers, ook betrokken CDAV-lid, is gekozen als bestuurslid met de portefeuille Euregionale samenwerking. Mevrouw Anita Sorensen is de nieuwe vicevoorzitter.

Helaas was deze ledenvergadering ook gepland op 13 juni 2015. Jammer gezien het feit dat de landelijke bijeenkomst van het CDAV in onze provincie, in Ede, al veel eerder gepland was en tijdig gecommuniceerd.

Anne-Marie Vreman vertegenwoordigt CDAV Gelderland in het landelijk CDAV.

Op woensdag 7 oktober 2015 vond de Expert meeting “Lifting the Veil”; wat werkt wel en niet in de strijd tegen kindhuwelijken plaats bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag. Minister Lilianne Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) en Prinses Mabel van Oranje (Girls not Brides) hielden deze dag speeches. Het onderwerp kindbruiden stond en staat op dit moment nog eens extra hoog op de agenda naar aanleiding van het nieuws dat Syrische kindbruiden asiel hebben aangevraagd in Nederland. Kindbruiden is een globaal probleem en

gigantisch van omvang.

Het heeft alles van doen met genderongelijkheid; het ligt eraan ten grondslag en het houdt genderongelijkheid in stand! Anne-Marie Vreman en Nelleke Jacobs woonden deze Expertmeeting bij. We werden zeer verwelkomd aangezien we nagenoeg de enige politieke vertegenwoordigers waren.

Provinciale Statenverkiezingen 2015

Het aantal vrouwelijke kandidaten op de verkiezingslijst en zeker de verkiesbare plaatsen, was teleurstellend te noemen. Bij de evaluatie na de verkiezingen werd de noodzaak aangegeven om een afvaardiging van het CDAV in de sollicitatiecommissie te manifesteren.

Er zijn 9 zetels behaald door het CDA in de provincie Gelderland. Twee gedeputeerden werden benoemd door deelname aan de coalitie. Alleen hierbij is de 50/50 verdeling van toepassing. Van de negen zetels worden er 3 door een vrouw ingevuld.

Activiteiten in 2015

Apeldoorn, 6 maart 2015

Bijeenkomst bij **Mode & Co**, onderdeel van Geluk & Co. Dit is een samenwerking tussen Riwis en de Passerel. Twee maatschappelijke ondernemingen met een brede kijk op 'meedoen naar vermogen' willen de kansen voor mensen met een afstand tot de samenleving optimaliseren. Ze doen dit onder het label Geluk & Co.

Op **zaterdag 25 april** organiseerde CDAV-Gelderland in samenwerking met **CIEP Personal Quality and Results** een workshop efficiënter werken. De workshop werd gegeven door **mevrouw Jolien van Koeveringe**.

Tijdens de door ons aangeboden workshop werden de highlights van CIEP, *CHANGE INTO EXCELLENT PERFORMANCE*, aangestipt en werd met name ingegaan op effectief gebruik van email. Voor een volledige training verwijzen wij u naar de site: www.ciep.com.

29 september 2015 in Twello in samenwerking met CDA Senioren over Financiële problemen.

De laatste bijeenkomst was **28 november in Apeldoorn**. Het betrof een informatiebijeenkomst over **Kindbruiden**. Het doel was om meer "awareness" te creëren, helemaal nu Syrische kindbruiden asiel hebben aangevraagd in Nederland.

CDAV Flevoland

Bestuur:

Monique Toorenborg
Riekje van Belle
Jenneke Wagenaar

Activiteiten:

Het CDAV Flevoland beleefde in 2015 haar eerste jaar. Dit jaar werd voornamelijk gebruikt om de organisatie op te starten en het beleidsplan voor de komende jaren op te stellen.

Op 14 oktober 2015 vond de allereerste bijeenkomst plaats met als thema Balans tussen werk en mantelzorg, dat in samenwerking met het VMCA werd georganiseerd.

Deskundige inbreng kwam van Jos Alders en Magda van Gestel. Jos Alders geeft voor de Almeerse vrijwilligers- en mantelzorgcentrale VMCA cursussen aan mantelzorgers. Magda van Gestel heeft vanuit haar organisatie KOMMAvanGestel een 'Protocol Mantelzorg' ontwikkeld: een

bruikbaar protocol dat werkgevers kunnen inzetten om mantelzorgers te ondersteunen. Samen brachten zij veel expertise in over werkende mantelzorgers en de knelpunten die zij soms ervaren. In twee workshops werd doorgepraat over persoonlijke ervaringen met mantelzorg. Hier bleek dat positief en gezond blijven het allerbelangrijkste is voor mantelzorgers. Je zult eerst goed voor jezelf moeten zorgen, voordat je voor

anderen kunt zorgen. Het meest opmerkelijke knelpunt voor mantelzorgers is onbekendheid. Vaak weten collega's van elkaar niet dat zij mantelzorger zijn en welke impact dit heeft op het werk. Mantelzorgers zullen hun thuissituatie bespreekbaar moeten maken op de werkvloer, zodat collega's en leidinggevenden weten hoe en wanneer ze kunnen helpen.

De kant van de werkgever werd ook besproken. Een werkgever kan helpen overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Bijvoorbeeld via invoering van flexwerken, flexibele arbeidstijden en onderling overdraagbaarheid van zorgverlof. Of door het aanbieden van een cursus 'In balans' aan de mantelzorger. De belangrijkste taak van de werkgever ligt op het gebied van bewustwording van het feit dat er veel mantelzorgers zijn en het belang om hen te ondersteunen.

Ze dient voor een goede open sfeer te zorgen, waarin mantelzorgers hun privésituatie bespreekbaar durven te maken en collega's bereid zijn te helpen.

De avond werd afgesloten met het belichten van de rol van de politiek. Het vinden van een balans tussen werk en mantelzorg is vooral een taak van werkgever en werknemer. De overheid heeft vooral de faciliterende rol. Ze heeft een taak in het wegnemen van juridische knelpunten en in het ondersteunen van wijkteams en organisaties zoals het VMCA. Ook werd benadrukt dat er veel waardering voor mantelzorgers is, wat bijvoorbeeld naar voren komt in het 'mantelzorg-compliment' of 'Mantelzorgwaardering'.

CDAV Noord-Holland

Het CDAV is voor veel van onze bijna 400 leden (laatste update) een belangrijk deel van hun CDA-lidmaatschap. Er zijn dit jaar leden bijgekomen, maar helaas zijn er ook overleden. De 13 afdelingen van het CDAV Noord-Holland zijn zeer actief. Regelmatig komen zij bij elkaar, dit varieert van elke maand tot een paar maal per jaar. Via de sociaal media heeft het CDAV-NH veel contact via twitter, linked-in en facebook. Hier kondigen wij als CDAV-NH de activiteiten en bijeenkomsten aan. Het bestuur is dit jaar van bestuursleden gewisseld. Maria Helsloot volgde Thea van der Klei op als bestuurslid.

Als een rode draad loopt door het CDAV-NH: de participatie van de vrouw in politiek en bestuur.

Waar was het CDAV.NH in 2015

1. Het CDAV is vertegenwoordigd op de AB en DB-vergaderingen van het CDA-NH
2. De voorzitter van het CDAV heeft zitting in de HRM-commissie van het CDA-NH
3. Dames opgeroepen de vrouwelijke kandidaten te ondersteunen tijdens de provinciale staten en de waterschapsverkiezingen.
4. Nieuwjaarsreceptie CDAV bezocht in Utrecht met als onderwerp wie wordt de nieuwe Marga Klompé.
5. Woensdag 11 februari 2015 bijeenkomst Haarlem over Waterschap met Petra van Ollefen en Marlies de Vries in Haarlem stadhuis 09.30-12.00 uur over de waterschappen gesproken.
6. Zondag 8 maart 2015 Internationale vrouwendag Vluchtelingenwerk Ned. In Heiloo met workshops, lekker eten, dans en ontmoeting.
7. De facebooksite van het CDAV-NH heeft 350 vrienden en 55 volgers. Via deze nieuwe media bereiken wij jonge vrouwen en ook mannen die geïnteresseerd zijn in het CDAV-NH in haar activiteiten.
8. ALV CDAV-NH is gehouden op 25 april in Noord Scharwoude met als spreker Gido Oude Kotte wethouder van Heerhugowaard met als onderwerp hoe ver mag je gaan met de vrijheid van meningsuiting.
9. Op 30 mei 2015 is de zomeractiviteit gehouden **Thema:** "High Tea in Hoorn, Wereldgeschiedenis en persoonlijk levensverhaal" spreker Monica Bouman. Tevens een High Tea in het kader van het 35-jarig bestaan van het CDA(V).
10. Geweldige ondersteunende actie van @CDAvrouwen in @ADkrant . Heel goed ook voor de @waterschappen. <http://t.co/VT0Z7CoQ8S> ondersteuning van de vrouwelijke kandidaten.

11. Netwerkbijeenkomst 3 oktober 2015 in fort Vijfhuizen "VROUWEN & ONDERNEMERSCHAP" sprekers Lucette Vermeijden (Haarlem) oprichter van Jolie Care, Nazorg Borstkanker. Henny Dingeman (Heemstede) eigenaar Independent Facts Management. Zij begeleidt ondernemers die buitenlandse markten willen verkennen/opgaan.
12. Enkhuizen 28 november 2015 de ALV met als Thema "over het leven van vissersvrouwen". Vrouwen die heel erg op zichzelf zijn aangewezen al van oudsher. Twee generatie vissersvrouwen vertellen over de voors en tegens van hun bestaan. En hun zelfstandigheid en zelfredzaamheid.

Onze goede voornemens voor het nieuwe jaar?

Op 8 maart 2016 besteden we aandacht aan de Internationale Vrouwendag. Samen met Vluchtelingenwerk Nederland. Er worden wereldwijd nog steeds veel vrouwen onderdrukt.

CDAV-NH is actief voor vrouwen, ook in 2016

CDAV Utrecht

CDAV Zuid-Holland

Vrijdag 23 januari 2015 organiseerde de CDAV afdeling Zuid-Holland een nieuwjaarsbijeenkomst met als thema "Zorg en Werk in balans" in het provinciehuis in Den Haag.

Tijdens deze middag kon men kennismaken met de provinciale staten kandidaten, Herman van de Bent en Meindert Stolk en Tweede Kamerlid Peter Oskam. Wat vinden zij van de balans zorg en werk? Dorenda Gerts, lijsttrekker voor het waterschap Schieland en Krimpenerwaard gaf de aftrap van de middag met een inleidend betoog over zorg en werk. Zij benadrukte dat het bij de verdeling van zorg en werk niet alleen moet gaan om economische zelfstandig maar ook om ontplooiing.

Na haar inleiding gaf zij het woord aan de heren en vroeg aan de hand van enkele stellingen wat hun visie is op de verdeling van zorg en werk. Er tekende zich een duidelijke tweedeling af. Meindert reikte vooral praktische oplossingen aan. Zo pleitte hij voor een integrale aanpak voor de zorg van kinderen en ouders en eenvoudiger regelgeving zodat bijvoorbeeld mantelzorgwoningen mogelijk zijn. Herman ziet niet een probleem en vindt dat de balans zorg en werk vooral binnenhuis in evenwicht moet worden gehouden. De jongere generaties zouden die balans zelf wel in evenwicht kunnen houden. Na afloop was er nog tijd om te netwerken.

De tweede bijeenkomst was op woensdag 17 juni 2015. Tijdens deze bijeenkomst gaf Ellettha Schoustra een lezing over de geschiedenis van de vrouwenemancipatie. Door de aanwezigheid van 12 dames van de stichting Avrasya gaf dit een levendige discussie.

Wat een harmonieus huwelijksleven is, of zou moeten zijn, daarover heeft

elke cultuur haar eigen tradities en idealen.

Er was ook veel aandacht voor interculturele relaties met de vraag waarom verlopen interculturele relaties die vaak zo stralend beginnen op den duur zo moeizaam? Het gevoel van onbegrip en onzekerheid bezorgde menige vrouw in een interculturele relatie zoveel frustratie dat er een huwelijksbreuk ontstaat.

Na de lezing van Ellettha kregen we een rondleiding door het Provinciehuis van Ellen Verkoelen. Daarna was het tijd voor een hapje en een drankje en om te netwerken. Tevens namen wij afscheid van Anita de Vogel.

Door privéomstandigheden is de jubileumviering in oktober niet doorgegaan.

CDAV Zeeland

CDAV Zeeland *'vanuit verscheidenheid naar verbondenheid'*

Graag stellen wij, de initiatiefgroep ter oprichting van een zelfstandige afdeling van het CDAV in de provincie Zeeland, ons voor:

Marleen van Kooten

Suzanne van Avermaete

Krijnie Hoek

Carla Hoogerland

De provincie Zeeland is inmiddels de enige provincie zonder eigen afdeling of netwerk binnen het CDAV. Hier willen wij verandering in brengen.

Graag zoeken wij daarbij de samenwerking met andere afdelingen. Daarom hebben wij begin 2015 deelgenomen aan een inspirerende bijeenkomst in Breda georganiseerd door het CDAV Brabant.

Maar hoe zet je een afdeling op, vanuit welke visie wil je werken, waar ligt onze focus? Deze en andere aspecten hebben wij in mei besproken met bestuurslid van het CDAV, Mireille de Jonge. Vervolgens hebben wij in juni gesproken met het CDAV Utrecht en CDAV Brabant. Zij hebben hun ervaringen met ons gedeeld over hoe je een afdeling opzet en vervolgens onderhoudt. Een zinvolle bijeenkomst!

In oktober zijn wij officieel begonnen om het CDAV Zeeland handen en voeten te geven. Wij hebben allereerst een aantal pijlers geformuleerd aan de hand waarvan wij willen gaan werken;

- Leveren van inbreng politieke beleidsvorming door vrouwen;
- Politieke bewustwording van vrouwen;
- Integratie en participatie van vrouwen;
- Uitgaan van de kracht van de vrouw; verbinden;
- Netwerk van vrouwen vergroten en daarmee invloed uitoefenen;
- (Zeeland doet ook mee?) Zeeuwse vrouwen doen ook mee.

Deze pijlers worden begin 2016 uitgewerkt in een aantal stellingen die centraal zullen staan tijdens onze introductiebijeenkomst op zaterdag 16 april 2016. Alle vrouwelijke CDA-leden van Zeeland zullen voor deze bijeenkomst een uitnodiging ontvangen.

Is er voldoende draagvlak binnen onze provincie voor het CDAV Zeeland? Dit is de onderliggende vraag die wij tijdens deze bijeenkomst samen met de aanwezige vrouwen willen beantwoorden.

Wij zijn ervan overtuigd dat het CDAV Zeeland een belangrijke rol kan spelen als netwerkorganisatie, maar ook een actieve bijdrage kan leveren in het stimuleren van meer vrouwen in de politiek zodat er een betere afspiegeling van de samenleving ontstaat – zonder daarbij deskundigheid van ondergeschikt belang te zien.

Wij hopen in 2016 formeel van start te kunnen gaan als CDAV Zeeland!

CDAV Noord-Brabant

Onze uitdaging is om zoveel mogelijk vrouwen actief deel te laten nemen aan alle activiteiten en bijeenkomsten.

Het jaarthema van 2015 heeft als onderwerp 'de balans tussen werk, zorg en invloed'. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan de knelpunten van jonge vrouwen met een baan en kinderen. Het combineren van werk en zorg blijft een actueel thema. Een minister zei in 2013: "Het patroon waarbij de vrouw de meeste zorgtaken vervult, is nog lang niet doorbroken. De impliciete code dat het toch bedenkelijk is als een moeder voltijd werkt, blijkt hardnekkig. Dit kost de samenleving geld. Het laat veel carrières en dus veel talent onderbenut, en heel veel Nederlandse vrouwen zijn niet economisch zelfstandig".

Het gaat niet alleen om de combinatie van werk en zorg. Ook het aantal vrouwen op posities waar besluiten genomen moeten worden (bv in de politiek, in raden van bestuur) blijft achter.

Het CDAV Brabant heeft ervoor gekozen om het jaarthema te belichten vanuit de financiële kant en te kijken naar pensioenrechten, met name die van vrouwen. Zoals de vroeger veelgehoorde slogan luidt: 'een slimme meid is op haar toekomst voorbereid'.

Onze activiteiten en bijeenkomsten van 2015

- Wij zijn met het thema duurzaamheid landelijk kampioen geworden omdat we de meeste deelnemers hadden aan de 'Foodbattle' en het minste verspilden.
- Op 28 februari hebben wij een ALV-bijeenkomst gehouden in de Waalse Kerk in de Nassaustad Breda.

Veel interactie in Waalse Kerk, Breda

Met succes thema, 'CDA-Vrouwen ontmoeten ondernemende Bredase Vrouwen', Heel KansRijk: 'Laat je inspireren door vrouwen die hun kansen grepen, nu en in het verleden'.

- Op 27 juni hebben we in Den Bosch een brainstormsessie gehouden met vertegenwoordigers van CDAV-Utrecht en de startende groep vrouwen van CDAV-Zeeland. We hebben veel van elkaar geleerd.

- Op 3 oktober heeft CDAV-Brabant een ALV-bijeenkomst gehouden in Ulvenhout.
  - Onderwerp: het jaarthema. Hoe zit onze pensioenopbouw in elkaar en wat zijn de knelpunten waar vrouwen mee te maken hebben?

Luisteren naar presentatie Caroline Jones

- In de Provinciale Vrouwenraad (PVR) zijn we vertegenwoordigd.
- CDAV-Brabant heeft inbreng geleverd aan de commissie Machielsen.
- CDAV-Brabant heeft vrouwen voorgedragen voor besturen CDA landelijk en CDA provinciaal.
- De nieuwsbrief CDAV-Brabant, waarin informatie gegeven wordt over activiteiten en bijeenkomsten, is in 2015 verschillende keren verschenen. Dit voorzien van foto's en illustraties. Leuk om te lezen, een aanrader.

VIII. CDJA

Inleiding

Voor jullie ligt het CDJA-activiteitenverslag over het jaar 2015. Het jaar startte hectisch met de provinciale verkiezingen. Als CDJA hebben we weer een actieve bijdrage aan deze campagne geleverd. Het resultaat mocht er wezen met elf verkozen CDJA'ers verdeeld over tien verschillende provincies. Daarnaast stonden in mei en november de jaarlijkse congressen op de rol. In Zeist en Enschede waren de congressen uitverkocht en kunnen we terugkijken op hoge participatie vanuit de leden en een vernieuwde inhoudelijke opzet. Het aantal nieuwe leden over 2015 was positief. We maken als CDJA een lichte groei door, deze proberen we in 2016 door middel van onze nieuwe ledenwerfcampagne te continueren en uit te breiden. Ook zijn we vorig jaar weer duidelijk aanwezig geweest in de media. In mijn optiek van essentieel belang om als politieke jongerenorganisatie zichtbaar in de media te blijven.

Net als in 2013 en in 2014 is er wederom veel inhoudelijk werk verzet. Het Politiek Programma bleef actueel, resoluties werden volop besproken, geamendeerd en aangenomen en vele CDJA'ers participeerden in de meta- en visiegroepen van het CDA. Ook de CDJA-Raad leverde haar bijdrage, en is druk bezig met vernieuwingsplannen voor de toekomst. De inhoudelijke focus lag vorig jaar met name bij starters, onderwijs en defensie. Met deze thema's hebben we actief de media gezocht en volop een bijdrage geleverd aan het publieke debat. De opdracht is om als CDJA actief te participeren bij het samenstellen van het CDA-verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen.

De focus is in 2015 door het bestuur verlegd naar het versterken van de lokale afdelingen. De afdelingen blijven immers het fundament van onze vereniging. De afdelingen zijn zowel financieel als bestuurlijk versterkt door onder meer de functie van Organisatie & Scholing te veranderen naar Ledenwerving & Ledenbinding.

Financieel gezien was 2015 een stabiel jaar. De inkomsten lagen iets boven de uitgaven. Ondanks de nog verder teruglopende subsidie-inkomsten hebben wij als CDJA de kosten dusdanig kunnen drukken dat we wederom kunnen stellen dat we als vereniging financieel gezond zijn. Iets waar we trots op mogen zijn!

Mochten er na het lezen van het activiteitenverslag nog vragen zijn, dan zullen wij deze graag beantwoorden!

Namens het Dagelijks Bestuur,

Julius Terpstra
Voorzitter CDJA

April 2016

1 Bestuurlijke zaken

Dagelijks Bestuur (DB)

In 2015 is het DB enkele keren van samenstelling veranderd. Op het voorjaarscongres in Zeist schoof Anne Zandberg op van Secretaris naar de later tot Ledenwerving & Ledenbinding omgedoopte post Organisatie & Scholing. Op die post namen we afscheid van Christine Zandberg. De vacature van Secretaris werd voor een half jaar opengesteld en ingevuld door Michelle Makkinje. Daarnaast werden de termijnen van Julius Terpstra (Voorzitter) en Ard Warnink (Penningmeester) met respectievelijk twee en één jaar verlengd.

Op het najaarscongres in Enschede nam Michelle Makkinje afscheid als Secretaris. Zij werd opgevolgd door Jorden van der Haas. Op de post Politiek & Internationaal volgde Gerben ter Veen na anderhalf jaar Marlien Ligtenberg op. Op de post Communicatie & Campagne vond ook een wisseling plaats. Na anderhalf jaar gaf David Westerink het stokje over aan Tom van den Brink.

De cyclus van de verkiezingen voor het DB ziet er als volgt uit:

Voorjaarscongres in mei:

- Voorzitter (tweejarige termijn)
- DB'er Ledenwerving & Ledenbinding
- Penningmeester

Najaarscongres in november:

- DB'er Politiek & Internationaal
- DB'er Communicatie & Campagne
- Secretaris

Na het voorjaarscongres bleef David Westerink aan als vicevoorzitter. De positie van tweede vicevoorzitter werd opnieuw door Marlien Ligtenberg vervuld.

Na het najaarscongres werd Anne Zandberg in plaats van David Westerink gekozen als eerste vicevoorzitter van het CDJA. Tom van den Brink werd, als vervanger van de afgetreden Marlien Ligtenberg, benoemd tot tweede vicevoorzitter.

Algemeen Bestuur (AB)

Het AB is in 2015 tien keer bijeengekomen. In december vergaderde het AB tijdens het opnieuw ingestelde AB-weekend, dat op 11 en 12 december werd gehouden in het Drentse Tiendeveen (bij Hoogeveen).

Het rooster van aftreden voor het Algemeen Bestuur ziet er als volgt uit:

Stefan Smith	Drenthe	nov-16
Robin Baas	Drenthe (plv)	mei-17
Andries Fikkert	Flevoland	nov-17
Johan Leenders	Flevoland (plv)	nov-16
Wiebe Strikwerda	Fryslân	mei-16
Giancarlo Formica	Fryslân (plv)	mei-16
Gerjan van de Weg	Gelderland	mei-16
Wouter de Vries	Gelderland (plv)	nov-17
Hinke de Groot	Groningen	nov-17
Ohannes Vartanian	Groningen (plv)	nov-17
Jimmy Bastings	Limburg	mei-17
Wouter Ijpelaar	Limburg (plv)	mei-17
Remco van Dooren	Noord-Brabant	mei-16
Marjolein van den Berkmortel	Noord-Brabant (plv)	mei-16
Jan Beelen	Noord-Holland	nov-16
Annika van der Heiden	Noord-Holland (plv)	mei-16
Marc Dorst	Overijssel	mei-17
Wim Duitman	Overijssel (plv)	mei-17
Martijn van den Berg	Utrecht	nov-16
Willem Smit	Utrecht (plv)	nov-16
Leen Moerland	Zeeland	mei-16
Joost de Goffau	Zeeland (plv)	mei-16
Bob van Meijeren	Zuid-Holland	mei-17
Lorenzo Essoussi	Zuid-Holland (plv)	mei-16
Berent Stapelkamp	Vrijgekozen	nov-16
Hans Van den Heuvel	Vrijgekozen	nov-16
René Linde	Vrijgekozen	nov-16

2 Politiek en Internationaal (Verantwoordelijk bestuurslid: Gerben ter Veen)

2.1 Inhoudelijke koers

In 2015 heeft het CDJA, zowel in de ALV als door het AB, een groot aantal resoluties en visiestukken aangenomen ter verrijking van onze politieke basis. De visiestukken geven een stip aan de horizon en de resoluties spelen in op actualiteit – een klassieke verhouding die ook nu weer plaats heeft gehad. In onderstaand overzicht staan de aangenomen stukken. Voor eventuele naslag kan de website worden geraadpleegd.

De stukken tonen dikwijls een vooruitziende blik van de werkgroepen en hun voorzitters door thema's te kiezen die soms slechts enkele maanden later ook echt belangrijk en actueel worden in het Haagse. Goede voorbeelden hiervan zijn de drieluik over TTIP, de resolutie over richtingvrije planning en de resolutie over de laatste wil pil.

Middels de halfjaartheema's 'buitenlandse zaken en defensie' en 'kleinschaligheid en burgerschap' is geprobeerd een meer verdiepende en coherente dimensie te geven aan het politieke werk van onze vereniging.

<p><i>Januari</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Resolutie Geloofsvervolging • Resolutie Lessen van de TTIP-onderhandelingen • Resolutie Zetelroof 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgroep BZD • Werkgroep Europa • Werkgroep JBB
<p><i>Februari</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Resolutie Eén hoogste bestuursrechter • Resolutie TTIP en voedselzekerheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgroep JBB • Werkgroep Europa en MIL
<p><i>Maart</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Resolutie Behandeltermijn grondwetswijziging • Resolutie Invoering maatschappelijke dienstplicht • Resolutie Grondwettelijke begrotingseis • Resolutie Laatste wil-pil 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgroep JBB • Werkgroep BZD • Werkgroep SEF • Werkgroep VWS
<p><i>April</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Resolutie Adviesraad defensie • Resolutie Perspectief voor Papoea's • Resolutie ISDS en TTIP • Resolutie Cookies voor commerciële doeleinden • Resolutie Vluchtelingen- en grensbeleid • Resolutie Ebolabestrijding 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgroep BZD • Werkgroep BZD • Werkgroep Europa • Werkgroep JBB • Werkgroepen Europa, BZD, VWS, JBB • Werkgroep VWS
<p><i>Mei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Resolutie Richtingvrije planning 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgroep OCW

<i>Juni</i> <i>Voorjaarscongres (6 juni)</i> <ul style="list-style-type: none"> Resolutie Stabiliteit door terughoudendheid Visiestuk De toekomst van universiteiten <i>AB:</i> <ul style="list-style-type: none"> Resolutie Positie-inname Midden Oostenconflict 	<ul style="list-style-type: none"> Wergroep BZD Hans Van den Heuvel, René Linde (AB'ers)
<i>September</i> Geen resoluties of visiestukken	
<i>Oktober</i> <ul style="list-style-type: none"> Resolutie Nucleair akkoord Iran Resolutie Europees defensiebeleid Resolutie Onvoorwaardelijk basisinkomen 	<ul style="list-style-type: none"> Wergroep BZD Wergroepen BZD en Europa Wergroep SEF
<i>November</i> <ul style="list-style-type: none"> Visiestuk Kwaliteit van zorg Visiestuk Publieke omroep <i>Najaarscongres (20 nov):</i> <ul style="list-style-type: none"> Resolutie XTC 	<ul style="list-style-type: none"> Wergroep VWS Wergroep OCW Wergroep JBB
<i>December</i> Geen resoluties of visiestukken	

2.2 Werkgroepen

In 2015 hebben de werkgroepen, met uitzondering van juli, augustus en december, maandelijks vergaderd te Utrecht (in september in Den Haag). Daarnaast hebben werkgroepen aparte vergaderingen buiten de vaste avond om gehad, met name in december waar door de werkgroep gewenst gehad. De vergaderlocatie was Domstad. De vruchten van hun werk staan in geleverd overzicht en zijn na te lezen op de website.

In december 2015 waren de werkgroepvoorzitters (indien van toepassing schuingedrukt hun voorgangers eerder in het jaar):

Wergroep Milieu, Infrastructuur & Landbouw	Martijn Sanders <i>Iris Bouwers</i>
Wergroep Justitie & Binnenlands Bestuur	Gineke Wiggers <i>Ralph Diederer</i>
Wergroep Buitenlandse Zaken & Defensie	Janno Meijer <i>Jur Limburg</i>
Wergroep Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Wolter van Dam <i>Maaïke van Berkel</i>
Wergroep Europa	Walter Reitsma <i>Huub Brouwer</i>
Wergroep Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen	Eline Wester <i>Jorden van der Haas</i>
Wergroep Sociaaleconomische Zaken en Financiën	Maarten Andriol

Het valt op in 2015 dat de trend van eerdere jaren met betrekking tot de duur van het voorzitterschap gestand houdt: werkgroepvoorzitters zitten dikwijls niet de volledige termijn uit. Dit gebeurt om goede, uiteenlopende redenen en doet geen afbreuk aan de kwaliteit van het werk geleverd tijdens de zittingsperiode. Om deze realiteit bestuurbaar beheersbaarder te maken heeft het Algemeen Bestuur in december de intentie uitgesproken om bij de eerstvolgende statutenwijziging de termijn voor werkgroepvoorzitters te verkorten van twee naar één jaar.

Ondanks een soms wisselende opkomst bij de werkgroepvergaderingen weten de werkgroepen ook in 2015 kwalitatief goede stukken neer te zetten met oog voor onze grondwaarden en politieke richting van onze vereniging. Waar nodig schuwt men niet om koers te kiezen, ongeacht aanvankelijke bekendheid van thema's, groot of klein, bijvoorbeeld in het visiestuk over de publieke omroep of de resolutie over 'Perspectief voor Papoea's'.

2.3 Vormingscommissie

In 2015 heeft de vormingscommissie door middel van een aantal activiteiten weer bijgedragen aan verdieping binnen de verenging. Er is een bezinningsweekend over de rechtsstaat georganiseerd in Heiloo. Ook zijn in toer langs de provincies gesprekken georganiseerd met leden over de grondbeginselen en gedachten van onze partij. In zeven provincies hebben we een bijeenkomst kunnen organiseren, de andere provincies waren ondanks herhaaldelijke verzoeken niet bereikbaar. In de zomervakantie is een zomerschool georganiseerd, 3 avonden zijn in Utrecht georganiseerd en 3 avonden zijn op andere plekken in het land georganiseerd. Na de zomer heeft de vormingscommissie herhaaldelijk bijgedragen aan de Talentenklas die opgezet is voor nieuwe leden. Ook is een symposium georganiseerd naar aanleiding van het rapport van Paul Schenderling, Groei & Bloei. Thomas van Meijeren is de voorzitter van de commissie.

2.4 Internationaal

Youth of the EPP (YEPP)

Het CDJA is aangesloten bij de jongerenorganisatie van de Europese Volkspartij (EVP). Aangenomen resoluties en white papers (beleidsstukken) binnen YEPP komen terecht bij de EVP. Het afgelopen jaar hebben wij resoluties ingediend omtrent TTIP, privacy, netneutraliteit, de Verenigde Naties, vluchtelingen/safe havens en geloofsvervolgung. Zusterorganisaties zijn op congressen bezocht en hebben wij ondersteund bij hun resoluties, zoals zij dat bij de onze doen. Om ook de werkgroepen kennis te laten maken met het internationaal werk is in 2015 maanden de werkgroep Milieu, Infrastructuur en Landbouw (MIL) een dag in Brussel geweest om hier te spreken met een soortgelijke werkgroep van Jong CD&V.

Euregionale samenwerking

In de grensregio's vindt er momenteel al samenwerking plaats tussen het CDA en CDU, maar ook steeds meer tussen de jongerenorganisaties. Het CDJA werkt hierin samen met de Konrad Adenauer Stiftung. Het afgelopen jaar hebben er diverse activiteiten plaatsgevonden en het netwerk wordt steeds groter. In de Euregio Maas-Rhein is inmiddels een formeel bestuur opgericht met daarin leden van het CDJA, Junge Union en Junge Mitte (Duitstalig België).

European Youth Forum

Het European Youth Forum is het grootste Europese jongerenplatform voor veelsoortige jongerenorganisaties. Onze Internationaal Secretaris, Lotte Schipper, vertegenwoordigt YEPP binnen dit forum, onder andere als vast lid van de Expert Group on Youth Policy.

Nederlands Instituut voor Meerpartijen Democratie (NIMD)

Het NIMD is opgericht door zeven politieke partijen, waaronder het CDA, en is een stichting die democratieprocessen in beginnende democratieën ondersteunt. Onze Internationaal Secretaris heeft afgelopen jaar o.a. tweemaal bijgedragen aan het forum voor jonge politici uit Georgië, Azerbeidzjan en Armenië.

Samenwerking CDA

De Internationaal Secretaris is lid van de buitenlandcommissie, die als adviesorgaan voor het CDA geldt. Daarnaast onderhoudt zij contacten met de Europadelegatie in Brussel en de Internationaal Secretaris van het CDA.

3 Communicatie & Campagne (Verantwoordelijk bestuurslid: Tom van den Brink)

3.1 Interne communicatie en social media

Op de sociale media heeft het CDJA meerdere accounts. In het jaarplan van 2015 is aangegeven dat we toe willen naar een vergroting van het aantal volgers en *likes* op zowel Facebook als Twitter. Waar het aantal *likes* op Facebook in 2014 nog 920 was, heeft de Facebookpagina nu ruim 1.600 likes. Een flinke vooruitgang. Wat betreft Twitter hebben we ook een slag geslagen. Het aantal *likes* bedraagt nu ruim 2.800. Gebleken is dat ons LinkedIn profiel met 455 leden minder goed functioneert als het gaat om het bereiken van een groter publiek. Door de netwerkfunctie is het lastig om mensen buiten de groep te benaderen.

Ook is aangegeven dat het CDJA een Instagram account wilde aanmaken. Deze heeft momenteel 150 volgers. Door middel van het plaatsen van foto's omtrent CDJA activiteiten trachten we het CDJA op de kaart te zetten bij een ietwat jonger publiek, dat tegenwoordig veelal gebruik maakt van dit medium.

Op ons YouTube-account is in 2015 een reeks aan video's geplaatst. Zo werden beelden geschoten van alle werkgroep- en commissievoorzitters die uitlegde wat de functie van hun werkgroep of commissie is. Ook is er een promotiefilmpje door de promotiecommissie gemaakt ter bevordering van de ledenwerving. Deze is ook te zien op de voorpagina van de CDJA-website.

Daarnaast is er weinig gebruik gemaakt van LinkedIn en Google Plus. Door het ontbreken van een actieve betrokkenheid bij dit medium is gebleken dat dit niet interessant is voor het CDJA.

3.2 Externe communicatie

Verschijnen in de media is voor een politieke jongerenorganisatie (PJO) van een oppositiepartij niet heel gemakkelijk. De media blijven over het algemeen geïnteresseerder in een standpunt van het CDJA wanneer zij ingaat tegen de lijn van het CDA. Dit bleek bijvoorbeeld uit de oproep aan het CDA om tegen het belastingplan te stemmen en het geld te investeren in veiligheid. Dit werd opgepakt door veel media als telegraaf.nl, nu.nl en fd.nl.

In het Christelijk Weekblad zijn in het jaar 2015 zes opiniestukken geschreven door David Westerink, toenmalig Dagelijks Bestuurslid Communicatie & Campagne.

In 2015 is er ook regelmatig samengewerkt met andere PJO'S. Zo is er bijvoorbeeld veel met de JOVD opgetrokken omtrent het thema defensie. Daarnaast heeft het CDJA gezamenlijk met andere PJO's een bericht geplaatst over netneutraliteit en is er vanuit de werkgroep MIL een pamflet over jongeren en landbouw gepresenteerd. Onderstaand een aantal onderwerpen die goed uitgelicht werden (in chronologische volgorde), waarbij ook aangegeven is met welke PJO's er samengewerkt werd.

Haal de krijgsmacht snel uit de gevarenzone

De Nederlandse krijgsmacht wordt 'of te klein, of te duur' geacht. Dat betekent dat de krijgsmacht te klein is om de veiligheid van het land te waarborgen, maar wel te duur is om te betalen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de hoge kosten van de krijgsmacht. De Nederlandse krijgsmacht wordt daarom geacht te worden teruggebracht naar een niveau dat de veiligheid van het land kan waarborgen, maar wel betaalbaar is. Dit kan worden bereikt door de krijgsmacht te moderniseren en de kosten te reduceren. Dit kan worden bereikt door de krijgsmacht te moderniseren en de kosten te reduceren. Dit kan worden bereikt door de krijgsmacht te moderniseren en de kosten te reduceren.

- Opinie: Nederland moet voorop gaan staan in strijd tegen christenvervolging (ND, RD)
- Opinie: Bussemaker schendt fundamentele vrijheid (Trouw)
- Persbericht: Netneutraliteit (Yourh for Netneutrality) met de JOVD, JS, JD, Dwars. (nu.nl)
- Pamflet: Landbouw van later – Werkgroepvoorzitter van MIL, Iris Bouwers was op BNR en er werd een stuk geplaatst in het Brabants dagblad. In samenwerking met Dwars, JD, Pink! en BAJK.
- Julius Terpstra bij NPO 2 – De Nachtzoen
- NPO Radio 1 – SGPJ, CDJA en JD in debat over Koningshuis
- Opinie: Kind niet met badwater weggooiën in debat TTIP (FD)
- Opinie: Tegen het loslaten van de richting-eis in het onderwijs (ND)
- NPO Radio 1: CDJA, JOVD en Dwars over nieuwe belastingplannen
- Opinie: Echte startersbanen in plaats van stages (ND)
- Opinie: Jongere draait te veel op voor vergrijzing (Trouw)
- Opinie: Haal onze krijgsmacht snel uit gevarezone (Trouw)
- Opinie: Leg begrotingsevenwicht vast in Grondwet (FD)
- NPO Radio 1, WNL op zaterdag in discussie met hoofdredacteur van spuiten en slikken over harddrugs
- NPO 1, WNL – Investeren in onze nationale veiligheid
- Persbericht: CDA-jongeren: stem tegen belastingplan (NU.nl, telegraaf.nl, FD.nl)

3.3 Website

Door het naar voren halen van de afdelingspagina's op de voorpagina van de website in 2014, heeft dit in 2015 geleid tot meer actieve bijdragen van afdelingen. Bijna alle afdelingen hebben hun pagina geüpdatet. Dit heeft vervolgens weer geleid tot meer bezoeken van afdelingspagina's. Daarnaast is de website in 2015 meerdere keren geoptimaliseerd en zijn er nieuwe versies van Wordpress toegevoegd. De website maakt soms kleine fouten. Pronamic, het bedrijf dat de website heeft ontwikkeld en beheert is echter altijd via een supportlijn beschikbaar om dit op te lossen.

In 2015 is er een mogelijkheid geboden voor leden om opiniestukken in te sturen. Deze opiniestukken zijn persoonlijk van aard en staan los van het standpunt van de vereniging. De opiniestukken werden geplaatst op de opiniepagina van de website en hebben geleid tot actieve discussie binnen de vereniging. In totaal zijn er 10 tot 15 opiniestukken geschreven.

In onderstaande tabel is het aantal bezoeken aan de website weergegeven. In het jaar 2015 heeft de website een totaal aantal bezoeken van 108,213 gehad. Dit is in grote mate in lijn met het voorgaande jaar, en dus kan gesteld worden dat het aantal weergaves constant is gebleven.

Maanden en Jaren													
	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal
2013			6.957	12.080	14.117	8.719	5.396	5.255	8.119	12.872	9.718	6.864	90.097
2014	8.661	8.144	10.368	11.183	14.338	6.130	4.480	5.198	10.808	12.194	12.374	7.020	110.898
2015	10.073	9.860	11.322	11.934	9.014	9.624	7.048	4.229	8.279	9.653	11.855	5.322	108.213

3.4 Promotiecommissie

De promotiecommissie heeft zich in 2015 voornamelijk bezig gehouden met het in beeld brengen van onze vereniging. Zo zijn de werkgroep- en commissievoorzitters voor de camera verschenen om uit te leggen wat het CDJA in hun werkgroep of commissie zoal doet, en is er een promotiefilmpje gelanceerd waarin de vereniging in het algemeen wordt uitgelicht. Daarnaast heeft de commissie persoonlijke video's gemaakt van alle kandidaat-Statelieden die in de top tien op de lijst stonden.

Het aantal leden van de promotiecommissie bedroeg in 2015 vier. De commissie is in 2015 hard op zoek geweest naar nieuwe leden, vooral naar een grafisch vormgever. Dit is echter niet gelukt.

3.5 Campagne

In het jaar 2015 vonden de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de Waterschappen plaats. Het CDJA heeft hierin wederom weer een project aan gewijd, genaamd Generatie 2015. Deze had, net als Generatie 2014 het doel om jongeren te scouten, trainen en te helpen bij hun campagne naar de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen toe. Zoals al eerder benoemd kregen alle jongerenkandidaten uit de top tien een eigen promotiefilmpje. Daarnaast kregen de jongerenkandidaten persoonlijk promotiemateriaal voor hun eigen sociale mediapagina's. Zo werden er profiel- en omslagfoto's gemaakt in het kader van de verkiezingen. Ook stonden er twee infographics centraal: één met gezichten van alle jongerenkandidaten en een infographic gewijd aan een actie tegen D66, de zogenaamde 'studentenpartij'.

Tot slot werd er een campagnetour georganiseerd, waar een team van CDJA'ers met busje door heel Nederland heen reed om campagne van kandidaat-Statelieden op straat te ondersteunen. In totaal zijn er negen Statelieden verkozen.

4 Ledenwerving & Ledenbinding (Verantwoordelijk bestuurslid: Anne Zandberg)

4.1 Inleiding

Het jaar 2015 was een jaar vol veranderingen. De post Organisatie & Scholing werd omgevormd naar Ledenwerving & Ledenbinding en ook in de portefeuillevdeling is aardig geschoven. Vanaf mei 2015 bestaat de post Ledenwerving & Ledenbinding uit de volgende portefeuilles:

- Ledenwerving
- Ledenbinding en HRM
- Organisatiecommissie
- Afdelingen
- Scholing

4.2 Ledenbinding en de HRM-commissie

De HRM-commissie is dit jaar met twee grote projecten bezig geweest: het nieuwe ledenbeleid en het functieprofielenhuis. Beide projecten zijn opgezet ter ondersteuning van de diverse gremia binnen onze organisatie. Het nieuwe ledenbeleid omvat het contacteren van de nieuwe leden, om hun wensen en talenten in kaart te brengen. Hier kunnen commissies, werkgroep en afdelingen gebruik van maken. Voor het scouten van mogelijke sollicitanten voor functies kan de HRM commissie worden benadert. Het functieprofielenhuis is te vinden op de website: hier zijn standaard-vacatureteksten te vinden voor diverse functies binnen de vereniging.

Eind 2015 heeft de commissie een nieuwe voorzitter gekregen. De commissie heeft een betrokken groep leden met ervaring binnen en buiten de HRM-wereld. Mocht je meer willen weten over HRM binnen het CDJA, contacteer dan hrm@cdja.nl.

4.3 Scholing

Op het gebied van scholing is er in 2015 een toegenomen aandacht ontstaan. We zijn dit jaar gestart met de organisatie van de eerste CDJA Talentenklas. In samenwerking met de vormingscommissie is er een programma van 6 masterclasses over zeer uiteenlopende thema's georganiseerd. Zo'n 20 CDJA'ers hebben in het najaar van 2015 dit traject succesvol afgelegd. Het doel van de Talentenklas was tweeledig: enerzijds lag de nadruk op verdieping van vaardigheden en gedachtegoed, anderzijds was er aandacht voor het enthousiasmeren van de deelnemers voor andere gremia binnen het CDJA. Hierdoor hebben de werkgroepen en diverse afdelingen een aantal deelnemers in hun gremia mogen verwelkomen. De Talentenklas stond open voor zowel leden als niet-leden. Dit heeft voor een nieuw lid van onze vereniging gezorgd.

Daarnaast is er in september een studiereis naar Berlijn georganiseerd. Hier gingen politiek en gezelligheid hand in hand. De Duitse politiek, de samenwerking tussen Nederland en Duitsland en de Duitse cultuur hadden elk een plek in het programma. Ook bij deze activiteit was er aandacht voor niet-leden. CDJA'ers kregen de mogelijkheid om introducees mee te nemen naar Berlijn. Dit heeft vier nieuwe leden opgeleverd. In november 2015 is het Netwerk Generatie '14/'15 opgericht. Dit is het vervolgetraject van de Generatieprojecten uit 2014 en 2015. In samenwerking met CDA Bestuurdersvereniging is dit project leven ingeblazen, met als oogmerk

het op informele wijze verbinden van jonge politici. Op deze manier kunnen jonge politici uit diverse gebieden in het land ervaringen uitwisselen en ook mogelijke nieuwe politici meehelpen in de opstartfase van hun politieke loopbaan.

4.4 Afdelingen

De afdelingen zijn het fundament van het CDJA en die draaien goed! Op dit moment heeft elke provincie een eigen, provinciaal afdelingsbestuur en daarnaast zijn er nog 12 lokale of regionale besturen. Er bestaat echter wel een groot verschil tussen de afdelingen: er zijn zeer succesvolle afdelingen en afdelingen die bijna slapend zijn. Hier is blijvende aandacht voor en er is veel samenwerking tussen het landelijk bestuur en tussen afdelingen onderling om ervaringen uit te wisselen.

In het najaar van 2015 is het Dagelijks Bestuur op afdelingstour door het land getrokken. Elk bestuur heeft gesproken met het DB over het reilen en zeilen van de afdeling, de uitdagingen van hun gebied en hun plannen voor het komende jaar. Er is veel enthousiasme bij de afdelingen. Lastige punten blijven de continuïteit van afdelingsbesturen, de slapende leden en het werven van nieuwe leden.

Via diverse trainingdagen en onderling contact proberen we samen een zo goed mogelijk resultaat neer te zetten.

4.5 Ledenwerving

Door de omvorming van de post tot Ledenwerving & Ledenbinding is vanaf de tweede helft van 2015 aandacht uitgegaan naar ledenwerving. Hierin staan 2 zaken centraal.

Allereerst is het politieke jaar gestart met de introweeken. Veel afdelingen waren present op de intromarkten van hbo's en universiteiten. In de eerste twee weken van augustus werd zo het startschot gegeven van een instroom nieuwe leden. Het CDJA was zeer zichtbaar, mede dankzij het samengestelde promopakket voor afdelingen die aanwezig waren op intromarkten.

Naast de introductieweeken is in de tweede helft van 2015 gestart met de ledenwerfcampagne. Het resultaat van deze campagne zal worden gepresenteerd in 2016.

4.6 Landelijke activiteiten en de organisatiecommissie (OC)

In 2015 heeft de organisatiecommissie een nieuwe voorzitter gekregen. Onder de bevoegen leiding van Sabrina Besuyen zijn er diverse, jaarlijks terugkerende activiteiten georganiseerd. Denk hierbij aan de diverse landelijke borrels en het introductieweekend. In 2015 zijn deze activiteiten allemaal goed bezocht. Naast deze set standaardactiviteiten, heeft de organisatiecommissie een aantal andere acties ondernomen. Dit jaar hebben we ons als vereniging ingezet voor diverse goede doelen, zoals de Voedselbank, Resto van Harte en de Nacht van de Vluchteling.

De OC is een kleine, maar slagvaardige commissie. Er is blijvende aandacht voor het uitbreiden van het aantal betrokken leden bij de organisatie van evenementen. Voor meer informatie over de organisatiecommissie en de landelijke activiteiten kan je contact opnemen met oc@cdja.nl.

5 Secretariaat (Verantwoordelijk bestuurslid: Jorden van der Haas)

5.1 Inleiding

Het secretariaat is de plek waar de leden van het Dagelijks Bestuur hun werkzaamheden verrichten, vergaderen en leden en andere gasten ontvangen. Hier komt de post binnen, en is het CDJA per vaste telefoon bereikbaar. In 2015 is het CDJA verhuisd van een grote naar een kleinere ruimte. Dit heeft een forse besparing opgeleverd, zowel van werkruimte als van geld (zie hiervoor ook het financieel jaarverslag).

5.2 Ledenadministratie

Nadat er al geruime tijd intensief was samengewerkt, zijn we in de tweede helft van 2015 begonnen met de overheveling van de CDJA-ledenadministratie naar het CDA. Wijzigingen van CDJA-leden dient de secretaris naar de zogenaamde Ledendesk door te geleiden. Verder blijft de secretaris verantwoordelijk voor de interne ledenadministratie, bijvoorbeeld met betrekking tot de verversing van aan- en afmeldingen, ledenlijsten en dergelijke zaken. De verversing van aan- en afmeldingen en ledenlijsten gebeurt maandelijks, maar soms, op verzoek, ook vaker. De verversingen worden verstuurd naar DB-leden, afdelingsvoorzitters, afdelingssecretarissen en de HRM-commissie.

In januari 2015 had het CDJA 1.648 leden, terwijl in januari 2016 het CDJA 1.539 leden had. Deze vrij grote afname heeft vooral te maken met de uitstroom van een groot aantal leden dat de leeftijdsgrens van 31 jaar heeft overschreden. Onze leden zijn over het algemeen ook lid van het CDA. Dat heeft te maken met gunstige tarieven wat betreft lidmaatschap.

5.3 Vrienden van het CDJA

Conform een memo uit september 2015 heeft de Penningmeester de primaire verantwoordelijkheid voor 'Vrienden van het CDJA'. Voor €19,99 kan iemand 'Vriend' zijn. Hij of zij krijgt dan Interruptie opgestuurd. Elk lid dat te oud wordt voor het CDJA krijgt een brief waarin dat wordt medegedeeld. In diezelfde brief staat de mogelijkheid vermeld om 'Vriend' te worden. Op het moment van schrijven (maart 2016) kent het CDJA twee 'Vrienden van het CDJA' – beide sinds 2016.

5.4 Redactiecommissie en *Interruptie*

In 2015 is ons ledenblad Interruptie, zoals gebruikelijk, viermaal verschenen. In chronologische volgorde waren de onderwerpen 'Generatie 2015', 'Veiligheid', 'Lokaal bestuur' en 'Migratie en asiel'.

In de afgelopen jaren is het budget van Interruptie flink omlaag gegaan. Dit heeft toen geleid tot de overgang naar een andere drukker en een andere, lichtere papiersoort. Omdat de discussie over de kosten bleef, is, op voorstel van het AB, door de ALV besloten om het budget voor Interruptie over 2016 te bevriezen.

Daarnaast stond 2015 in het teken van een hoofdredactionele wissel. Nadat Johannes ten Hoor in maart 2015 aan zijn tweede termijn als hoofdredacteur mocht beginnen, heeft hij in het najaar zijn portefeuille ter beschikking gesteld. De vacature leverde een reactie op van Mitchell van Waaij. In januari 2016 heeft het AB hem benoemd tot hoofdredacteur van Interruptie.

5.5 Interne communicatie

Er zijn in 2015 elf digitale nieuwsbrieven verzonden. In deze nieuwsbrieven kregen leden en niet-leden informatie over georganiseerde activiteiten en genomen besluiten, maar ook over congressen en het internationale werk. Ook kwam afdelingsnieuws af en toe terug, maar dit stond vooral in de eigen nieuwsbrieven die verschillende afdelingen versturen. In totaal ontvingen ruim 3.300 mensen onze digitale nieuwsbrief.

5.6 Archief

De meeste stukken van het Dagelijks Bestuur staan tegenwoordig op de harde schijf van de computer van de bestuursleden. Daarnaast is de meeste correspondentie met andere bestuursleden, afdelingen en externe personen op het individuele elektronische postadres te vinden. Slechts weinig stukken worden nog uitgedraaid. We zouden kunnen stellen dat de digitalisering van ons archief voltooid is. Het probleem is echter dat DBleden na een jaar verdwenen zijn en daarmee ook delen van hun persoonlijke (digitale) archief.

Sinds het einde van 2015 is de Secretaris begonnen met het overzichtelijk maken van het digitale archief. Dit archief gaat echter niet verder terug dan eind 2013/begin 2014. Daarnaast zijn delen van ons papieren archief niet meer terug te vinden, dan wel incompleet en dat wat compleet is, gaat niet verder terug dan enkele jaren. Het archief is zodoende erg fragmentarisch.

Dit is verklaarbaar: de afgelopen jaren is de post Secretaris door verschillende mensen bemand. Ieder heeft zijn persoonlijke voorkeuren met betrekking tot het onderhouden van het archief. Desalniettemin is het zorgelijk dat een deel van ons archief fragmentarisch of zelfs niet meer bij ons is. Het kan dan namelijk niet goed de functie van 'geheugen' van de vereniging vervullen, een functie die juist hard nodig is in een tijd waarin het verleden steeds minder mee lijkt te tellen.

5.7 CDJA-Raad

In 2015 is de CDJA-Raad eenmaal bijeengekomen, waarmee zij niet aan de statutaire verplichting van twee zittingen per jaar heeft voldaan. Op het voorjaarscongres in Zeist heeft de Raad een zitting gehouden en daarbij het raadsstuk 'Interne democratie' aangenomen. Op het najaarscongres in Enschede was de Raad echter afwezig. De reden hiervoor was dat het AB, op voorstel van het DB, had besloten de Raad niet op de agenda van het congres te plaatsen. In aanloop naar en op het najaarscongres is vervolgens aangekondigd dat de Raad zich zou gaan vernieuwen. Na deze vernieuwingsslag zou zij weer aanwezig kunnen zijn op het congres. Aan het einde van 2015 heeft het Raadspresidium een plan van aanpak geschreven om invulling te geven aan de aangekondigde vernieuwing. In 2016 zal dit plan geïmplementeerd worden.

5.8 Congressen

Sinds juni 2015 zijn de congressen de verantwoordelijkheid van de Secretaris geworden. Vandaar dat dit onderdeel bij de Secretaris beschreven wordt. In 2015 heeft het CDJA twee congressen georganiseerd. Op 5 en 6 juni zijn we eenmalig naar het welbekende Figi in Zeist teruggekeerd. Aan de hand van het thema, 'Interne democratie', hebben we enkele sprekers mogen verwelkomen, zoals minister Ronald Plasterk en CDA-Kamerlid Mona Keijzer. Met de 130 aanwezigen hebben we gesproken over politiek en natuurlijk ook verschillende bestuursleden verkozen.

Voor het najaarscongres was er de mogelijkheid om als afdeling een congresbid in te dienen. Uiteindelijk heeft het AB gekozen voor Enschede als plaats voor het najaarscongres. We congresseerden op 20 en 21 november in de sfeervolle Oude Kerk in het hart van de stad. De opkomst was met ruim 150 leden hoger dan in het voorjaar. Sprekers als Pieter Omtzigt, Michaël van Straalen en Sybrand Buma fleurden ons congres op. Hier hebben we enkele resoluties behandeld en interessante deelsessies kunnen volgen. De reacties op de indeling van het congres waren positief en ook over de locatie was men enthousiast.